

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΛΔ' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ — ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1985 | ΑΡΙΘ. 23-24

— ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ —

«Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου». — Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου, Διακονία ἀγάπης. — Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Θεομητορικὸν ἔορτολόγιον. — Ἴω. Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες. — Δημ. Σαθράμη, Ὁ ἀφοπλισμὸς τῆς καρδίας. — Π. Α. Γιαννοπούλου, Ὁ Ἀργολίδος Χρυσόστομος Β'. — Πρωτοπρ. Δημ. Νίκου, Θεολογικὴ θεμελίωση τῆς ἐποικοδομητικῆς συνομιλίας. — Ἀλεξ. Μ. Σταυροπούλου, Προεόρτια. — Πρεσβ. Κ. Ν. Καλλιάνου, Ἐνοριακοὶ ναοὶ καὶ ἐφημέριοι στῆ νῆσο Σκόπελο τὸ ἔτος 1833. — Δημ. Φερούση, Πῶς ὁ Θεὸς μιλάει μαζί μας. — Βασ. Μουστάκη (†), Οἱ ἄθλοι τοῦ Σαμφών. — Μανώλη Μελινοῦ, Μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη μέσα στὸ χρόνο. — Ἐπικαύρα. — Φς, Τὸ Βιβλίον. — Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Εἰδήσεις τοῦ ἐνδιαφέρουν τοὺς ἐφημερίους. — Περιεχόμενα τοῦ ΛΔ' (1985) τόμου. — Οἱ κατὰ τὸ 1985 συνεργᾶται τοῦ «Ἐφημερίου».

● ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ.
72.10.734 ● Προϊστάμενος Τυ-
πογραφείου: Ἰωάννης
Μιχαήλ, Ἀναστασία 3-
157 72 Ἀθήναι, Τηλ. 77.87.978.

“ἘΞ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου,”

«Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό. Ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου, ἵνα πληρωθῇ τὸ ρηθὲν ὑπὸ τοῦ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου» (Ματθ. 6' 13-15).

ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΑΓΑΠΗΣ*

Τοῦ κ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Μακαριώτατε,

Θεοφιλέστατε,

Σεβαστοὶ Πατέρες,

Κύριε ἐκπρόσωπε τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων,

Κύριε Διευθυντὰ τοῦ Γραφείου Τύπου τῆς Ἱ. Συνόδου,

Σεβαστὰ κληρικὰ καὶ λαϊκὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς,

Κυρίες, Δεσποινίδες καὶ Κύριοι

Εὐχαριστῶ τὸν Μακαριώτατο γιὰ τὴν τιμὴ, ποὺ μοῦ ἔκαμε νὰ με καλέσῃ ὡς ὁμιλητὴ στὴν τόσον ἐκλεκτὴ αὐτὴ κληρικολαϊκὴ

* Ὁμιλία, ποὺ ἔγινε τὸ ἀπόγευμα τῆς 18ης Νοεμβρίου στὸ Ἀθηναϊκὸ Ξενοδοχεῖο «Πάρκ» κατὰ τὴν Γενικὴ Συνέλευσι τῶν Ἐνοριακῶν Φιλοπτώχων Ταμείων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία Συνέλευσις συνεκλήθη ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμου.

Στὴν ὁμιλία αὐτὴ παρουσιάσθηκαν συνοπτικῶς ἱστορικὰ στοιχεῖα καὶ ἐξετέθησαν σκέψεις, ποὺ πολὺ ἐκτενέστερα παρουσιάζονται στὰ ἐξῆς δημοσιεύματα τοῦ ὁμιλητοῦ: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, *Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ*, Πειραιεύς, 1945. — Τοῦ ἰδίου, *Ἡρώιδες τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης (Αἱ διακόνισσαι διὰ τῶν αἰώνων)*, ἐν Ἀθῆναις, 1942. — Τοῦ ἰδίου, *Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ*, ἐν Ἀθῆναις 1959. — Τοῦ ἰδίου, *Ἡ «χειροτονία» ἢ «χειροθεσία» τῶν διακονισσῶν*, ἐν Ἀθῆναις 1954. — Τοῦ ἰδίου, *Οἰκοδόμοι πολιτισμοῦ*, ἐν Ἀθῆναις 1962. — Τοῦ ἰδίου, *Αἱ ὑπηρεσίαι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος*, ἐν Ἀθῆναις 1971. — *Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὸν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Προνοίας*, Ἀθῆναι, 1983. — Τοῦ ἰδίου, *Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ*, Ἀθῆναι 1984. — *Στὰ περισσότερα τῶν δημοσιευμάτων τούτων ἀναφέρεται καὶ ἡ σχετικὴ ἑλληνικὴ καὶ ξένη Βιβλιογραφία*. Πρβλ. καὶ τὰ ἐξῆς: Ἀμίλια Ἀλιβιζάτου, *Ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας*, 1925. — Τοῦ ἰδίου, *Αἱ βιβλικαὶ καὶ ἱστορικο-δογματικαὶ βάσεις τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου*, 1933. — Κ. Ἀμάντου, *Ἡ ἑλληνικὴ φιλανθρωπία κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους*, περ. «Ἀθηνᾶ», ΔΕ', ἔτος 1923, σ. 731 ἐξ. — Τοῦ ἰδίου, *Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ κράτους*, Α' (1939). — Φιλαρέτου Βαφειδοῦ, *Ἡ ἀγάπη καὶ τὰ ἔργα αὐτῆς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ*, Θεσσαλονικὴ 1927. — Φαίδωνος Κοουκούλε, *Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς*, Β', Ι, Ἀθῆναι 1940. — Παναγιώτου Μπρατσινιώτου, *Τὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης*, Ἀθῆναι 1956. — Ἰωάννου Μαστρογιάννη, *Ἡ κοινωνικὴ πρόνοια διὰ μέσου τῶν αἰώνων*, Α', Ἀθῆναι 1957. — Τοῦ ἰδίου, *Ἱστορία τῆς κοινωνικῆς προνοίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος (1821-1960)*, Ἀθῆναι 1960.

σύναξι, τῆς ὁποίας ἡ σημασία εἶναι πολὺ μεγάλη. Ὅλοι ὅσοι ἔχετε συγκεντρωθῆ ἀπόψε στὸν χῶρο αὐτό, ἐκπροσωποῦντες εἴτε τὴν Ὑπηρεσίαν τῆς Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης, εἴτε τὸ Γενικὸ Φιλόπτωχο Ταμεῖο, εἴτε τὰ Ἐνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα καὶ τὰ Κέντρα Ἐνοριακῆς Ἀγάπης τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἔχετε θέσει τὸν ἑαυτὸν σας στὴν ὑπηρεσίαν τοῦ εὐγενεστεροῦ ιδεώδους τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ ιδεώδους τῆς διακονικῆς ἀγάπης, τοῦ ὁποίου ἐνθουσιώδης φορεὺς καὶ ἀναμεταδότης εἶναι ὁ Μακαριώτατος Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ καὶ τὴν πρόσφατη Διεκκλησιαστικὴ Διάσκεψι πρὸς ἀντιμετώπισι τῆς πείνας, ἡ ὁποία Διάσκεψις πρὸ ὀλίγων ἑβδομάδων συνεκλήθη στὸ Ζάππειο Μέγαρο μετὰ τὴν ἰδική του ρηξικέλευθη πρωτοβουλία. Μὲ τις ἰδικές του ὁδηγίες, εὐλογίες καὶ εὐχὲς συνεχίζει ἐπὶ πολλὰ χρόνια τὴν ἐξαιρετὴ δρᾶσι της ἡ ὑπὸ τὴν Διεύθυνσι τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου πατρὸς Κωνσταντίνου Ἀνδρουλάκη ἄριστα ὀργανωμένη Ὑπηρεσία Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς. Ἡ Ὑπηρεσία αὐτή, ἡ ὁποία μετὰ τὸ πολὺπτυχο καὶ πολυδιάστατο προνοιακὸ ἔργο της ἔχει λάβει διαστάσεις ἀληθινοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὑπουργείου Προνοίας, διαθέτει πλῆθος εἰδικῶν γραφείων καὶ ἀλληλοπεριχωρεῖται μετὰ ἀναρίθμητα εἰδικὰ εὐαγγῆ ἰδρύματα, προεδρευόμενα ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου, ὅπως καὶ μετὰ τὰ ὑπὸ τὸ Γενικὸ Φιλόπτωχο Ταμεῖο τελοῦντα Ἐνοριακὰ Φιλόπτωχα Ταμεῖα καὶ μετὰ τὰ εὐστόχως ὀνομαζόμενα «Κέντρα Ἐνοριακῆς Ἀγάπης».

Ὅλες οἱ προσπάθειες τῆς Ὑπηρεσίας τῆς Χριστιανικῆς Ἀλληλεγγύης, ὅπως θὰ δεῖξῃ ἡ Ἐκθεσις Πεπραγμένων ποὺ θὰ ἐπακολουθήσῃ, ἀποβλέπουν βραχυπροθέσμως μὲν στὸ νὰ ἀντιμετωπίσῃ βωδῶσες καὶ κρᾶζουσες περιπτώσεις πασχόντων, μεσοπροθέσμως δὲ ἡ μακροπροθέσμως στὴν ἐξάλειψι πολλῶν

γενεσιουργῶν αἰτίων τῆς κοινωνικῆς δυστυχίας.

Ὁλη ἡ ἀνθρωπιστικὴ ἐργασία, πού ἐκτελεῖται στὰ πλαίσια τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς συστηματικῶς, ἀλλὰ ἀθορύβως καὶ χωρὶς τυμπανοκρουσίες, ἐμψυχώνεται ἀπὸ τὸ ἰδεῶδες, κατὰ τὸ ὁποῖο, ἐὰν τὰ πολλὰ θεωρητικὰ λόγια φαίνονται στοὺς πολλοὺς ἀκατανόητα, ἀντιθέτως τὸ ἐμπρακτο κήρυγμα τῆς πηγαίας προσωπικῆς ἀγάπης εἶναι κατανοητὸ σὲ ὅλους ἀνεξαιρέτως. Κάθε ἀνθρώπινη καρδιά εἶναι πάντοτε ἀνοικτὴ γιὰ νὰ τὸ δεχθῆ. Ἔτσι πολλὲς φορές ἡ διακονία τῆς ἀγάπης νικᾷ τὸ πείσμα καὶ τὴν ὑπερηφάνεια τῆς θρησκευτικῆς ἀδιαφορίας καὶ ὀδηγεῖ πρὸς τὴν Μητέρα Ἐκκλησία πολλοὺς, οἱ ὁποῖοι προηγουμένως ἔστρεφαν τὰ νῶτα πρὸς αὐτήν.

Μέσα στὰ πλαίσια τῆς φιλανθρωπικῆς καὶ ἀνακαινιστικῆς αὐτῆς ἐργασίας ἔχετε ἐντάξει ὅλοι ἐσεῖς τὴν ἐνεργοποίησι τῆς γνησίας ἐκκλησιαστικῆς σας συνειδήσεως. Ἡ ἀκτινοβολία τῆς συμμετοχῆς σας στὸ ἔργο τῶν ἐνοριακῶν φυτωρίων τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ὑποβοηθεῖ τὴν ἐξουδετέρωσι ὁποιοῦδήποτε κινδύνου κρίσεως ἢ ἀπωλείας τῆς χριστιανικῆς αὐτοσυνειδήσεως καὶ ταυτότητος. Ἡ αὐτοσυνειδήσια καὶ ἡ ταυτότης αὐτὴ θεμελιώνονται πάνω στὸ γεγονός, ὅτι οἱ Χριστιανοὶ βλέπουν πάντοτε τὸν Χριστὸ ἀοράτως παρόντα ὄχι μόνον στὴ λατρευτικὴ σὺνάξι καὶ ἰδίως στὰ ἀγιαζόμενα δῶρα τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἀλλὰ καὶ στὸ πρόσωπο ὁποιοῦδήποτε πάσχοντος. Ἡ πίστις πρέπει νὰ εἶναι «δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη» (Ρωμ. ε', 6). Οἱ Χριστιανοὶ συναισθάνονται, ὅτι εἶναι «ἐν σῶμα ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθεὶς ἀλλήλων μέλη» (Ρωμ. ιβ', 5). Πρέπει νὰ ἔχουν «σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ» (Κολ. γ', 12), νὰ ἐλεοῦν «ἐν ἰλαρότητι» (Ρωμ. ιβ', 8), νὰ κλαίουν «μετὰ κλαιόντων» (Ρωμ. ιβ', 15) καὶ νὰ «ἐργάζωνται τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας» (Γαλ. στ', 10), ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῶν, ὁμολογιακῶν, ἰδεολογικῶν, φυλετικῶν, ἐθνικῶν καὶ κοινωνικῶν διαφορῶν, ἀκόμη καὶ πρὸς τοὺς ἐχθρούς: «Ἐὰν πεινᾷ ὁ ἐχθρὸς σου, ψώμιζε αὐτόν, ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν» (Ρωμ. ιβ', 20).

Ἡ Ἱστορία τοῦ Χριστιανισμοῦ μαρτυρεῖ, ὅτι ἐκεῖνο πού ἔλυσε τοὺς πάγους τῆς εἰδω-

λολατρείας κι ἔφερε τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ στὶς εἰδωλολατρικὲς κοινωνίες κι ἀνοίξε τὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ δεχθοῦν τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου, δὲν ἦταν τόσο ὁ λόγος, ὅσον ἡ ζωντανὴ ἀγάπη.

Γιὰ τοὺς εἰδωλολάτρες ἴσχυαν εἴτε ὁ λόγος τοῦ Ἀπ. Παύλου, πού τοὺς χαρακτηρίζει ὡς «ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας» (Ρωμ. α', 31), εἴτε ἡ διαπίστωση τοῦ ἀγίου Ἰγνατίου, ὁ ὁποῖος γράφει «Πρὸς Σμυρναίους»: «Περὶ ἀγάπης οὐ μέλει αὐτοῖς, οὐ περὶ χήρας, οὐ περὶ ὄρφανου, οὐ περὶ θλιβομένου, οὐ περὶ πεινῶντος ἢ διψῶντος». Ὁ εἰδωλολάτρης Λουκιανὸς στὰ τέλη τοῦ β' αἰῶνος ὁμολογεῖ γιὰ τοὺς Χριστιανούς: «Ὁ πρῶτος νομοθέτης τοὺς μετέδωκε σ' αὐτοὺς τὴν πεποίθησι, ὅτι εἶναι ἀδελφία μεταξύ τους. Ἀναπτύσσουν μιὰ ἀπίστευτη εὐκνησία, εὐθὺς μόλις συμβῆῖ κάτι, πού ἀφορᾷ στὰ κοινωνικὰ τοὺς ἐνδιαφέροντα». Ὁ Τερτυλλιανὸς ἔλεγε: «Ἡ ἀγάπη εἶναι τὸ διακριτικὸ γνώρισμά μας στὰ μάτια τῶν ἐχθρῶν μας. Ἴδετε, λέγουν, πῶς οἱ Χριστιανοὶ ἀγαποῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Οἱ ἴδιοι (δηλ. οἱ εἰδωλολάτρες) μισοῦν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. Καὶ προσθέτουν οἱ ἐχθροὶ μας: Ἴδετε πῶς οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀποθάνουν ὁ ἕνας ὑπὲρ τοῦ ἄλλου». Αὐτὸς ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης γράφει πρὸς Ἀρσάκιον: «Οἱ ἄθεοι Γαλιλαῖοι (=οἱ Χριστιανοί), ἐκτὸς τῶν ἰδικῶν τοὺς πτωχῶν, διατρέφουν ἐπίσης καὶ τοὺς ἰδικούς μας, οἱ ὁποῖοι ὅμως στεροῦνται τῆς ἰδικῆς μας (εἰδωλολατρικῆς) προνοίας».

Ὁ πυρὸς τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης ἀναρριπίζεται συνεχῶς ἀπὸ πύρινα κηρύγματα τῶν Μεγάλων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, πού συνιστοῦν τὴν εὐποιία. Ἡ Ἐκκλησία ἀδιαλείπτως ἐνεργοποιεῖ τὴν χριστιανικὴ ἀγάπη, ἡ ὁποία κορυφώνεται καὶ λάμπει στὴ ζωὴ καὶ πράξι ἐκλεκτῶν ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων. Δειγματοληπτικῶς ὑπενθυμίζομε μερικὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα:

Ἀληθινὸ διαμάντι στὴν ἀρχαία χριστιανικὴ φιλολογία καὶ πολῦτιμο μνημεῖο τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἡ ὑπ' ἀρ. 62 ἐπιστολὴ τοῦ ἀγίου Κυπριανοῦ, ἡ ὁποία ἐγράφη τὸ 253 πρὸς τοὺς Νουμιδοὺς ἐπισκόπους.

Αὐτοὶ τοῦ ἔγραψαν, ὅτι ὀρδὲς ἀγρίων ληστῶν εἰσῆλθαν στὴ χώρα τους καὶ ἀπήγαγον ὡς αἰχμαλώτους πολλοὺς Χριστιανοὺς ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Ὁ Κυπριανὸς ἀμέσως διενήργησεν ἔρανο στὴν Καρχηδόνα καὶ συνεκέντρωσε τὸ μεγάλο ποσὸν τῶν 100.000 σηστερτίων, τὸ ὁποῖο ἀπέστειλε πρὸς τοὺς Νουμιδοὺς ἐπισκόπους μετὰ τὴν ἐπιστολὴ αὐτῆ, ἣ ὁποῖα, κατὰ τὸν Χάρνακ, εἶναι «ἡ πιὸ διεξοδικὴ καὶ ἡ πιὸ ἀξιόλογη πληροφορία, τὴν ὁποῖα κατέχομε ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνες ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρόνοια ὑπὲρ τῶν ξένων ἐκκλησιῶν». Μεταξὺ ἄλλων γράφει χαρακτηριστικῶς ὁ ἅγιος Κυπριανός: «Μὲ μεγάλο πόνον ψυχῆς καὶ μὲ πλεῖστα δάκρυα διαβάσαμε, πολὺ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν ἐπιστολή, πού μᾶς στείλατε, γὰρ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀδελφῶν μας, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Διότι ποιὸς δὲν αἰσθάνεται θλίψι γιὰ τέτοια ἀτυχήματα καὶ ποιὸς δὲν κάνει ἰδικόν του τὸν πόνον τοῦ ἀδελφοῦ του; Ὅπως λέγει ὁ Ἅπ. Παῦλος: «Εἶτε πάσχει ἐν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη, εἶτε δοξάζεται ἐν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη» (Α΄ Κορ. ιβ΄, 26) ἢ σὲ ἄλλο χωρίο: «Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενῶ;» (Β΄ Κορ. ια΄, 29). Ὡστε κι ἐμεῖς πρέπει νὰ θεωρήσωμε ὡς ἰδικὴν μας αἰχμαλωσίαν τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν ἀδελφῶν μας καὶ τὸν πόνον ἐκείνων, πού κινδυνεύουν, ὡς ἰδικόν μας πόνον, διότι πράγματι ἐμεῖς στὴν ἐνότητά μας σχηματίζομε ἐν σῶμα... Δοθέντος, ὅτι ὁ Ἅπ. Παῦλος λέγει, ὅτι «ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε» (Γαλ. γ΄, 27), ὀφείλομε στὸ πρόσωπο τῶν αἰχμαλωτισθέντων ἀδελφῶν μας νὰ βλέπωμε τὸν Χριστὸ καὶ νὰ λυτρώσωμε ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς αἰχμαλωσίας Ἐκεῖνον, ὁ Ὅποιος μᾶς ἐλύτρωσεν ἐκ τοῦ κινδύνου τοῦ θανάτου. Αὐτὸν λοιπόν, ὁ Ὅποιος πάνω στὸν Σταυρὸ μᾶς ἐξηγόρασε διὰ τοῦ αἵματός Του, ὁ Ὅποιος ἤδη ὁ Ἰδιος μένει καὶ κατοικεῖ ἀνάμεσά μας, Αὐτὸν ὀφείλομε νὰ ἐλευθερώσωμε ἀπὸ τὰ βαρβαρικὰ χέρια μὲ ἓνα χρηματικὸ ποσόν... Ὅλοι ταχέως, εὐχαρίστως καὶ πλουσίως ἔδωκαν χρηματικὰ εἰσφορὰς γιὰ τοὺς ἀδελφούς... Σᾶς ἀποστέλλομε 100.000 σηστερτίους, πού συγκεντρώθηκαν ἀπὸ εἰσφορὰς κλήρου καὶ λαοῦ στὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποῖαν ποιμαίνομε μετὰ τὴν Χάρι τοῦ Θεοῦ».

Ἐπειτα εἶναι γνωστὴ σὲ ὅλους ἡ «Βα-

σιλείας». Ἡ πόλις αὐτῆ, πού κτίσθηκε ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο, ἦταν ἀληθινὸ θαῦμα γιὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, διότι περιελάμβανε πτωχοτροφεῖο, νοσοκομεῖο, ὀρφανοτροφεῖο, ξενῶνες, λεπροκομεῖο ἰδιαιτέρως, ὀρφανοτροφεία, εἰδικὰ ἐργαστήρια, στὰ ὁποῖα οἱ τρόφιμοι τῶν ὀρφανοτροφείων καὶ τὰ πτωχὰ παιδιὰ μάθαιναν τέχνες καὶ ἐπαγγέλματα, ἀνεξάρτητα οἰκοδομήματα γιὰ τοὺς ἰατροὺς, τίς νοσοκόμες καὶ τὸ προσωπικόν, ἀκόμη καὶ βουστάσιον γιὰ τίς ἀνάγκες τῶν ἰδρυμάτων.

Ὡραιότατη εἰκόνα γιὰ τὴν φιλανθρωπικὴν δρᾶσιν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου μᾶς παρέχει ὁ Θεοδώρητος, λέγοντας: «Ἄλλος αὐτὸν ἔλκει βοηθὸν ἀρπαζόμενος, ἄλλος καλεῖ δικαζόμενος σύνδικον· ἄλλος πεινῶν ὑπὲρ τροφῆς ἱκετεύει, γυμνὸς ὑπὲρ ἐνδύματος· ἄλλος αὐτὸν ἀποδύει· πενθῶν εἰς παράκλησιν δεῖται (=ἔχει ἀνάγκην)· δεσμῶν ἕτερος ἀπολυθῆναι βοᾷ· ἔλκει τίς αὐτὸν ἄλλος πρὸς νόσων ἐπίσκεψιν· ξένος αἰτεῖ καταφύγιον· ἕτερος παραστάς χρέος ὀδύρεται· ἄλλος ἐπόπτην καὶ διαλλάκτην τῶν κατ' οἶκον μεταπέμπεται (=στέλνει καὶ προσκαλεῖ) στάσεων. Οὐδὲ δοῦλος πρὸς ἄλλον καταφεύγει, δεσπότου πικρὰν ὀλοφυρόμενος ἀγανάκτησιν· χήρα βοᾷ τὸ ἐλέησον, ἄλλη τὴν ὀρφανίαν ὀδύρεται· μυρίαί τῷ πατρὶ καθ' ἑκάστην πρὸς ἐκάστους ὑπὲρ ἐκάστου τροπαί. Ἀρπάζεται τίς καὶ συνηγόρος ὁ πατήρ· λιμὸς ἐνοχλεῖ καὶ τροφεὺς ἐκ συνηγόρου γίνεται· νοσεῖ τίς καὶ εἰς ἰατρὸν ὁ τροφεὺς μεταβάλλεται· πένθει τίς περιπέπτωκε καὶ ὁ νοσοκόμος εὐρίσκεται παραμύθιον· ξένων ἐπέστη φροντίς καὶ ξενοδόχος ὁ πάντα γεγονῶς ἀναδείκνυται». Ὡς πρεσβύτερος στὴν Ἀντιόχεια ὁ Χρυσόστομος τρέφει καθημερινὰ τρεῖς χιλιάδες προσώπων. Ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ὁ ἱερὸς πατήρ συντηρεῖ καθημερινὰ ἑπτὰ χιλιάδες πτωχῶν. Κατὰ τὸν Παλλάδιο ἡ κοινωτικὴ δρᾶσις τοῦ Χρυσοστόμου στὴν Κωνσταντινούπολι περιελάμβανε πλείστους τομεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ σπουδαιότεροι ἦσαν «ἡ τῶν χηρῶν κηδεμονία, ἡ τῶν παρθένων παραμυθία, ἡ τῶν ἀρρωστούντων νοσοκομία, ἡ τῶν καταπονουμένων ἐπικουρία, ἡ τῶν πλανωμένων ἐπιστροφή, ἡ τῶν συντετριμμένων φροντίς, ἡ τῶν ἐν φυλακαῖς ἐπίσκεψις».

(Συνεχίζεται)

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΟΝ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ

III. ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν
κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

7. «ΤΑ ΛΕΛΑΛΗΜΕΝΑ ΠΑΡΑ ΚΥΡΙΟΥ».

«Μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου».

Πρωτάκουστα καὶ παράδοξα ἦσαν τὰ ὅσα ἀγγέγειλε πρὸς τὴν Παρθένον Μαρίαν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Εὐαγγελίζεται πρὸς τὴν ἀγνήν καὶ ἄσπιλον καὶ ἀμόλυντον Παρθένον, ὅτι θὰ γίνῃ μητέρα καὶ θὰ ἀξιωθῇ νὰ γεννήσῃ ὡς ἀνθρωπὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

1. Ἐκεῖνη, εἰς τὸ ἄκουσμα τῶν ἀπροσδοκῆτων καὶ παραδόξων αὐτῶν μηνυμάτων, διαισθάνεται ὅτι λαλεῖ ὁ Θεός, διὰ τοῦ ἀρχαγγέλου. Καὶ ἀπαντᾷ εὐλαδῶς: «ὶ δ' οὐ ἦ δούλη Κυρίου· γένοιτο μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου».

Ἐπειτα, ἀφοῦ ὁ «εὐαγγελισμὸς» ἐτελείωσεν, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ κάποιον σεβαστὸν πρόσωπον. Ἄν εἶχε τὴν μητέρα της, ἐξάπαντος θὰ ἤρχετο πρὸς αὐτήν, διὰ νὰ τῆς ἐκμυστηρευθῇ τὸ «παράδοξον μυστήριον». Ἀλλὰ εἶναι ὄρφανή. Πρέπει ἐν τούτοις νὰ ὀμιλήσῃ καὶ νὰ ἐμπιστευθῇ κάποιον τὸ «μυστικόν» καὶ λεπτότατον αὐτὸ ζήτημα, ποῦ αἰφνιδίως τῆς παρουσιάσθηκε. Σὲ ποιὸν ὄμοιο; Αὐτὰ δὲν λέγονται σὲ οἰονδήποτε. Καὶ ἡ σεμνότης τῆς ἀγνῆς αὐτῆς Κόρης ἀναζητεῖ τὴν σεβαστὴν συγγενὴ της, τὴν ἡλικιωμένην καὶ ἐμπιστον Ἐλισάβετ, νὰ πάρῃ τὴν θέσιν τῆς μητέρας της καὶ νὰ ἀκούσῃ τὸ οὐράνιον καὶ ὑπερφυῆς μυστικὸν της.

Καὶ νὰ τώρα, ἡ Ἐλισάβετ τὴν ὑποδέχεται μὲ ἐξαιρετικὰ καὶ φωτισμένα λόγια. «Εὐλογημένος σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου!» Ἄλγιστα ποῦ ἀκούονται σάν ἀντίλαλος τοῦ «εὐαγγελισμοῦ» Τῆς. Καὶ συνεχίζονται μὲ θαυμασμὸν καὶ μακαρισμὸν Τῆς ἐκ μέρους τῆς Ἐλισάβετ: «Μακαρία ἡ πιστεύσασα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου!»

Σὲ μακαρίζω, τῆς λέγει, διότι ἐπίστευσες τὸ οὐράνιο μῆνυμα. Δὲν τὸ ἀμφισβήτησες, ἀλλὰ ὅπως σοῦ ἀπε-

καλύφθη ἐξ οὐρανοῦ τὸ ἐπίστευσες ἀσυζητητί, χωρὶς καθόλου νὰ ἀμφιβάλῃς, «ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις παρὰ Κυρίου»· ὅτι αὐτὰ ποῦ ἐλάλησε πρὸς σὲ ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ θὰ πραγματοποιηθοῦν τελείως.

2. Εἶναι ἀνάγκη νὰ προσέξωμεν πολὺ αὐτὸν τὸν μακαρισμὸν ποῦ ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν Παναγίαν. Ἄς ἀποτελέσῃ δι' ἡμῶν τὸ μῆνυμα τῆς παρουσίας ἡμέρας. Διότι «εὐαγγελίσειται» καὶ εἰς ἡμᾶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ «τὰ ἀγαθὰ» (Ρωμ. ι' 15). Ὑπόσχεται «τὴν εἰρήνην», τὴν εὐτυχίαν καὶ μακαριότητα, εἰς τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸν δρόμον τῶν ἐντολῶν Του.

Πολλοὶ ἀμφιβάλλουν. Καὶ δυσπιστοῦν. Διατηροῦν πολλὰς ἐπιφυλάξεις, ἐὰν ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν ἀπὸ τὴν κατὰ Χριστὸν ζωὴν. Καὶ δὲν ἀποφασίζουσι νὰ βαδίσουν τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν «τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν» (Ματθ. ζ' 14), διότι δὲν πείθονται εἰς τὴν παρ' ὀλην τὴν προσπάθειαν καὶ τὸν ἀγῶνα ποῦ ἀπαιτεῖ, αὐτὸς εἶναι ὁ δρόμος τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας.

Ὅπως ἐξηγεῖ διὰ τοῦ Ἀποστόλου ὁ λόγος τοῦ Κυρίου, «ἀγνοοῦντες τὴν τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στήσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν» (Ρωμ. ι' 3). Ἄγνοοῦν δηλ. θεληματικὰ καὶ ἀθετοῦν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ νομίζουσι ὅτι θὰ εἶναι περισσότερο κερδισμένοι, ἐὰν στέκωνται καὶ ἐμμένουν εἰς τὴν ἰδικὴν τῶν ἀντίθετον νοστοπίαν καὶ τακτικὴν· καὶ διὰ τοῦτο δὲν ὑποτάσσονται καὶ δὲν συμμορφώνονται πρὸς «τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον» (αὐτ. ιβ' 2).

Ἐνῶ δὲ ὁ Θεὸς λέγει ρητῶς, ὅτι ἡ ἀμαρτία ἐπιφέρει «θλίψιν καὶ στενοχωρίαν ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν» καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ ἀγνότης ἔχει εὐτυχὴ συνέπειαν «δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εἰρήνην παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν» (αὐτ. β' 9-10), ὁ ἀμετάπειστος ἀνθρώπος ἐπιμένει ὅτι «ὁδοὶ ἀσεβῶν εὐοδοῦται» (Ἰερει. ιβ' 1). Καὶ ζηλεύει «τοὺς πονηρευομένους... τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν» (Ψαλ. λς' 1). Δελεάζεται καὶ παραπλανᾶται καὶ παρασύρεται ἀπὸ τὴν ἐπιφανειακὴν καὶ «πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἀπόλαυσιν» (Ἐβρ. ια' 25), κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν ποῦ τὰ θέλει ὅλα χειροπιαστά (πρὸβλ. «κάλλιο πέντε καὶ στὸ χέρι...»). Καὶ προτιμᾷ τὸ ὕλικόν καὶ τὸ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 277 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους.

ἄμεσον συμφέρον, ἐνῶ θεωρεῖ ἀδέδαια τὰ ὅσα ὑπόσχε-
ται ὁ Θεός.

Ταλαίπωρος ἄνθρωπος, αὐτὸς ποῦ δὲν ἐπίστευσε
«ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλη-
μημένοις παρὰ Κυρίου». Μένει χωρὶς
ἰδανικά χωρὶς εὐρείαν προοπτικήν· χωρὶς εὐγενῆ καὶ
ἀνώτερα κίνητρα εἰς τὴν ζωὴν του. Τοῦ λείπει ἡ πί-
στις. Καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς πηγάζουσα αισιοδοξία καὶ ὁ ἐν-
θουσιασμός διὰ τὸ ἀγαθόν. Ὅποιος λησιμονεῖ τὸν Θεόν,
τὴν ψυχὴν, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν αἰωνίαν ζωὴν, ἀστο-
χεῖ εἰς τὸν προορισμὸν του. Καὶ εἶναι ἐν τέλει ὁ ἡττη-
μένος, ὁ ἀποτυχημένος, ὁ δυστυχής.

«Καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα» (Πράξ. ιγ' 32)
τὸν Κύριον Ἰησοῦν, τὸν Σωτῆρα καὶ δοτῆρα παντὸς
ἀγαθοῦ.

3. Δὲν νοεῖται, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, χριστιανός, ποῦ
δὲν πιστεύει ἀκραδάντως εἰς τὰ «λελαλημένα
παρὰ Κυρίου», ὅτι ἀποτελοῦν θεαίαν πρα-
γματικότητα. Εἶναι δὲ κατ' ἐξοχὴν ἐπίκαιρον σήμερα,
ποῦ ἐορτάζομεν καὶ τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς νίκης καὶ τῆς
ἐλευθερίας τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, γὰ ὑπομνήσωμεν μίαν
ἀδιάφυστον πραγματικότητα. Ὅτι δηλ. τὸ Ἔθνος μας
ἐδάδισε πρὸς τὴν νίκην καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὅχι μὲ ὕλι-
κὰς δυνάμεις καὶ ὄπλα. Ἀλλὰ μὲ τὴν θερμὴν πίστιν
τῶν πατέρων μας «ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημέ-
νοις παρὰ Κυρίου». Ἀγκάλιασε τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν
τὴν ἁγίαν καὶ τὴν συνέδεσε μὲ τῆς πατρίδος τὴν ἐλευ-
θερίαν. Ἱστορικὰ ἔμπειρία τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου ἐπει-
θον, ὅτι ἡ τήρησις τῶν χριστιανικῶν παραδόσεων καὶ
ἀρετῶν δὲν εἶναι ἄσχετος πρὸς τὴν εὐτυχῆ πορείαν
τοῦ Ἔθνους. Ὅταν, εἰς τὴν μακρὰν καὶ ἔνδοξον ἱστο-
ρίαν μας, ὁ λαὸς συνεδάδιζε μὲ ὁδηγὸν καὶ φρουρὸν
τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν πίστιν εἰς τὰ «λελαλημένα παρὰ
Κυρίου», ἡ δόξα καὶ ἡ νίκη ἔσπεφε τοὺς ἀγῶνάς του.
Καὶ ὁσάκις ἡ δόξα τοῦ ἡμαυρώθη καὶ ἐπεσωρεύθησαν
δεινὰ καὶ ἐθνικὰ περιπέτειαι καὶ συμφοραί, εἶχε προη-
γηθῆ συνήθως κάποια ἀποστασία ἀπὸ τὴν πίστιν καὶ
ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου. Αὐτὴν τὴν πραγματικότητα,
προτοῦ τὴν διακηρύξει ὁ ἄμβων, τὴν διεπίστωσε καὶ
τὴν κατέγραψεν ἡ ἱστορία, διὰ τῶν ἐπιφανῶν καὶ ἀμε-
ρολήπτων ἐθνικῶν μας ἱστορικῶν.

Διὰ τοῦτο, καὶ ὡς χριστιανοὶ καὶ ὡς Ἕλληνες ὀρ-
θόδοξοι, ἄς ἔχωμεν θεαίαν τὴν πίστιν, ὅτι ἐν παντὶ
καὶ πάντοτε, εἰς τὰ ἄτομα καὶ τὰ ἔθνη, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ
εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν εὐτυχίαν, καὶ τὸ αἰώνιον μέλλον
μας, «ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις παρὰ Κυρίου».

8. ΤΗΣ ΛΥΠΗΣ ΑΝΤΙΔΟΤΟΝ

«Χαῖρε, Κεχαριτωμένη· ὁ Κύριος μετὰ σοῦ
εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν».

Τὸ ἀντίδοτον τῆς λύπης εἶναι ἀσφαλῶς ἡ χαρά.
Αὐτὴν τὴν χαρὰν εὐαγγελίζεται ὁ ἀρχάγγελος πρὸς
τὴν «Κεχαριτωμένην ἐν γυναιξίν» Παρθένον τῆς Να-
ζαρέτ. Ἡ πρώτη του δὲ λέξις — τὸ «χαῖρε» —
αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ μῆνυμα κοιμίζει πρὸς αὐτήν. «Τὸ χαῖ-
ρε» κοιμίζει, τῆς λύπης ἀντίθετον, ψάλλει σήμερον

ὁ ἱερός ὕμνογράφος· καὶ συνεχίζει μὲ τὴν περιφραστι-
κὴν διατύπωσιν: «νῦν εὐαγγελίζομαι σοὶ τὴν χαρὰν»
(Δοξαστικὸν Λιτῆς). Ὁ οὐρανὸς εὐαγγελίζεται πρὸς
τὴν γῆν τὴν ἀναμενομένην ἔλυσιν τοῦ θεοῦ Λυτρωτοῦ.

«Εὐαγγελίζου, γῆ, χαρὰν με-
γάλην».

Τὸ «εὐαγγέλιον» τοῦτο τῆς χαρᾶς δὲν εἶναι ἄσχε-
τον πρὸς τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην καταδίκην καὶ κατάρ-
ραν, ποῦ ἤκουσεν ἡ Εὐα, πρὶν ἐκδληθῆ ἀπὸ τὸν Πα-
ράδεισον.

Τότε ὁ Θεὸς ὠμίλησε πρὸς αὐτὴν περὶ λύπης. «Ἐν
λύπαις τέξῃ τέκνα. Τώρα ἐξ ὀνόματος
τοῦ Θεοῦ ὁ ἀρχάγγελος εὐαγγελίζεται πρὸς τὴν Παρ-
θένον τὴν χαρὰν. «Χαῖρε, Κεχαριτωμένη
νῆ...».

Τότε τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ περιέκλειον κατάραν. Τώ-
ρα τὰ λόγια τοῦ ἀρχαγγέλου περιλαμβάνουν τὴν ὑψί-
στην εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον. Ἐν ἀντιθέ-
σει ἤδη πρὸς τὴν λύπην καὶ τὴν κατάραν, ἔρχεται οὐ-
ρανόθεν τὸ χαῖρε». Τὴν χαρὰν καὶ τὴν εὐλογίαν εὐα-
γγελίζονται τὰ λόγια τοῦ ἀρχαγγέλου: «Χαῖρε,
Κεχαριτωμένη». Ἴδου τὸ μῆνυμα τῆς χαρᾶς. «Ἐὐ-
λόγημι ἐν νῆ σὺ ἐν γυναιξίν». Ἴδου ἡ μεγάλη εὐ-
λογία τοῦ Θεοῦ.

1. Αὐτὴ ἡ συσχέτισις, καὶ ἡ τελεία ἀντίθεσις, τῶν
συμβάντων εἰς τὴν ἀρχαίαν προμήτορα τοῦ κόσμου
Εὐαν ἀφ' ἑνός, καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ πρὸς τὴν νέαν
ἐν Χριστῷ Μητέρα μας, τὴν Παναγίαν ἀφ' ἑτέρου,
ἔχουν θάθος καὶ ἐξηγήσιν καὶ σημασίαν μεγάλην:

Ἁ πρωτόπλαστος ἄνθρωπος — ἡ Εὐα μετὰ τοῦ Ἄ-
δάμ — ἐμφανίζεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μὲ διαθέσεις ἀ-
νταρσίας καὶ τάσεις χειραφετήσεως καὶ ἀνεξαρτητο-
ποιήσεώς του ἀπὸ τὸν Θεὸν καὶ τὰς ἐντολάς Του. Ἡ-
ρέθισε τὴν φαντασίαν του ἡ πονηρὰ νύξις τοῦ διαδόλου
«καὶ ἔσθθ ὡς θεοί» (Γεν. γ' 5)· καὶ
ὁ μικρὸς ἄνθρωπος ἐφαντάσθηκε ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ
καὶ αὐτὸς θεός, μὲ τρόπον αὐθαίρετον καὶ ἐπαναστατι-
κόν· ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ στήσῃ τὸν θρόνον του ὑπερά-
νω τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ παρεπλανήθη. Τὸν «ἔ-
ριξεν» ὁ πονηρός. Καὶ ἀντὶ νὰ ὑψωθῆ καὶ νὰ γίνῃ θεός,
ἔξέπεσεν εἰς τὴν ἀθλιότητα καὶ εἰς τὴν κοιλιάδα τοῦ
κλαυθμῶνος, διὰ νὰ υποφέρῃ λύπης καὶ θάσανα.

Ἄλλον δρόμον εἶχεν ὀρίσει ὁ Θεός, διὰ νὰ ἀνέβῃ
ὁ ἄνθρωπος ὑψηλά. Δὲν εἶχεν ἀποκλείσει τὴν «θέω-
σι» τοῦ ἀνθρώπου. Ἀντιθέτως μάλιστα παρέχει
τὴν διαθεβαίωσιν· «ἐγὼ εἶπα· θεοὶ ἔστε, καὶ υἱοὶ ὑψί-
στου πάντες» (Ψαλ. 81,6). Αὐτὸς δηλ. ὁ Θεὸς τοπο-
θετεῖ τὸν ἄνθρωπον τόσο ὑψηλά, ὥστε νὰ φθάσῃ εἰς
τὴν καθ' ὑπερβολὴν ἔξοχον ἐκείνην κατάστασιν ποῦ
ὀνομάζεται θεοσις. Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐδελεά-
σθη, καὶ ἐπροτίμησε τὰς εὐκόλους λύσεις. Ἀντὶ τοῦ
«καθ' ὁμοίωσιν» — ποῦ εἶναι ὁ δρόμος πρὸς
τὴν ἡθικὴν τελείωσιν τοῦ ἀνθρώπου — ρέπει πρὸς «ἀρ-
παγμὸν» καὶ ὑποκλοπήν, διὰ νὰ κατακτήσῃ αὐθαίρε-
τως «τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ» (Φιλιπ. 6' 6), νὰ γίνῃ ἰσό-
θεος!

Ἐπλάσθημεν «κατ' εἰκόνα Θεοῦ». Ὁ Δημιουργὸς
μᾶς ἐπροιχοδότησε μὲ προσόντα πνευματικὰ (νοῦν καὶ

ἐλευθερίαν). Καὶ μᾶς ἔδωκεν οὕτω τὴν δυνατότητα νὰ γίνωμεν καὶ ἠθικὰ ὁμοιώματα τοῦ Θεοῦ. Νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» εἰς τὸν προσιτὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον βαθμὸν τῆς ἀγιότητος· ἐν μικρῷ θεοποιούμενοι.

Ἀναβαίοντες τὰς ἠθικὰς βαθμίδας τῶν ἀρετῶν, θὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ὑψηλὸν προορισμὸν ποῦ ἔταξεν εἰς ἡμᾶς ὁ Θεός. Ἦτο φοβερὸν τὸ λάθος, νὰ νομίσῃ ὁ ἄνθρωπος ὅτι χωρὶς πνευματικῶν ἀγῶνα καὶ προσπάθειαν, θὰ μπορούσε μὲ μίαν ἀνταρσίαν νὰ γίνῃ Θεός. Καὶ διὰ νὰ μὴ ἀποδῇ μοιραῖον καὶ ἀνεπανόρθωτον τὸ λάθος ἐκεῖνο, ἠδῶκεν ὁ Θεός νὰ στείλῃ τὸν Υἱὸν Του εἰς τὸν κόσμον, «ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον» (Ἰω. γ' 16).

2. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Παρθένου ἐσήμανεν ὅτι ἦλθεν ὁ καιρὸς τῆς χαρᾶς. Ὁ Θεός ἐλυπήθηκε τὸ πλάσμα Του. Πατέρας εἶναι. Καὶ μολοντί τὸν ἐπίκρανε τὸ τέκνον του καὶ ἠσέθησε πρὸς τὴν ἐντολήν του —καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, τοῦ ὑψίστου Νομοθέτου, ἐξήτει τὸν θάνατον τοῦ παραβάτου— ἐν τούτοις ἡ ἀγάπη Του οἰκονομεῖ τὰ πράγματα, ὥστε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον «ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου ὁ Χριστός» (Ἰω. δ' 42) καὶ ἡ εὐλογία καὶ ἡ χαρὰ νὰ προσφερθῇ πάλιν εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ἄλλ' ὡς προσέξωμεν ἰδιαιτέρως τὸν ρόλον τὸν ὁποῖον διεδραμάτισεν ἐν προκειμένῳ ἡ Παναγία Παρθένος. Αὐτὴ θὰ προσφέρῃ τὴν σάρκα διὰ τὴν ἐνσάρκωσιν τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Βεβαίως ὁμοῦ «ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ (ὁ Ὅσιος) υἱὸς τῆς παρθένου γίνεται —καὶ ὁ Γαβριὴλ τὴν χάριν εὐαγγελίζεται— θὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν κατὰ τρόπον ὑπερφυσικόν. Ἡ σύλληψις καὶ ἡ γέννησις τοῦ Χριστοῦ δὲν συντελοῦνται κατὰ τὸν φυσικὸν τρόπον. Θὰ προσλάβῃ ὁ Σωτὴρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀλλὰ ἀδιάφθορον, χωρὶς τὸ στίγμα τῆς ἁμαρτίας. Καὶ διὰ τοῦτο ἡ Παναγία θὰ Τὸν κυοφορῇ «ἐκ Πνεύματος Ἁγίου». Αὐτὴν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ποῦ ἔλαβεν ὁ Κύριος ἐκ τῆς Παναγίας Παρθένου, τὴν ἐθέωσε καὶ τὴν ἀφάρτισε. Καὶ μὲ αὐτὴν ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, «ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνθρωπίνην ἀναλαβὼν οὐσίαν» καὶ διατηρῶν αὐτὴν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Οὕτως ἡ ἀνθρωπίνη ὄντοτης δὲν ἐξυφώθη ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ ἐθεώθη, διότι καὶ ἡμᾶς ὁ Θεός «συνήγειρε καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς οὐρανόις ἐν Χριστῷ» (Ἐφεσ. β' 6).

Ἴδου λοιπὸν ὅτι ἡ θέωσις τῆ ἀνθρωπίνης φύσεως γίνεται πραγματικότης «ἐν Χριστῷ», κατὰ τὴν οἰκονομίαν καὶ τὴν εὐδοκίαν τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι, ἐπομένως, μόνον ζήτημα ἠθικῆς προόδου καὶ τελειότητος, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν. Ἀλλὰ καὶ δωρεὰ τῆς χάριτος τοῦ Χριστοῦ. Καὶ καρπὸς τῆς μυστικῆς ἐνώσεως τοῦ πιστοῦ μὲ τὸν Σωτῆρα Χριστόν. Διότι «αὐτός ἐστιν ἡ κεφαλὴ τοῦ σώματος, τῆς ἐκκλησίας» (Κολ. α' 18). Καὶ ὁ πιστὸς σώζεται καὶ θεοῦται ὡς μέλος τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας. Ὁ ἁγιασμὸς καὶ ἡ θέωσις ἡμῶν ἀπορρέει ἐκ τῆς «κεφαλῆς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας», τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

3. Ἐφ' ὅσον δὲ ὁ Θεός, διὰ νὰ ἐπέλθῃ τὸ τέλειον τοῦτο δῶρημα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας τοῦ κόσμου,

παρεμβάλλει ἤδη διὰ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τὴν Παναγίαν Παρθένον, καλούμεθα νὰ σταθῶμεν εὐλαβῶς ἐνώπιον Αὐτῆς, καὶ νὰ ἀκούσωμεν τί ἔχει νὰ μᾶς εἴπῃ. Θὰ μᾶς ὁμιλήσῃ τὸ ὑπέροχον παράδειγμα Τῆς. Παράδειγμα ἀπολύτου ὑπακοῆς εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἦκουσε πρωτάκουστον μῆνυμα ἡ Παρθένος· ὅτι Αὐτὴ θὰ γίνῃ «ἡ μόνη Θεοτόκος»! Καὶ ἀπλῶς διερωτᾶται· «πῶς ἔσται μοι τοῦτο;...». Καὶ ὅταν ὁ ἀρχάγγελος τὴν πληροφορῇ, ὅτι «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι», δὲν πολυπραγμονεῖ, ἀλλ' ἀσυζητητὶ κλείνει τὸν αὐχένα καὶ λέγει τὸν μακάριον λόγον· «ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ρῆμά σου».

Αὐτὸς ὁ λόγος τὴν ἐμφανίζει ἀπολύτως καὶ ἀνεπιφύλακτως ὑποτασσομένην εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἀξίαν τῆς μεγάλης τιμῆς καὶ τῆς ἐπιλογῆς παρὰ Θεοῦ διὰ τὸν ὑψίστον ρόλον τῆς —ὄντως ὑπεραγίας— Θεοτόκου.

Ἡ ἀπόλυτος ὑπακοὴ εἰς τὸ θεῖον θέλημα ὑπῆρξεν ἡ γραμμὴ τοῦ δίου της. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν γραμμὴν καλεῖ καὶ ἡμᾶς νὰ τὴν ἀκολουθήσωμεν. Διότι σχετικὴν ὑπακοὴν πολλοὶ ἄνθρωποι παρουσιάζουν. Ἄλλ' ὁ Θεός δὲν δέχεται μερικὴν καὶ ἐκλεκτικὴν ἐκ μέρους μᾶς ὑπακοὴν, εἰς ὀρισμένας μόνον ἐντολάς Του. Ἄλλ' ἀπαιτεῖ πλήρη καὶ τελείαν συμμόρφωσιν πρὸς τὸ θέλημά Του, χωρὶς ἐξαίρεσεις καὶ ἀδαρίας καὶ ἐλαστικότητα συνειδήσεως.

Δύσκολον, ἀναμφιδόλω. Ἄλλ' αὐτὴ εἶναι ἡ ὁδὸς ἡ ἀγούσα εἰς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν» καὶ εἰς τὴν θέωσιν. Καὶ εἰς τὴν ἀνιούσαν αὐτὴν πορείαν, ὅταν τὰ βήματά μᾶς προσκόπτουν εἰς δυσχερείας καὶ πειρασμούς, ἀπλώνει τὸ χέρι Του ὁ Θεός, διὰ νὰ μᾶς στηρίξῃ καὶ ἐνδυναμώσῃ.

Τοῦ χριστιανοῦ ἡ ἀνοδικὴ πορεία ἔχει συνοδίτην τὸν Χριστόν· καὶ συμπαραστάτην τὴν Παναγίαν. Παρὰ τὰς ἀδυναμίας μᾶς —καὶ χωρὶς νὰ εἴμεθα αὐτοδύναμοι —μποροῦμε νὰ ἔχωμεν τὴν ἐμπειρίαν, ὅτι «τὰ ἀδύνατα παρ' ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἔστι».

Καὶ ὁ δρόμος τῆς ζωῆς μᾶς θὰ ἔχῃ αἴσιον τέρμα τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

(Συνεχίζεται)

Προμηθευθῆτε ἐγκαίρως τὸν
ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗ ΤΟΙΧΟΥ
Ἔτους 1986
τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας

Ἀπευθυνθῆτε: Ἰασιῶ 1, 115 21 Ἀθήνα
Τηλ. 01/722.8008

Δραγατσάνιου 2 - Πλατεία Κλαυθμῶνος
Τηλ. 322.8637

Καπλανῶν 6 καὶ Σίνα, τηλ. 361.6427

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Τοῦ κ. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ**
Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

435. Στὴν περικοπὴ ἀπὸ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, ποὺ διαβά-
ζουμε κατὰ τὸν ἑσπερινὸ τῆς Με-
γάλῃς Παρασκευῆς, λέγεται ὅτι
ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς σταυρωθέντας
ληστὰς βλασφημοῦσε τὸ Χριστὸ
καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἐπετίμα καὶ ἔ-
λεγε «Μνήσθητί μου, Κύριε...». Λί-
γο παρακάτω γράφει: «τὸ δ' αὐτὸ
καὶ οἱ λησταὶ οἱ συσταυρωθέντες
αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτῷ». Δὲν ὑπάρ-
χει κάποια ἀντίφρασις ἐδῶ, ποὺ
σχολιάζεται μάλιστα ἀπὸ μερι-
κοὺς; (Ἐρώτησις Αἰδεσιμ. Ν. Δ.).

Ἡ ἀνωτέρω ἐκτενὴς περικοπὴ ἐπιγράφεται μὲν ὡς
ἀνάγνωσμα ἀπὸ τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιο, ἀλλὰ,
ὅπως δηλώνεται καὶ στίς παραπομπές, ποὺ συνήθως ἀ-
ναγράφονται στὴν ἀρχὴ ἢ στὰ περιθώρια τῶν ἀναγνω-
σμάτων, ἔχει δύο παρεμβολές, μία ἀπὸ τὸ κατὰ Λου-
κᾶν καὶ μία ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιο. Ἔτσι,
ἐνῶ τὸ κείμενο τοῦ Ματθαίου προχωρεῖ κανονικὰ (κεφ.
κζ' στίχ. 1-61), μεταξὺ τῶν στίχων 38 καὶ 39 παρεμ-
βάλλονται τέσσαρες στίχοι ἀπὸ τὸ κατὰ Λουκᾶν (κγ'
39-42) καὶ μεταξὺ τῶν στίχων 54 καὶ 55 ἑπτὰ στίχοι
ἀπὸ τὸ κατὰ Ἰωάννην (ιβ' 31-37). Αὐτὸ γίνεται προ-
φανῶς γιὰ τὴν συμπληρωθῆναι τὰ ἐλλείποντα ἀπὸ τὴν
ἀφήγησι τοῦ Ματθαίου, στὴν πρώτη περίπτωσι ἢ με-
τάνοια τοῦ ἐνὸς ληστοῦ καὶ στὴ δευτέρα ὁ λογισμὸς
τῆς πλευρᾶς τοῦ Χριστοῦ. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς ἀλληλο-
συμπληρώσεως τῶν εὐαγγελιστῶν στὴν περικοπὴ αὐτὴ
μαρτυρεῖται καὶ ἀπὸ τὸ «Τυπικὸ» τῆς Ἀγίας Σοφίας
Κωνσταντινουπόλεως τῶν κωδίκων Πάτριου 466 καὶ τ.
Σταυροῦ 40 τοῦ Ι' αἰῶνος: «Εὐαγγέλιον κατὰ Ματ-
θαῖον, κεφ. τιζ' τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, συμβούλιον ἔλαβον
πάντες...» καὶ λέγει ἔως «καὶ εἰς ἕξ εὐωνύμων», καὶ ὑπο-
στρέφει εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν, εἰς κεφ. τλζ', καὶ λέγει
ἔως: «ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος», καὶ ὑποστρέφει εἰς
τὸ κατὰ Ἰωάννην, κεφ. σε'. «Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ
μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ», καὶ λέγει ἔως: «ὄψονται εἰς ὃν
ἐξεκέντησαν», καὶ πάλιν ὑποστρέφει εἰς τὸ κατὰ Ματ-
θαῖον, εἰς κεφ. τμζ'. «Ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἐκεῖ πολ-
λαί, τέλος: ἀπέναντι τοῦ τάφου». Ὁμοίᾳ περίπτωσι
ἔχουμε καὶ στὸ εὐαγγέλιο τοῦ ἑσπερινοῦ τῆς Μεγάλῃς
Πέμπτης, ὅπου ἡ βασικὴ μὲν ἀφήγησις λαμβάνεται πάλι
ἀπὸ τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιο (κς' 1 - κζ' 2)
μὲ δύο συμπληρωματικὰς τῆς διηγήσεως περικοπὰς ἀπὸ
τὸν Ἰωάννην (ιγ' 3-17, ὁ νικτήρ) καὶ ἀπὸ τὸ Λουκᾶ
(κβ' 43-45, ἡ ἐμφάνισι τοῦ ἀγγέλου στὴ Γεθσημανή).
Καὶ ἐδῶ μὲν οἱ παρεμβολές δὲν δημιουργοῦν προβλήμα-

τα. Στὴν περίπτωσι ὅμως τῆς περικοπῆς τοῦ ἑσπερι-
νοῦ τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς πράγματι ὑφίσταται
πρόβλημα, ποὺ λίγοι ἴσως τὸ προσέχουν, ἀλλ' αὐτὸ δὲν
σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ σοβαρό.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι μεταξὺ τῶν ἀφηγήσεων τῶν εὐ-
αγγελιστῶν ὑπάρχουν ὀρισμένες διαφορές, ποὺ ἀφο-
ροῦν συνήθως σὲ λεπτομέρειες τῶν ἱστορικῶν γεγονό-
των. Στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ μὲν Ματθαῖος (κζ'
44) γράφει ὅτι καὶ οἱ δύο συσταυρωθέντες λησταὶ ὠ-
νείδιζαν τὸν Ἰησοῦν, ὁ δὲ Λουκᾶς (κγ' 39-42) λέγει
ὅτι ὁ ἕνας μόνον βλασφημοῦσε, ἐνῶ ὁ ἄλλος ἐπιτιμοῦσε
τὸν βλασφημοῦντα καὶ ἔλεγε πρὸς τὸν Ἰησοῦ τὸ «Μνή-
σθητί μου, Κύριε...». Ἡ ἐρὰ ἐρμηνευτικὴ, ἀκολουθοῦ-
σα τὴ γνώμη τοῦ Χρυσοστόμου, συμβιβάζει τίς δύο
ἀφηγήσεις: «Πῶς οὖν Λουκᾶς φησὶν ὅτι ὁ εἰς ἐπετί-
μα; Ἀμφοτέρω γέγονε» πρότερον μὲν γὰρ ἀμφοτέροι
ὠνείδιζον, ὕστερον δὲ οὐκέτι» (Ἰ. Χρυσοστό-
μου, εἰς Ματθαῖον ὁμιλία ΠΖ', 2). Στὰ ἀναγνώ-
σματα τῆς ἀκολουθίας τῶν ἁγίων παθῶν καὶ τῶν με-
γάλων ὥρων τῆς Μεγάλῃς Παρασκευῆς διαβάζονται καὶ
οἱ δύο διηγήσεις, τοῦ Ματθαίου (κζ' 33-54 - Ζ' Εὐαγ-
γέλιον καὶ κζ' 1-56 - Εὐαγγέλιον Α' ὥρας) καὶ τοῦ
Λουκᾶ (κγ' 32-49 - Η' Εὐαγγέλιον καὶ ἡ ἴδια περικο-
πὴ - Εὐαγγέλιον ς' ὥρας). Ἐδῶ ὅμως, ἐπειδὴ τὸ κεί-
μενο παρουσιάζεται ὡς ἑνιαῖο καὶ στὸν τίτλο τοῦ ἀπο-
δίδεται ὁλόκληρη ἡ περικοπὴ στὸν εὐαγγελιστὴ Ματ-
θαῖο, ἡ διαφορὰ τῶν διηγήσεων φαίνεται, γιὰ ὅσους
τὴν προσέξουν, ὡς πραγματικὴ ἀντίφρασις στο κείμε-
νο τοῦ ἴδιου τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Ἡ ἐρμηνεία βέβαια τοῦ Χρυσοστόμου ἐξομαλύνει
τὰ πράγματα, ἀλλ' ὄχι τελείως. Καὶ πάλι ἐδῶ στὴ συ-
νέχεια τοῦ κειμένου πρῶτα ἔρχεται ἡ μετάνοια τοῦ
ἐνὸς ληστοῦ καὶ ὕστερα ὁ ὠνεϊσμὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ
ἀπὸ τοὺς δύο. Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅτι ἡ συγκόλ-
λησις τῶν περικοπῶν ἔγινε κάπως ἄτεχνα, χωρὶς νὰ
προσεχθῆ τὸ πρῶτοστον ποὺ θὰ δημιουργοῦσε ἡ
παρεμβολὴ στὸ σημεῖο αὐτὸ τῶν σχετικῶν στίχων ἀπὸ
τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιο. Θὰ ἦταν προτιμότερο καὶ
συμφωνότερο πρὸς τὴν ἱστορικὴ πορεία τῶν γεγονό-
των καὶ πρὸς τὴν ἐρμηνευτικὴ διασάφισι τοῦ Χρυσο-
στόμου, ἂν οἱ στίχοι κγ' 39-42 τοῦ Λουκᾶ παρεμβάλο-
ταν μεταξὺ τῶν στίχων 44 καὶ 45 τοῦ Ματθαίου, μετὰ
δηλαδὴ τὴ φράσι «τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λησταὶ οἱ συσταυ-
ρωθέντες αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν».

Αὐτὸ δὲν θὰ ἦταν δύσκολο νὰ γίνῃ ἀπὸ μιὰ ὑπεύ-
θυνη σὲ διορθόδοξο βάσι ἐπιτροπὴ, ποὺ θὰ ἐπιχειροῦ-
σε τὴ διόρθωσι τῶν λειτουργικῶν μας βιβλίων καὶ τὴ
βελτίωσι τοῦ συστήματος τῶν περικοπῶν βάσει τῶν
δεδομένων τῆς παραδόσεως καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς ἐρμη-
νευτικῆς καὶ κριτικῆς τοῦ κειμένου τῶν ἁγίων Γραφῶν.

Ο ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΟΣΘΕΝΗ ΣΑΒΡΑΜΗ

Δρος Θεολογίας, Φιλοσοφίας καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν,
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολωνίας

Σὲ λίγες μέρες θὰ γιορτάσει δόλοκληρος ὁ Χριστιανικός κόσμος τὰ Χριστούγεννα: τὴν γέννησι δηλαδὴ τοῦ Ἀνθρωπῆ τῆς ἀνθρωπότητος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅταν δὲ οἱ καμπάνες τῶν Ἐκκλησιῶν μᾶς θυμίσουν ἀκόμη μιὰ φορὰ αὐτὸ τὸ γεγονός, θὰ γεμίσει ἡ ψυχὴ κάθε πιστοῦ χριστιανοῦ μὲ χαρὰ καὶ ἐλπίδα· κυρίως δὲ μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι μιὰ μέρα ἡ εἰρήνη θὰ μεταβληθεῖ σὲ μιὰ ζωντανὴ πραγματικότητα. Γιατὶ ἡ εἰρήνη εἶναι στενὰ δεμένη μὲ τὴν γέννησι τοῦ Χριστοῦ, πράγμα πού τὸ διαπιστώνουμε ἀκούγοντας ἢ διαβάζοντας τό: «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη» (Λουκ. 2,14).

Συγχρόνως ὅμως θὰ νοιώσουν οἱ Χριστιανοὶ μιὰ ἀπογοήτευσι. Γιατὶ θὰ θυμηθοῦν καὶ πάλι ὅτι δυὸ χιλιάδες χρόνια περίπου μετὰ τὴ γέννησι τοῦ Χριστοῦ ζοῦμε μιὰ περίοδο τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς ὁποίας κύριον χαρακτηριστικὸν εἶναι ὁ φόβος ὄλων τῶν ἀνθρώπων —χριστιανῶν καὶ μὴ χριστιανῶν— ὅτι ὁ πυρηνικός ἐξοπλισμὸς τῶν μεγάλων Δυνάμεων μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει μιὰ μέρα τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον σὲ μιὰ ἀνεπανόρθωτη καταστροφή. Μὲ ἄλλα λόγια: παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὅλοι οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ θὰ χαροῦν ἀκούγοντας καὶ πάλι τό: «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη», θ' ἀναγκασθοῦν ν' ἀσχοληθοῦν, συγχρόνως, μὲ τὸ γιατί ἡ εἰρήνη δὲν ἔχει ἀκόμη μεταβληθεῖ σὲ μιὰ ζωντανὴ πραγματικότητα.

Ὅποιος δὲ ἔχει μελετήσει συστηματικὰ τὴν Καινὴ Διαθήκη θὰ διαπιστώσει ὅτι ἡ εἰρήνη, πού μᾶς ὑπόσχετα ὁ Ἰησοῦς Χριστός, δὲν ἔχει καμιά σχέσι μὲ τὴν εἰρήνη πού μᾶς ὑπόσχονται οἱ πολιτικοὶ ἡγέτες τόσο τοῦ «πρώτου», ὅσο καὶ τοῦ «δεύτερου» κόσμου. Τοῦτο πάλι σημαίνει ὅτι τὸ γεγονός ὅτι ἡ εἰρήνη δὲν ἔχει μεταβληθεῖ ἀκόμη σὲ μιὰ αἰσθητὴ πραγματικότητα τῆς καθημερινῆς μας ζωῆς ὀφείλεται, κυρίως, σὸ ὅτι οἱ κοσμικὲς δυνάμεις αὐτοῦ τοῦ κόσμου ἀγνοοῦν τὴν μεταφυσικὴ καὶ τὴν ἠθικὴ διάστασι τῆς εἰρήνης, θεωρώντας τὴν ὡς ἓνα κοσμικὸ ἀγαθόν, τοῦ ὁποίου ἡ ὑπαρξὴ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ τῶν πυρηνικῶν ὄπλων.

Ἡ εἰρήνη πού μᾶς ὑπόσχετα ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι στενὰ δεμένη μὲ τὶς ὑπόλοιπες ἀξίες τοῦ χριστιανικοῦ συστήματος ἀξιών: κυρίως δὲ μὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν δικαιοσύνην. Γιὰ τοῦτο τὸν λόγο προϋποθέτει ἡ επικράτησι αὐτῆς τῆς εἰρήνης μιὰ ριζικὴ ἀλλαγὴ τόσο τῶν ἀτόμων, ὅσο καὶ τῶν κοινωνιῶν. Ἄν δὲ λάβουμε ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ κάθε εἶδος κακῶ —πρὶν μεταβληθεῖ σὲ μιὰ ὀλέθρια κοινωνικὴ πραγματικότητα— φωλιάζει ἤδη στὶς καρδιὰς τῶν ἀνθρώπων, θὰ κατα-

λήξουμε σὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ επικράτησι τῆς εἰρήνης προϋποθέτει κυρίως τὸν ἀφοπλισμὸ τῆς καρδιᾶς τῶν ἀνθρώπων.

Οἱ «εἰρηνοποιοὶ» —τοὺς ὁποίους χαρακτηρίζει ὁ Ἰησοῦς Χριστός «μακαρίους» (Ματθ. 5,9)— ἀνήκουν σ' ἐκείνους τοὺς γνήσιους καὶ συνειδητοὺς χριστιανούς, πού ἔχουν συνειδητοποιήσει τὴν ἀλήθεια ὅτι στοὺς πύθαστικους καρπούς τῆς ζωῆς, τοῦ ἔργου καὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνήκει ἡ συμφιλίωσι τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὸν ἑαυτό του, μὲ τὸν συνάνθρωπό του καὶ μὲ τὸ περιβάλλον του. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς συνειδητοποιήσεως αὐτῆς τῆς ἀλήθειας εἶναι τὸ ὅτι οἱ «εἰρηνοποιοὶ» ἔχουν κατορθώσει ν' ἀφοπλίσουν τὴν καρδιά τους, καθαρίζοντάς τὴν ἀπὸ κάθε κακόν, πού ἐμποδίζει τὴν συμφιλίωσι τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὸν ἑαυτό του, μὲ τὸν συνάνθρωπό του καὶ μὲ τὸ περιβάλλον του. Συνέπεια δὲ αὐτοῦ τοῦ ἀφοπλισμοῦ εἶναι τὸ ὅτι οἱ «εἰρηνοποιοὶ» ζοῦν εἰρηνικά, ρυθμίζοντας τὶς σχέσεις τους μὲ τοὺς συνάνθρωπους τους μὲ κριτήριον τὴν ἀγάπην, τὴν μεγαλοψυχίαν, τὴν ἀλληλεγγύην, τὴν ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην κ.λπ.

Ἀφοπλίζοντας οἱ «εἰρηνοποιοὶ» τὴν καρδιά τους, συντελοῦν στὴν κοινωνικὴ ἀντικειμενοποίησι τῆς εἰρήνης τοῦ Θεοῦ, δεδομένου ὅτι συμβάλλουν στὴν εἰρηνοποίησι τοῦ περιβάλλοντός τους μὲ μοναδικὸ κριτήριον τὸ χριστιανικὸ σύστημα ἀξιών γενικὰ καὶ τὴν περὶ ἀγάπης διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰδικὰ. Ἡ «εἰρηνευτικὴ κίνησι» τῆς Γερμανίας π.χ. ἔχει συντελέσει πολὺ σὸ ὅτι οἱ Μακαρισμοὶ ἔχουν ἀποκτήσει ἓναν ἐπίκαιρον χαρακτήρα, πράγμα πού ἀποδεικνύεται, μετὰξὺ τῶν ἄλλων, μὲ βάσι τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων, ἄρθρων κ.λπ., πού ἀσχολοῦνται μὲ τοὺς Μακαρισμούς, αὐξάνει συνεχῶς.

Παρὰ τὸ γεγονός δὲ ὅτι οἱ ἐχθροὶ τῶν «εἰρηνοποιῶν» δυσφημοῦν καὶ γελοιοποιοῦν τὴν «εἰρηνευτικὴ κίνησι» ὅπου καὶ ὅπως μποροῦν, ζοῦμε, σήμερον, μετὰξὺ τῶν ἄλλων, σ' ὅλο τὸν κόσμον, τὸ ἐλπιδοφόρον φαινόμενο ὅτι —ὅπως μᾶς θυμίζει τὸ θέμα τῆς 18ης Παγκόσμιας Ἡμέρας Εἰρήνης, πού τελέσθηκε τὴν 1η Ἰανουαρίου 1985— «ἡ εἰρήνη καὶ οἱ νέοι βαδίζουν μαζί». Αὐτὸ δὲ τὸ γεγονός δυναμώνει τὴν πίστι τῶν χριστιανῶν ὅτι ἡ εἰρήνη, πού μᾶς ἔχει ὑποσχεθεῖ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, θὰ προφυλάξει τὴν ἀνθρωπότητα ἀπὸ τὶς καταστρεπτικὲς συνέπειες τῆς ὀλέθριας νοσορροπίας ἐκείνων τῶν πολιτικῶν ἡγετῶν, πού ταυτίζουν τὴν εἰρήνη μὲ τὴν «ἰσορροπία τοῦ τροῦμου».

Ο ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ Β'

Τοῦ κ. Π.Α. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ
Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Λουβαίν Βελγίου

Μετὰ τὸν ἀδόκητο θάνατο τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἀργολίδος Χρυσόστομου Β' (Δεληγιαννοπούλου), δημοσιεύθησαν στὸν ἑλληνικὸ τύπο νεκρολογίες, σχόλια, βιογραφίες, ἐγκώμια. Ἡ προσωπικότητα τοῦ μεταστάντος ἦταν τόσο πολυπλευρῆ, ὥστε ἔδινε τὴν δυνατότητα νὰ τὴν πλησιάσει κανεὶς ἀπὸ διάφορες σκοπιές.

Προσωπικὰ (ὑπῆρξα μέλος τοῦ ποιμνίου του καί, τολμῶ νὰ πιστεύω, προσωπικός του φίλος), νομίζω ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ περάσει κάποιον χρονικὸ διάστημα ἀπὸ τὸ θάνατό του γιὰ νὰ προσεγγίσουμε ὅσο γίνεται ἀντικειμενικότερα τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ποιμενάρχη, πὺ τὸσο πρόωρα χάσαμε.

Μ' ἐντυπωσίασε ἡ ξαφνικὴ ἀπόφασίς του, στὶς 11 Ἰουλίου τοῦ 1984, ἕνα χρόνο πρὸ τοῦ θανάτου του, νὰ συντάξει τὴν προσωπικὴ του διαθήκη. Πέρυσι, στὶς 11 Ἰουλίου τ' ἀπόγευμα, εἶχαμε συναντηθεῖ. Ἐδειχνε ἀπόλυτα ὑγιής. Ποία «πρόγευσις θανάτου» τὸν ὤθησε ἄραγε στὴ σύνταξι τῆς διαθήκης; Ἀπὸ ἀγαθὴ σύμπτωσι, ἢ διαθήκη του ἔφθασε στὰ χέρια μου πρόσφατα. Ἐνα κείμενον ἀπλό, χωρὶς νομικοὺς τύπους καὶ φιλολογικὰς ἐξάρσεις. Ἀλλὰ τί μνημεῖο ψυχικοῦ μεγαλείου ὄταν ἕνας ἱεράρχης ἀρχίζει τὴ διαθήκη του μὲ τὴ δῆλωσι «χρήματα δὲν ἠθέλησα νὰ κρατῶ, εἰς τὴν ζωὴν μου, θεωρῶν ταῦτα ὡς μέσον ψυχικῆς ἀπολείας». Γνωρίζω ὅτι ἡ Μητρόπολις Ἀργολίδος δὲν εἶναι ἀπὸ τὶς πτωχότερες τῆς Ἑλλάδος. Μοῦ εἶναι ἐπίσης γνωστὸν ὅτι ὁ Χρυσόστομος Β' δὲν ἄφησε ποτὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπαιτήσῃ χρήματα ἀπὸ τοὺς πιστοὺς, οἱ ὅποιοι τοῦ ἔδιναν σοβαρὰ ποσά. Διαπίστωσα ὅτι στὴ Μητρόπολι συγκεντροῦντο χρηματικὰ ποσὰ διόλου εὐκαταφρόνητα. Εἶδα ὅμως τί ἔγιναν αὐτὰ τὰ χρήματα. Ποτὲ ἔνδεος δὲν ἔφυγε ἀπὸ τὴ Μητρόπολι χωρὶς βοήθεια. Ἐκατοντάδες χῆρες καὶ ὄρφανὰ λάμβαναν τακτικὰ μηνιαία ποσὰ ἀπὸ τὰ μητροπολιτικὰ ταμεῖα. Ὅπου πόνος, ἀνέχεια, δυστυχία καὶ ἀπελπισία, ὁ Μητροπολίτης ἦταν παρών. Πολλοὶ ἀποροῦσαν: πῶς τὰ μάθαινε; πῶς μποροῦσε τόσο διακριτικὰ καὶ ἀθόρυβα ν' ἀνακουφίζει, νὰ βοηθᾷ, νὰ στηρίζει, νὰ ὀδηγεῖ; Ἀσφαλῶς ἡ Θεῖα Χάρις ἢ «τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα» καὶ ἡ «τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα», δόθηκε πλοῦσια ἀπὸ τὸν Ὑψιστὸ στὸ Χρυσόστομο Ἀργολίδος.

Πόσες φορὲς δὲν τὸν εἶδα λυπημένο γιατί εἶχε ἤδη μοιράσει τοὺς πτωχοὺς τὸ μισθό του, πὺ μόλις εἶχε πάρει, καὶ διαπίστωνε ὅτι δὲν εἶχε ἀρκετὰ γιὰ ὄλους. Πῶς λοιπὸν νὰ κρατῆσῃ χρήματα; Τί νὰ τὰ κάνει ἄλλωστε; Γι' αὐτὸ καὶ τελειώνει τὴ διαθήκη του μὲ μιὰ τόσο ἀνθρώπινη σημείωσι: «εἰς τοὺς συγγενεῖς μου κατὰ σάρκα ἀφίνω τὴν εὐχὴν μου καὶ νὰ χαίρουν ὅτι ὅ,τι ἀπέκτησα ἐκ τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὰ ἐπιστρέφω, νὰ θεωροῦν δὲ τιμὴν τὸν ὅτι δὲν ἀπέ-

κτησα χρήματα διὰ νὰ ἀφίσω». Ὁ Θεὸς μὲ ἀξίωσε νὰ γνωρίσω αὐτοὺς τοὺς κατὰ σάρκα συγγενεῖς καὶ νὰ διαπιστώσω πόσο θεωροῦν τιμὴ τὴν πνευματικὴ κληρονομία πὺ ὁ ἀειμνήστος τοὺς ἄφησε.

Πρὶν ὅμως μνημονεύσει τοὺς κατὰ σάρκα, ἀναφέρει στὴ διαθήκη του τοὺς κατὰ πνεῦμα: τοὺς πιστοὺς καὶ τὸν κλῆρο. Γράφει: «Ἐπειδὴ ἠγάπησα ὄλον τὸν Ἱερόν μου Κλῆρον... ἀφίνω εἰς ὄλους τὴν πατρικὴν μου εὐχὴν, τὴν προτροπὴν νὰ συνεχίσουν προσέχοντες νὰ διαφυλάσσουν τὴν Ἱερατικὴν ἀπὸ Θεοῦ παρακαταθήκην». Ἴδου ὁ ἀδαπάνητος θησαυρός: ἡ πατρικὴ εὐχὴ τοῦ μὴ ἔχοντος οὐδὲν ἄλλο νὰ διαθέσει. Ἀλλὰ σὰν στοργικὸς πατέρας δὲν ξεχνᾷ ὅτι ἀνάμεσα στὸν κλῆρο του ὑπάρχουν καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἐκεῖνοι Λευῖτες, οἱ ὅποιοι, ἀκολουθοῦντες τὸ παράδειγμα ἐκείνου, ἀντιμετωπίζουν βιωτικὰς ἀνάγκας. Γι' αὐτοὺς γράφει: «τὰ ρούχα μου καὶ τὰ παπούτσια μου νὰ δοθοῦν εἰς ἀπόρους Ἱερεῖς τῆς Μητροπόλεως».

Μέσα στὶς πυκνογραμμένες σελίδες τῆς διαθήκης παρελαίνει ὄλο τὸ ἱερατικὸ καὶ πατρικὸ μεγαλεῖο ἑνὸς ἀγνοῦ Χριστιανοῦ, ἀλλὰ καὶ ὄλο τὸ ἔργο του, γιὰ τὸ ὁποῖο ποτὲ δὲν ὑπερηφανεύτηκε. Τὰ λίγα του ἄμφια, τὰ περισσότερα δῶρα, τὰ ἐπιστρέφει στοὺς δωρητὰς: ἄλλα ἀφήνει στὶς ἐκκλησίας ἢ στοὺς τόπους μὲ τοὺς ὁποίους συνδέθηκε, ὅπως ἡ Μονὴ τοῦ Ἀγίου Διονυσίου στὴ Ζάκυνθο, ἢ ἀκόμα στὰ μοναστήρια τῆς Ἀργολίδος, γιὰ τὰ ὁποῖα τόσο κοπίασε. Σ' ὄλα ἀφήνει κάτω: ἕνα σταυρό, ἕνα ἐγκόλπιο, ἕνα ἱερό κειμήλιο. Δὲν ξέχασε τὴν Ἀδελφότητα Θηλέων, τοὺς ναοὺς τῆς ἐπαρχίας του, ἀλλὰ οὔτε καὶ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους, πὺ τὸν βόηθησαν ἢ τὸν ὑπηρετήσαν: τοὺς κληρικοὺς τοῦ γραφείου τῆς Μητροπόλεως, τὸν ὀδηγὸ τοῦ αὐτοκινήτου του, τὴν καθαρίστρια.

Ἐνα μεγάλο μέρος τῆς διαθήκης του, ὁ Χρυσόστομος ἀφιερώνει στὰ βιβλία του, πὺ τὸσο ἀγαποῦσε καὶ πὺ μὲ τόσες στερήσεις ἀπέκτησε. Τὰ κληροδοτεῖ σὲ ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος: γιατί θὰ πρέπει ἐπίσης νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Χρυσόστομος ἦταν ἕνας ἐξαιρετικὸς ἱστορικός, ἀλλὰ οἱ ποιμαντικὰς ἀνάγκες δὲν ἄφησαν τὸ ἐπιστημονικὸ του τάλαντο ν' ἀναπτυχθεῖ ὅσο θὰ μποροῦσε. Θυμᾶμαι πόσες φορὲς μιλήσαμε στὸ γραφεῖο του γιὰ τὰ ἱστορικὰ προβλήματα πὺ σχετίζονται μὲ τὴν Ἀργολίδα. Μὲ πόση θέρη μού μιλοῦσε γιὰ τὸ ἐπιστημονικὸ του ὄνειρο νὰ ξαναγράψῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Πέτρου Ἀργους, βασισμένη σὲ νέα στοιχεῖα, καὶ κυρίως σ' ἕνα ἀγνωστο χειρόγραφο πὺ εἶχε ἀνακαλύψει στὴν Ἑθνικὴ Βιβλιοθήκη τῶν Ἀθηνῶν. Τοῦ ἄρεσε ἐπίσης ν' ἀκούει τὸ δικό μου ἐπιστημονικὸ ὄνειρο τῆς δημιουργίας μιᾶς ἐπιστημονικῆς ομάδας πὺ θὰ κατέγραφε τὰ βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνη-

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ

Τοῦ Πρωτοπρ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΟΔ. ΝΙΚΟΥ
Ἐφημερίου Καθηδρικοῦ Ναοῦ Ἀθηνῶν

1. Εἰσαγωγή

Ἡ ἐποικοδομητικὴ συνομιλία γὰρ νὰ πετύχει τοῦ ἀντικειμενικοῦ τῆς σκοποῦ, ὁ ὁποῖος ἐκτὸς τῶν ἄλλων εἶναι καὶ ἡ θεραπεία τῆς ἀντικοινωνικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἀνθρώπων, πέρα ἀπ' τὰ στοιχεῖα τῆς μεθοδικότητος καὶ τῆς πρακτικότητος πρέπει νὰ «εὐαγγελίζεται Χριστόν».

Ὅλοι μας ὅταν συνομιλοῦμε πρέπει νὰ γνωρίζουμε, ὅτι ἐνώπιόν μας ἔχομε τὸν ὅλον ἄνθρωπο, σὰν ψυχὴ καὶ σὰν σῶμα μὲ ὅλες αὐτοῦ τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἀπαιτήσεις.

Ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος, ἐπίσκοπος Λουγδούνου, γράφοντας γὰρ τὴν ἀλήθεια αὐτὴ ὑπογραμμίζει, ὅτι τόσον ἡ ψυχὴ, ὅσον καὶ τὸ πνεῦμα ἀποτελοῦν μέρη τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ὄχι τὸν ἄνθρωπον καθ' ἑαυτόν. Διότι ὁ πλήρης ἄνθρωπος εἶναι ἓνα κρᾶμα καὶ ἔνωση τῆς ψυχῆς καὶ τῆς σαρκός¹. Ὡς ἐκ τούτου καθέννας ἀπὸ μᾶς, ὅταν πλησιάζει καὶ συνομιλεῖ μὲ τὸ συνάνθρωπό του πρέπει νὰ ἐνδιαφέρεται γὰρ ὅλες τὶς ἀνάγκες τοῦ συνομιλητοῦ του. Ἀπομόνωση σὲ μιὰ καὶ μόνη περιοχὴ, ἥτοι στὴν ψυχὴ τοῦ συνομιλητοῦ μας, μειώνει τὰ εὐεργετικὰ ἀποτελέσματα μιᾶς διακριτικῆς καὶ ἐποικοδομητικῆς συνομιλίας πού δὲ συμφωνεῖ μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου μας, ὅπως σαφέστατα ἡ Καινὴ Διαθήκη μᾶς παρουσιάζει.

Ἐκεῖ βλέπουμε, ὅτι ὁ Χριστὸς μὲ τὴ ζωὴ Του, τὶς πράξεις Του καὶ τὸ κήρυγμά Του μᾶς διδάσκει, ὅτι ὁ

Θεὸς δέχεται τὸν ὅλο ἄνθρωπο, ὅπως εἶναι, μὲ ὅλες του τὶς ψυχικὲς καὶ σωματικὲς ἀδυναμίες καὶ τὰ ἐλαττώματά του. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ συμπεριφορὰ Του ἐναντι τῆς μοιχαλίδος γυναικός², τοῦ ἀσώτου υἱοῦ³ καὶ τοῦ ἀπολωλὸτος προβάτου⁴.

Ἡ βασικὴ αὐτὴ ἀποδοχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεό, ὅπως εἶναι, ἀποτελεῖ προϋπόθεση γὰρ τὴν ἀρχικὴ ἐμπιστοσύνη, τὴν ἐσωτερικὴ ἀπελευθέρωση καὶ τὴ μελλοντικὴ ἐλπίδα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς Αὐτόν.

Ὁ Λυτρωτὴς Χριστὸς συμμετέχει ἀλληλέγγυος καὶ χωρὶς ἐπιφυλάξεις στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Τοὺς ἀναγγέλλει τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς σωτηρίας, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγχωρήσεως. Ἡ διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐξασφαλισμένη («σωτηρία») ἀναφέρεται στὸν ὅλο ἄνθρωπο καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ὁ ὅλος ἄνθρωπος θὰ εἰσέλθει στὴ βασιλεία τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν προσδοκώμενη ἀνάσταση τῶν νεκρῶν.

Ἐπίσης ὅλα τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου μαρτυροῦν καὶ τὴν ἐπιθυμία Του νὰ σώσει ὄχι μόνον τὴν ψυχὴ ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ εὐσπλαχνία Του ἐπεκτάθηκε σ' ὅλα τὰ προβλήματα καὶ τὴν ἀθλιότητα τῆς ἀνθρώπινης φύσεως.

Ὡς ἐκ τούτου ἓνας αὐτοπεριορισμὸς τῆς ἐποικοδομητικῆς μας συνομιλίας σὲ μιὰ ἐσωτερικὴ περιαχὴ εὐσεβείας δὲ συμφωνεῖ μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγ-

2. Βλ. Ἰω. 8,3-11.

3. Βλ. Λουκ. 15,11-32.

4. Βλ. Λουκ. 15,1-7.

1. Βλ. Ρ.Γ., τ. 7, στ. 1137Α.

μεῖα τῆς Ἀργολίδος. Παρ' ὅλα ὅμως τὰ ἐπιστημονικά του ἐνδιαφέροντα, δὲν ξεχνοῦσε οὔτε στιγμή ὅτι πρὶν ἀπὸ ὅτιδήποτε ἄλλο ἦταν ὁ ποιμενάρχης, ὁ ἐπίσκοπος. Θυμᾶμαι πόσες φορὲς σταματοῦσε μιὰ ἱστορικὴ συζήτηση γιὰτὶ εἶχε ἐσπερινὸ σὲ κάποιο χωριό, ἐγκαίνια κάποιας ἐκκλησίας, λειτουργία σὲ κάποια ἐνορία. Ἄλλοτε πάλι σταματοῦσε τὴ συζήτηση γὰρ νὰ μοῦ μιλήσει θλιμμένος γὰρ τοὺς νέους πού ἔχουν χάσει τὸν προσανατολισμό τους, γὰρ τὸν κόσμο πού δὲ βλέπει τὸ φῶς, γὰρ τοὺς ἀνθρώπους πού μαζεύουν ἀντὶ νὰ μοιράζον, γὰρ τὸ κατ' ὄνομα χριστεπώνυμο ποίμνιο πού δὲν ἀκούει πιά τὴ φωνὴ τοῦ ποιμένα. Καμμιά φορὰ ὄργιζόταν μὲ τοὺς χιλιαστὲς, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ ξεχνᾶ ὅτι ἔφερε κι αὐτὸς ἓνα μεγάλο μέρος τῆς εὐθύνης γὰρ τὰ ἀπολωλὸτα πρόβατα. Κι ἔπαιρνε τότε τὴ ράβδο τοῦ καλοῦ ποιμένα. Γύριζε τὰ χωριά καὶ τὶς πόλεις τῆς ἐπαρχίας ἱερουργώντας, μιλώντας, παροτρύνοντας, βοηθώντας ὅσους εἶχαν ἀνάγκη, ἐνισχύοντας τοὺς ἀσθενεῖς στὴν πίστι, παρηγορώντας καὶ συγχωρώντας. Νο-

μίζω πὸς ποτὲ δὲν ἄφησε κανέναν μόνον, δὲν πείραξε, δὲ σκανδάλισε, δὲν πίκρανε. Γι' αὐτὸ κι ἐκπλήσσει ἡ ἀρχὴ τῆς διαθήκης του «Πρῶτον ζητῶ τὴν συγχώρησιν ἀπὸ ὅσους καὶ ὅσας καθ' οἰονδήποτε τρόπον ἐπίκρανα ἢ ἐσκανδάλισα». Ἀλήθεια ποῖον ἦταν δυνατόν νὰ πικράνει ἓνας τέτοιος ἄνθρωπος;

Ὅταν, στίς 7 Ἰουλίου, ἡ σορὸς τοῦ ποιμενάρχου καὶ πατέρα πέρασε ἀπὸ τ' ἀγαπημένα του μέρη, ὅλοι ἦταν ἐκεῖ ὄχι γὰρ νὰ τοῦ συγχωρήσουν κάτι, ἀλλὰ γὰρ νὰ τὸν δοῦν μιὰ ἀκόμα φορὰ —τὴν τελευταία—, τὸ ὕστατο «χαῖρε» πρὶν τὴ γενικὴ ἀνάστασι τῆς Δευτέρας τοῦ Χριστοῦ Παρουσίας. Ὅλοι παρακολουθήσαμε βουβοὶ τὸ ποίμνιο χωρὶς τὸν ποιμένα νὰ ψάχνει μέσα του ἓνα λόγο παρηγορίας, κάτι ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ ἱεράρχου του. Καὶ πόσο ἡ Ἀργολίδα μᾶς φάνηκε μικρότερη ἐκείνη τὴν ἡμέρα. Πόση σιωπηλὴ θλίψη. Ἀλλὰ καὶ τί εὐγνωστὴ σιωπὴ. Σὲ κάθε βλέμμα, σὲ κάθε πρόσωπο μιὰ διάτρων ἑυχή: «μακάρι ὁ νέος Ἱεράρχης νὰ ἴναι σὰν κι αὐτόν».

γελίου. Ἀπεναντίας τὸ κήρυγμα τοῦτο ὀμιλεῖ εὐρύτερα γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἀναγέννηση τοῦ ὅλου ἀνθρώπου. Δι' αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος ἐγκαταλείπει τὴν ἀποξένωση καὶ τὴν ἐσωτερικὴ ἀνασφάλεια καὶ ἐπανερχεται στὸν ὀρθὸ δρόμο τῆς ζωῆς. Ἡ ἐσωτερικὴ ἐλευθερία, ποὺ ἀποκομίζει ἀπὸ τὴ σωτηρία καὶ τὴ λύτρωση, τοῦ ἐπιτρέπει νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ γίνεται περισσότερο ἄνθρωπος.

2. Ἡ μαρτυρία τοῦ χριστιανοῦ στὸν κόσμο

Ὁ χριστιανὸς κατὰ τὴν Κ.Δ. δὲν κινεῖται μεταξὺ δύο κόσμων, δηλαδὴ τῆς οἰκογενείας του, τῆς ἐργασίας καὶ τῆς κοινωνικῆς του ὑπάρξεως ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ, καὶ τῆς πραγματικῆς θρησκευτικῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τουναντίον εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος εἶναι κεκλιμένος γιὰ μιὰ ὀλοκληρωμένη ζωὴ μὲ ἐσωτερικὴ ἐλευθερία καὶ πληρότητα, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπ' τὴ σταθερὴ κοινωνία μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ὁ ὁδοιπόρος μιᾶς ἐνιαίας, ἀληθινῆς, θρησκευτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ὅπως ἀριστα περιγράφεται αὐτὴ στὸ 25ο κεφ. τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου.

Ἡ ἀποστολὴ τοῦ χριστιανοῦ σήμερον δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μόνο μιὰ ἐσωτερικὴ θρησκευτικὴ ἰσχύς. Ἀπεναντίας ἔχομε χρέος ὅλοι μας ν' ἀποφεύγουμε τὴν ἀπομόνωση καὶ νὰ πλησιάζουμε οὐσιαστικὰ τοὺς συνανθρώπους μας. Τοῦτο δὲν αἰρεῖ τὴ σχέση τῶν πιστῶν μετὰ τοῦ Θεοῦ, οὔτε φέρει τὸ χριστιανὸν σὲ διλήμμα νὰ ἐπιλέξει τὸ Θεὸ ἢ τὸν ἄνθρωπο. Οὔτε ἐξ ἄλλου μειώνεται ἡ θρησκεία ἢ ἡ θρησκευτικὴ ἰσχύς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸ νὰ διακονῆσει περισσότερο καὶ ἀποτελεσματικότερα τὴν ἐκκλησίαν.

Ἡ ἀρετὴ λ.χ. τῆς ἀλληλεγγύης, οὐσιαστικὸ γινώρισμα τῆς εὐσεβείας τοῦ χριστιανοῦ, μὲ τὴν ὁποία γίνεται φανερὴ ἡ ἀγαθότης τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον, συμβάλλει ἀποτελεσματικὰ στὴν ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀλήθειας μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι δὲ πολὺ χαρακτηριστικὰ τὰ ὅσα γράφει ἡ πρὸς Διδόγνητον ἐπιστολὴ γιὰ τὴν ὀρθὴ τοποθέτησιν τῶν χριστιανῶν μέσα στὸν κόσμον. «Χριστιανοὶ γάρ, λέγει τὸ πρωτοχριστιανικὸ αὐτὸ κείμενον, οὔτε γῆ, οὔτε φωνὴ οὔτε ἔθεισι διακεκριμένοι τῶν λοιπῶν εἰσιν ἀνθρώπων, ... μετέχουσι πάντα ὡς πολῖται»⁵.

Ἐπομένως τὰ δύο στοιχεῖα τῆς ἀληθινῆς θρησκευτικῆς καὶ εὐσεβείας, ἢτοι οἱ λατρευτικὲς ἐκδηλώσεις ἀφ' ἑνὸς καὶ ἡ διακονία τοῦ πλησίου ἀφ' ἑτέρου, πρέπει νὰ συνδέονται ἀρμονικὰ καὶ νὰ συμπορεύονται παράλληλα. Μιὰ μονόπλευρη εὐσεβεία μὲ λατρευτικὲς καὶ μόνον ἐκδηλώσεις θὰ δικαίωνε μᾶλλον τοὺς πολέμιους τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας καὶ θὰ ἐμπόδιζε τὴ συνέχισιν τοῦ ἔργου τοῦ Θεοῦ μέσα στὸν κόσμον.

5. Βλ. P.G., τ. 29, στ. 1173B.

3. Παιδαγωγικὴ τῆς συναντήσεως⁶.

Ἀναγκαία προϋπόθεσις μιᾶς συναντήσεως καὶ μιᾶς ἐποικοδομητικῆς ἐπαφῆς εἶναι ἡ βαθειὰ γνώσις τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου καθὼς καὶ ἡ θετικὴ ἀποδοχὴ τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον βῆμα γιὰ μιὰ περαιτέρω εὐεργετικὴ ἐπίδραση καὶ προσφορά.

Ἐνα χαρακτηριστικὸ παράδειγμα αὐτῆς τῆς ἀλήθειας εἶναι ἡ σκιρτὴ τὴν ὁποία παραστατικώτατα περιγράφει ὁ Dostojewskij στὸ διήγημά του «ὁ ἡλίθιος». Πρόκειται γιὰ τὴ νεαρὴ κοπέλλα Nastassja, τῆς ὁποίας ἡ συμπεριφορὰ σὲ μιὰ ἐσπερινὴ δεξίωσι τοῦ πρίγκιπα Myshkin διακρίνεται ἀπὸ ἀσυνήθη δυσπιστία καὶ κυνικότητα. Παρατηρώντας ὁ πρίγκιπας τὴ συμπεριφορὰ (αὐτὴ) τῆς κοπέλλας καὶ θέλοντας νὰ προλάβει μιὰ τραγικὴ καταστροφὴ ἐξ αἰτίας τῆς ἠθικῆς της πτώσεως, τῆς προτείνει γάμον πιστεύοντας, ὅτι δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ ἐπιδράσει εὐεργετικὰ πρὸς αὐτήν. Ἡ Nastassja ἐκπλαγεῖσα ἀπ' τὴ γεμάτη εὐσπλαχνία καὶ ἀγάπη πρότασιν τοῦ πρίγκιπα ἀπαντᾷ «ζῆθι Πρίγκιψ. Σήμερον διὰ πρῶτην φορὰν εἶδα ἕνα ἄνθρωπον»!

Ἡ ἐπιτυχὴς καὶ εἰλικρινὴς αὐτὴ ἀπάντησις τῆς Nastassja, ὅτι ὁ πρίγκιπας ἦταν «ένας ἄνθρωπος» ἔχει γιὰ τὸ Dostojewskij μεγάλη σημασία καὶ ἀξία γιὰ τὸ ἐκφράζει αὐτὸς ἐπιτυχῶς, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὅλοι πιστεύουν γιὰ τὸν πρίγκιπα, δηλαδὴ ὅτι ἦτο πράγματι «ένας ἄνθρωπος».

Στὴ συμπεριφορὰ αὐτὴ τοῦ πρίγκιπα παρατηρεῖται μιὰ θαυμαστὴ ὀριμότητα ποὺ εἶναι ἀποτέλεσμα βαθύτατης ἀνθρώπινης ἐμπειρίας καὶ ἐπιτυχῶν καὶ μὲ τὴς θετικῆς καὶ ἐποικοδομητικῆς ἀνθρώπινες σχέσεις καὶ ἐπαφές.

Χωρὶς αὐτὴ τὴ θετικὴ συνάντησις μὲ ἕνα πρόσωπον ἢ μιὰ ἰδέαν σ' ὅλους τοὺς βασικοὺς σταθμοὺς τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁμαλὴ του ἐξέλιξις καθίσταται προβληματικὴ. Ἀπὸ τὴ νεώτερη ψυχολογία τῶν παιδῶν καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸν R. Spitz⁷ γινώριζομε πόση ἀνάγκη γιὰ βοήθειαν καὶ συμπαράστασιν ἔχει ὁ ἄνθρωπος στὴ ζωὴ του, ἰδιαιτέρα δὲ ὅταν αὐτὸς ἀντιμετωπίζει ἐξ ἀρχῆς προβληματικὰ καὶ ἀντίξοα καταστάσεις.

Στὶς περιπτώσεις αὐτὰς ἡ θετικὴ καὶ οὐσιαστικὴ συμπαράστασις ἐνὸς προσώπου μὲ πλούσια αἰσθημάτων κατανοήσεως καὶ ἀγάπης συντελεῖ τὰ μέγιστα στὴ συναψὴ προσωπικῆς καὶ ψυχικῆς ἐπαφῆς μὲ τὸν πάσχοντα συνάνθρωπον καὶ στὴ δημιουργίαν αἰσθημάτων

6. Πρβλ. Prohaska, L.: Pädagogik der Begegnung. Entwurf einer ganzheitlichen Erziehungslehre. Freiburg-Basel - Wien 1961 καὶ Trüb, H.: Heilung aus der Begegnung. Stuttgart 1951.

7. Πρβλ. Spitz, R.: α) Die Entstehung der ersten Objektbeziehungen, Direkte Beobachtungen an Säuglingen während des ersten Lebensjahres. Stuttgart 1976³. β) Vom Säugling zum Kleinkind Stuttgart 1969. γ) Hospitalismus, in: Erziehung in früher Kindheit (Hrsg. Bitner-Schmidt-Cords) München 1973. 5. Auflage.

ἀσφαλείας και αἰσιοδοξίας γιά τήν περαιτέρω ὀμαλή ἐξέλιξή του. Ἀπεναντίας ἡ ἔλλειψη τῶν ἀνωτέρω προϋποθέσεων ὀδηγεῖ σέ δυσμενεῖς γιά τὸ ἄτομο καταστάσεις.

Ἐρευνες πού ἔγιναν σέ ὄρφανοτροφεία και οἰκοτροφεία ἀπέδειξαν, ὅτι παιδιὰ πού στερήθηκαν σὸ ξεκίνημα τῆς ζωῆς τους αὐτῆς τῆς ἀγάπης και τῆς συμπαράστασῶς παρουσίασαν πολλὰ ψυχικὰ τραύματα και ἀνωμαλίες και πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἐπέδειξαν ἠῦξημένη και ἀσυνήθη ἀντικοινωνική συμπεριφορά.

Ἐδῶ πρέπει νὰ τονισθεῖ ἰδιαίτερα, ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς προκειμένου νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο ἐπέλεξε σὰν μέσο τῆ συνάντησης.

Στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ Λόγος «σὰρξ ἐγένετο και ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν»⁸. Εἶναι ἀξιοθαύμαστη ἡ ἀγάπη τοῦ Ἀυτρωτοῦ, ὁ ὁποῖος γιά νὰ ἀπολυτρώσει και νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο («ἐγένετο σὰρξ»), ἐφόρῶσε σὰρκα και ἔγινε ἄνθρωπος γιά νὰ γίνει ὁ ἄνθρωπος υἱὸς Θεοῦ.

Ἐξ ἀπείρου φιλανθρωπίας προσέλαβε μορφὴν δούλου⁹, ἐλθὼν εἰς τὸν κόσμον οὐχὶ «διακονῆσθαι ἀλλὰ διακονῆσαι»¹⁰. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς ἦρθε στὸν κόσμο γιά νὰ ὑπηρετήσῃ ὅλους ἐκείνους πού περνοῦσαν τῆ ζωὴ τους μέσα στῆ στενοχώρια. Ἐγινε δαῦλος τῶν ἀσθενῶν και τῶν πασχόντων. Ἦταν πάντοτε ἔτοιμος στὰ αἰτήματά τους, ὅπως ὁ δούλος στὶς προσταγές τοῦ Κυρίου του και κοπιᾶζε πολὺ γιά νὰ τοὺς ὑπηρετήσῃ. Στερήθηκε πολλές φορές σὰν ἄνθρωπος και τὴν τροφή και τὴν ἀνάπαυση γιά νὰ βοηθήσῃ ἐκείνους πού προσέφευγαν σ' Αὐτόν.

Τὸ μεγαλεῖο τῆς θεϊκῆς αὐτῆς συναντήσεως φαίνεται καθαρά, ὅταν οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελιστὲς περιγράφουν τὸ σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος σημειώνει καθαρά και χωρὶς ἐπιφυλάξεις τὸ ἀποκορύφωμα αὐτῆς τῆς ἀλληλεγγύης. Ἀποθνήσκει ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ πλησίον τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου, μεταξύ δύο συσταυρωθέντων ληστῶν μὲ μιὰ κραυγὴ πού διακηρύττει λαμπρὰ τὸ σκοπὸ και τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐλευσεῶς του στὸν κόσμο. Πλησίον δὲ αὐτῆς τῆς σκηνῆς, πού τόσο ἐκφραστικὰ σημειώνει ὁ Ματθαῖος σὲ ἄλλο σημεῖο τῆς Κ.Δ., ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς μᾶς τονίζει στὸ σύντομο διάλογο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν μετανοοῦντα ληστήν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, τῆ βαθύτατη σημασία αὐτῆς τῆς συναντήσεως τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν πάσχοντα ἄνθρωπο. Μόνο σ' ἓνα και μοναδικὸ ἄνθρωπο ὁ Ἰησοῦς βεβαιώνει μὲ τὸ ἀδιάψευστο στόμα του τὸ ἀσήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσει ἐν τῷ παραδείσῳ»¹¹. Καὶ αὐτὸς ὁ μοναδικὸς ἄνθρωπος εἶναι ἓνας ληστής, ὁ ὁποῖος βρίσκεται στὴν ἀγωνία τοῦ σταυρικοῦ θανάτου.

Ἡ σωτηρία μας λοιπὸν ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συναντήσεως μας μὲ τὸ Χριστό. Αὐτὸς εἶναι ἡ μεγάλη συνάντηση τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς εἶναι πού ἔμπρακτα

λέγει τὸ ναὶ γιά τῆ σωτηρία τοῦ πάσχοντος και ἐπαναστατοῦντος ἀνθρώπου.

Ἄν σταθοῦμε στῆ θεολογία τῆς θεϊκῆς αὐτῆς συναντήσεως, δηλαδή τῆς συγκοταβάσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπο, θὰ μπορούσαμε νὰ συμμορφώσουμε και τῆ δική μας συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς συνανθρώπους μας, ἔτσι ὥστε νὰ ἐπιτευχθεῖ μιὰ εὐλικρινῆς συνάντηση μεταξύ μας και μέσω αὐτῆς τῆς συναντήσεως ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς μας. Χωρὶς αὐτὴ τῆ βασική και θετική στάση ἔναντι τοῦ συνανθρώπου μας δὲν εἶναι δυνατὴ και εὐκόλη ἡ προσέγγιση.

Μακροχρόνια προβλήματα και ποικίλες ἀντιξοότητες τῆς ζωῆς, δημιουργοῦν στὸν ἄνθρωπο συναισθήματα ἀπαισιοδοξίας, ἀποστροφῆς, ἐπιθετικότητας και δυσπιστίας ἔναντι τῶν συνανθρώπων του¹². Μιὰ νέα θεώρηση ἢ μιὰ ἐν μέρει ὑπερνικήση ὅλων αὐτῶν τῶν διαθέσεων και τῶν συναισθημάτων εἶναι δυνατὴ μόνον διὰ μιᾶς θετικῆς και οὐσιαστικῆς ἀλληλεγγύης στὶς ἀνάγκες του και στὰ προβλήματά του. Ὅλες οἱ ἄλλες μοντέρνες μέθοδοι καθοδηγήσεως και βοήθειας ἀποτελοῦν ὠραῖο ὑλικό, κατάλληλο μόνον γιά τὰ διάφορα διδακτικὰ βιβλία και ὄχι γιά τοὺς συνανθρώπους μας, αὐτοὺς πού θέλουν τὴν πλήρη κατανόηση και συμπαράστασή μας στὰ προβλήματά τους.

Ἐπάρχουν μερικοὶ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι ἀντιδρῶν πολὺ εὐαίσθητα, σεισμογραφικὰ θὰ ἔλεγε κανεὶς, στὰ ἐσωτερικὰ συμβάντα και περιστάτικὰ τῆς ζωῆς τους. Οἱ ἀντικοινωνικοὶ νέοι πού βρίσκονται στῆ φυλακὴ λ.χ. εἶναι οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν ἰδιαίτερη ἀνάγκη ἀπὸ θετική και ἀνθρώπινη συμπεριφορὰ. Εἶναι αὐτοὶ πού ἀποκαλοῦν τὸν ψυχολόγο, ὁ ὁποῖος ἐργάζεται ἐπαγγελματικὰ και χωρὶς τῆ γνήσια ἐκείνη ταύτιση μὲ τὰ προβλήματά τους, κλειθοποιὸ τοῦ ἐγκεφάλου και μηχανικὸ τῆς ψυχῆς. Γιά νὰ ὀριμάσει ὅμως κανεὶς και νὰ ὑπερνήσῃ τὸ παρελθὸν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ θετικὲς και ἐποικοδομητικὲς σχέσεις και συναντήσεις και μάλιστα ὅταν, ὅπως συμβαίνει συχνὰ μὲ νέους, ἔχουμε μιὰ μακροχρόνια βιουμένη ἀποποίηση ἀπ' τοὺς γονεῖς και τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον. Σ' αὐτοὺς τοὺς ἄνθρώπους τοὺς ἀνεπιθύμητους («μὲ σένα ἄρχισε ἡ ἀτυχία μου», ἔγραφε μιὰ μάνα στὸ γιό της στῆ φυλακὴ), σ' αὐτοὺς πού δὲν ἔζησαν τὴν οἰκογενειακὴ θαλπωρὴ, τὸ Θεικὸ («ναί»), ἂν κατορθώσουμε νὰ τὸ διδάξουμε μὲ τῆ συμπεριφορὰ μας, σημαίνει θετικὴ βοήθεια και θεραπεία. Σημαίνει ἀπαρχὴ τῆς λυτρώσεως.

Τὴν ἴδια ἀνάγκη αἰσθάνεται και κάθε ἄλλος συνανθρώπος μας πού βρίσκεται σὲ θλίψη και στενοχώρια. Ἡ δική μας θετικὴ συμπαράσταση τὸν βοηθεῖ οὐσιαστικὰ νὰ ὑπερνήσῃ τις δυσκολίες. Χωρὶς αὐτὴ τῆ συνανθρώπινη κατάφαση δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ ζήσει. Ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ πληγωμένοι και ναυαγισμένοι τῆς ζωῆς χρειάζονται τῆ δική μας βοήθεια και συμπαράσταση γιά νὰ μπορέσουν νὰ βροῦν τῆ Θεία Ἀλήθεια πού ἐλευθερώνει πραγματικὰ τὸν ἄνθρωπο και νὰ ζήσουν μιὰ καινούργια ζωὴ.

Αὐτὴ ἡ ἀνθρωπιά, αὐτὴ ἡ κατάφαση πρὸς τὸν

8. Βλ. Ἰω. 1,14.

9. Βλ. Φιλ. 2,7.

10. Βλ. Μάρ. 10,45.

11. Βλ. Λουκ. 23,43.

12. Πρβλ. Nastassja σὸ Dostojewskij.

έχοντα ανάγκη συνάνθρωπό μας είναι μιὰ έποικοδομητική μορφή τής σωτηρίας του. Θα έλεγε κανείς είναι ή πρώτη μας αντίδραση ενάντια στον πόνο και στην άμαρτία. "Όπως δέ αναφέρουν οι όπαδοί του Χασσιδισμού¹³, εάν ένας έρχεται προς σέ και σου ζητεί βοήθεια δέν είναι σωστό για σένα να του συστήσεις με εύσεβείς λέξεις: "Έχε έμπιστοσύνη και επίρριψον τήν μέριμνά σου επί Κύριον», αλλά όφείλεις να πράξεις έσύ, ως εάν δέν ύπήρχε εκεί ό Θεός, αλλά εις όλόκληρον τόν κόσμον μόνον ένας ό όποιος μπορεί να βοηθήσει αυτόν τόν άνθρωπον, έσύ μόνος!

4. Τό περιεχόμενο τής έποικοδομητικής έπαφής και συνομιλίας

Η έποικοδομητική έπαφή και συνομιλία μας με ένα ψυχικά και κοινωνικά καταπιεσμένο και καταβεβλημένο συνάνθρωπό μας σημαίνει ακόμα παροχή πνευματικής και ύλικής βοήθειας, για να βρεί αυτός τήν πίστη του και να έπανασυνδεθεί με τό σώμα του Χριστού, δηλαδή τήν εκκλησία, και φυσικά με τήν κοινωνία. Η σωστή συμπεριφορά μας τόν βοηθάει αποτελεσματικά να ξαναβρεί τόν έαυτό του, τις ψυχικές του δυνάμεις και να ύπερνικήσει τις δυσκολίες του. Επίσης ή καλλιέργεια μιās σταθερής και πραγματικής εύσεβειας επιδρά έποικοδομητικά και σωτή τήν κοινωνική ζωή.

Μια διαρκής φροντίδα για τις ψυχοσωματικές ανάγκες τών πάσης φύσεως αντικοινωνικών ανθρώπων επιδρά εύεργετικά στην ανάπτυξη και έδραίωση τής προσωπικότητάς του. Τους καθοδηγεί να έπανεξετάσουν τις πράξεις τους και τους συμπαρίσταται στο δύσκολο δρόμο τής έπιστροφής τους στο ύγιες κοινωνικό σύνολο, έμπνέοντας σαυτούς τό θάρρος και τήν έλπίδα να ύπερνικήσουν τις άποτυχίες και τις άπογοητεύσεις τής ζωής.

Έδώ πρέπει να τονίσουμε ιδιαίτερα, ότι ή αυτοαπομόνωση και ή αυτοαποξένωση άπ' τους συνάνθρώπους μας μάς καθιστούν ανάξιους ενώπιον του Θεού.

Πρέπει σοβαρά να λάβουμε ύπ' όψη μας, ότι ή χάρη του Θεού προϋποθέτει σαν άφετηρία τήν ανθρώπινη φύση. Εάν λοιπόν αυτή τή βασική αλήθεια θέλουμε να έγκολπωθοϋμε και τις πράξεις μας αποτελεσματικές και καρποφόρες να κάνουμε, θα μπορούσαμε με βεβαιότητα να πούμε, ότι ό άνθρωπος που γνωρίζει καλά τόν έαυτό του μπορεί να βρεί τό Θεό και στη συνέχεια να πλησιάσει τόν άλλο άνθρωπο και να τόν βοηθήσει.

Εάν ριζούμε ένα βλέμμα στη ζωή του Κυρίου, θα διαπιστώσουμε, ότι αυτός ό ίδιος ήσυχολείτο συνεχώς με τόν άνθρωπο και τὰ προβλήματά του. Τόν άνθρωπο φροντίζει κι αυτόν θεραπεύει. "Όλα τὰ θαύ-

ματα του Χριστού έφεραν υγεία και σωτηρία και ποτέ βλάβη στους ανθρώπους.

«Ό Χριστός διήλθεν τήν ζωήν αυτού εύεργετών και ίώμενος πάντας τούς καταδυναστευομένους υπό του διαβόλου, ότι ό Θεός ήν μετ' αυτού»¹⁴. Είχε σαν κύριο έργο του να εύεργετεί. Θεράπευε πρώτα τις άσθένειες και τις ανάγκες τους και έπειτα μιλούσε για τήν πίστη τους. Και για παράδειγμα ως θυμηθούμε τήν αίμορροούσα γυναίκα. Πρώτα τήν θεραπεύει και μετά τής λέγει τό «ή πίστις σου σέσωκέ σε»¹⁵.

Άπ' όσα άνωτέρω αναπτύχθηκαν συνάγεται τό συμπέρασμα, ότι ή γνώσια θρησκευτικότητας έχει πάντοτε θεραπευτικά άποτελέσματα για τόν άνθρωπο, όπως εύστοχα αναφέρει και ό διακεκριμένος Έλβετός ψυχίατρος C. G. Jung.

Κατά παρόμοιο τρόπο ό Βιενέζος ψυχίατρος Viktor Frankl τονίζει σε μιὰ μέθοδό του, τήν όποια ονομάζει «λογοθεραπεία»¹⁶, τή σπουδαιότητα και τή σημασία άφ' ενός μόν τών ήθικων αξιών, άφ' έτέρου δέ τής συναισθήσεως μιās προσωπικής πνευματικής πληρότητας, για τήν ψυχική υγεία του ανθρώπου.

Όταν λοιπόν άπ' τόν άνθρωπο λείπουν οι δύο αυτοί παράγοντες, τότε χάνεται ή ψυχική του ισορροπία και γαλήνη. Γιαυτό καθένας άπό μάς, κληρικός τε και λαϊκός, σαν πιστό μέλος τής εκκλησίας έχει χρέος, εκτός άπ' τή φροντίδα που πρέπει να επιδειξει για τὰ καθημερινά και τὰ γενικώτερα κοινωνικά προβλήματα του συνομιλητού του, να τόν βοηθήσει να γνωρίσει τήν αλήθεια του Χριστού. «Γνώσεσθε τήν αλήθειαν και ή αλήθεια έλευθερώσει ύμās»¹⁷. Η σταθερή έμπότιση του ανθρώπου άπ' τή διδασκαλία του Χριστού είναι έξόχως σημαντική σήμερα, γιατί οδηγεί σε πλήρη κατανόηση τής αλήθειας, ή όποία δίνει στον άνθρωπο τήν πραγματική έσωτερική έλευθερία άπ' τή δουλεία τής άμαρτίας. "Όταν τό ψέμα τής άμαρτίας διαλυθεί με τό φώς τής αλήθειας, τότε τὰ δεσμά αυτής τής δουλείας θραύονται. Αυτή ή άποκάλυψη περιέχει και τή θέληση του Θεού για τή σωτηρία μας άπ' τις άμαρτίες και τόν τρόπο τής σωτηρίας αυτής. Δέ φωτίζει μόνο τό νοϋ μας, αλλά αγιάζει συγχρόνως τήν καρδιά και ένδυναμώνει τή θέληση. Έπομένως άπαλλάσσει άπ' τήν ένοχή και τό ζυγό τής άμαρτίας. Η γνώση τής αλήθειας και ή προσοικείωση αυτής μάς κάνει έλευθερους άπό προκαταλήψεις, άπό πλάνες, άπό ψευδείς ιδέες, οι όποιες ύποδουλώνουν τήν ψυχή μας. Μάς έλευθερώνει άπ' τήν κυριαρχία τών επιθυμιών και τών παθών και άποκαθιστά στην ψυχή μας τήν αυτοκυριαρχία με τήν ύποταγή στο Δημιουργό της.

Η διάνοιά μας όταν δεχθεί τήν αλήθεια του

14. Βλ. Πράξ. 10,38.

15. Βλ. Ματθ. 9,22.

16. Πρβλ. Fortmann, H.: Geistige Gesundheit und religiöses Leben. Wien-Freiburg-Basel 1968 και Frankl, V.: Theorie und Therapie der Neurosen. Einführung in Logotherapie und Existenzanalyse. 4. Auflage. München-Basel 1975.

17. Βλ. 'Ιω. 8,32.

13. Σ η μ ε ί ω σ η: Πρόκειται για μιὰ θρησκευτική κίνηση τών 'Ιουδαίων τής Ανατολικής Εύρώπης που παρουσιάστηκε τό 18ο αιώνα και άντέταξε μιὰ ζωντανή εύσεβεια στην άκαμπτη και αλόγιστη διδασκαλία του Νόμου.

Χριστού διευρύνεται από το φῶς της και ἐξυψώνεται πάνω ἀπ' τὰ αἰσθητὰ και οὐδέποτε κινεῖται τόσο ἐλεύθερα, ὅσο κάτω ἀπ' τὰ θεῖα προστάγματα. «Οὐ δὲ τὸ πνεῦμα Κυρίου ἐκεῖ ἐλευθερία». Δηλαδή ὅπου ὑπάρχει τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον τοῦ Κυρίου ἐκεῖ ὑπάρχει ἐλευθερία¹⁸.

Οἱ ἐμπειρίες ἀπ' τὴν ψυχοθεραπεία σαφῶς μᾶς δείχνουν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, προπάντων ὁ ψυχικὰ κουρασμένος ἄνθρωπος, γιὰ νὰ βρεῖ τὸν ἑαυτό του και νὰ γνωρίσει τὴν ἀλήθεια ἔχει ἀπόλυτη ἀνάγκη μιᾶς τέτοιας ἐποικοδομητικῆς και θετικῆς συναντήσεως και συνομιλίας. Ἡ τέτοιου εἴδους ἀντιπαράθεση μὲ τὸ συνομιλητὴ μας μπορεῖ νὰ τὸν κάνει περισσότερο ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ και ὁ θρησκευολόγος φιλόσοφος Martin Buber τόνισε τὴ σχέση μεταξύ τοῦ «ἐγὼ και σὺ»¹⁹ ὡς οὐσιαστικὸ συστατικὸ τῆς ἀνθρωπιᾶς μας.

Ἡ ἀμερικανικὴ ψυχοθεραπεία ὀμιλεῖ γιὰ μιὰ «Relationship Therapy». Δηλαδή γιὰ μιὰ θεραπεία μέσω τῆς συναντήσεως και τῆς ἐπαφῆς. Ἡ ψυχοθεραπεία αὐτὴ διδάσκει, ὅτι ὁ συνειδητὸς συνομιλητὴς μπορεῖ νὰ εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος ἐπιτυγχάνει καὶ προκαλεῖ τὸ συνομιλητὴ του νὰ διατυπώσει τὶς σκέψεις του και τὰ αἰσθηματά του. Ἐνας προσεκτικὸς διάλογος μπορεῖ νὰ γίνῃ μιὰ σημαντικὴ συνεισφορά τῆς πνευματικῆς μας φροντίδας στὴν ὑπηρεσία τῶν ἀναγκῶν τοῦ συνανθρώπου μας. Ἐδῶ ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε τὸ γλωσσολόγο φιλόσοφο Ludwig Wittgenstein, ὁ ὁποῖος ἐπεσήμανε στὴν ἀνάλυση ποὺ ἔκανε γιὰ τὴν ὀμιλία και τὸ διάλογο μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, ὅτι ἔχει μεγάλη σημασία ἡ γλῶσσα, γιὰτὶ ἀποτελεῖ τὸ μεγαλύτερο κίνητρο γιὰ τὴν πράξη. Τὰ λόγια εἶναι πράξεις, ἔλεγε (Worte sind Taten). Ἡ γλῶσσα δὲν ἐκφράζει μόνο τὸν ἄνθρωπο. Εἶναι σὲ θέση νὰ ἀλλάξῃ ἀκόμα και τὴν κατάστασή του, τὸ χαρακτήρα του.

Ὅταν μ' αὐτὴ τὴν ἔννοια ἀντιλαμβανόμαστε τὶς σχέσεις μας και τὴ συνομιλία μας μὲ τὸ συνάνθρωπο, γνωρίζουμε περισσότερο, ὅτι ἓνας ἐποικοδομητικὸς διάλογος δὲ θὰ πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ στρέφεται μόνο γύρω ἀπὸ ἓνα εἰδικὸ θρησκευτικὸ θέμα. Ἡ θρησκευτικὴ ποιότητα ἐνὸς διαλόγου δὲν κρίνεται ἀπὸ τὸ πόσο συχνὰ ἀναφέρεται στὴ συνομιλία ἡ λέξη Θεός. Ὑπάρχουν παραδείγματα, και μὴ σᾶς φανεῖ παράξενο, κυρίως στὶς Ἀνατολικὲς χῶρες, ποὺ ἐπιστήμονες, ἐπειδὴ ἀπαγορεύεται ἡ θρησκευτικὴ διαπαιδαγώγηση, διδάσκουν τὶς αἰώνιες ἀλήθειες τοῦ Χριστοῦ μέσω τῆς ἀθείας.

Στὴν ἐποικοδομητικὴ μας συνομιλία θὰ βοήθοῦσαν πολὺ περισσότερο οἱ ἀπὸ κοινοῦ σκέψεις γιὰ τὸ κατ' ἐξοχὴν πρόβλημα «βοήθεια γιὰ τὴν αὐτοβοήθεια». Τὸ «ἀπὸ κοινοῦ» κριτικὰ νὰ σκεπτόμαστε εἶναι κάτι ποὺ βρῖσκεται πολὺ κοντὰ στὴ μαιευτικὴ μέθοδο

τοῦ Σωκράτη²⁰. Μιὰ ὅμως τέτοια βοήθεια πρὸς αὐτοβοήθεια εἶναι κατορθωτὴ μόνον ὅταν πραγματοποιεῖται μέσω μιᾶς συνειδητῆς ἐσωτερικῆς συμμετοχῆς και συνοδοιπορίας μὲ τὸ συνομιλητὴ μας και μὲ τὶς ἐρωτήσεις του. Ὅταν γίνουμε ἀλληλέγγυοι στὴ στενοχώρια του και τὶς ἀτυχίες του²¹.

Ἡ πεῖρα μᾶς δείχνει, ὅτι οἱ ἀπαιτήσεις αὐτὲς τῶν συνανθρώπων μας εἶναι τόσο ἔντονες, ὥστε χωρὶς μιὰ συνειδητὴ ἀντιμετώπιση δὲν εἶναι δυνατὴ καμιά ἐποικοδομητικὴ ἐργασία.

Ἐχομε χρέος, θετικὰ και καταφατικὰ νὰ δεχθοῦμε τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο, ὅπως εἶναι, ἀφοῦ τὸν δέχεται αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Ἡ ἐπαφή μὲ τὸ συνάνθρωπό μας πρέπει νὰ γίνῃ χωρὶς προμελέτη, σκοπιμότητα, ἢ πρόθεση προσηλυτισμοῦ. Ἡ ἀπλὴ και χωρὶς σκοπιμότητα ἀποδοχὴ τοῦ ἄλλου, ὅπως εἶναι, μὲ τὰ ἐλαττώματα και τὶς ἀδυναμίες του, ἀποτελεῖ τὸ Α και τὸ Ω κάθε πνευματικῆς συνομιλίας. Ἡ θεολογικὴ σκέψη ποὺ πηγάζει ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Θεός διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δέχτηκε τὸν ἄνθρωπο ὅπως ἦταν, πρέπει νὰ γίνῃ πράξη και στὴ δικὴ μας καθημερινὴ συμπεριφορὰ στὴ συμπεριφορὰ τῆς ἀγάπης, τὴν ἐμπρακτὴ, τὴν χωρὶς κενὰ λόγια.

Τὴν ἀποδοχὴ αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «ὅπως εἶναι» δίδαξε ὁ Θεᾶνθρωπος Ἰησοῦς μὲ τὴ φιλάνθρωπη συμπεριφορὰ του. Ἐδῶ θὰ ἦταν χρήσιμο ν' ἀναφέρουμε τὴ συγκεκριμένη συμπεριφορὰ τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς τελῶνες και τὴ μοιχαλίδα γυναῖκα. «Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος βαλέτω λίθον ἐπ' αὐτήν»²². «Ὁχι ὁ ἀναμάρτητος μόνον ὡς πρὸς τὴν πράξη τῆς μοιχείας ἢ ὡς πρὸς τὰ ἀμαρτήματα τῆς ἀκαθαρσίας, ἀλλὰ ὁ ἀναμάρτητος ὡς πρὸς πᾶσαν ἀμαρτίαν. Ὅταν βρισκόμαστε πρὸ σφαλμάτων τῶν ἄλλων, πρέπει νὰ σκεπτόμαστε και τὰ δικὰ μας σφάλματα γιὰ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ γινώμαστε αὐστηρότεροι στοὺς ἑαυτοὺς μας, παρὰ στοὺς ἄλλους. Πρέπει νὰ εἴμαστε εὐμενεῖς και ἐπιεικεῖς, ὄχι βέβαια πρὸς τὶς ἀμαρτίες ποὺ διαπράχθηκαν, ἀλλὰ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα ποὺ τὶς διέπραξαν, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ βοηθήσουμε «ἐν πνεύματι πραότητος» νὰ διορθωθοῦν.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Χριστοῦ πρὸς τὴ μοιχαλίδα μᾶς δείχνει, ὅτι Αὐτὸς ἐμφανίστηκε ὡς ὁ μεγαλύτερος θεραπευτὴς και ὄχι ὡς ὁ δικαστὴς. Αὐτὴ, λοιπόν, ἡ συμπεριφορὰ πρέπει νὰ εἶναι ὁ γνώμονας γιὰ νὰ δημιουργοῦμε τὸ κατάλληλο κλίμα προκειμένου ἡ συνομιλία μας νὰ ἔχει ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

(Συνεχίζεται)

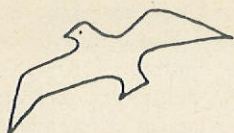
20. Πρβλ. Rahner, K.: Kirchliche und ausserkirchliche Religiosität, Stimmen der Zeit. Bad. 191 (1973) και Gareis, B. — Wiesnet, E.: Gefängnis karrieren. Selbzeugnisse junger Rechtsbrecher. Innsbruck 1973.

21. Πρβλ. Stollberg, D.: Therapeutische Seelsorge. München 1969 και Gareis-Wiesnet, Gefängnis karrieren.

22. Βλ. Ἰω. 8,7.

18. Βλ. Β' Κορ. 3,17.

19. Πρβλ. Buber, M.: Ich und Du, in: Werke Bd. I, Schriften zur Philosophie. Heidelberg 1962.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Π ρ ο ε ό ρ τ ι α *

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Πρόσληψη καὶ μεταστοιχείωση

Ἀνεξάρτητα βέβαια ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ ἐνδείξεων στὰ συναξαρικά βιογραφικά γιὰ τὴν γεωργικὴ ιδιότητα τοῦ Ἀποστόλου καὶ τὸ θαῦμα τοῦ ὁδοιοῦ, εἶναι ν' ἀπορεῖ κανεὶς γιὰ τὸ πόσο εἶναι δεμένη μετὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀγροτῶν μας ἡ γιορτὴ τοῦ ἁγίου Φιλίππου. Ἐδῶ θὰ ἦταν καίρια ἡ συμβολὴ τῆς «Ποιμαντικῆς Λαογραφίας», γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο στὸ περασμένο μας σημεῖωμα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐρμηγεῖα τῆς λαϊκῆς παραδόσεως καὶ λατρείας καὶ τὴν ἐγγραφή τῆς τελευταίας στὴ συνήθη ἐκκλησιαστικὴ τάξη καὶ παράδοσή⁶.

Ὅλα ἢ μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα ὀφείλουν νὰ «προσληφθοῦν» ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ νὰ μεταστοιχειωθοῦν στὸ σῶμα Τῆς, γιὰτὶ ἀλλιῶς, ἀπὸ στοιχεῖα μπορεῖ νὰ μεταδληθοῦν σὲ «στοιχεῖα» καὶ νὰ ὑπηρετοῦν τὴν ἀλλοτρίωση τοῦ ἀνθρώπου ἀντὶ νὰ θεραπεύουν θαθεῖς τοῦ ἀνθρώπινες ἀνάγκες. «Τὸ γὰρ ἀπρόσληπτον καὶ ἀθεράπευτον» θὰ μᾶς διαμήνυε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος⁷.

Εἶναι, πραγματικά, θαθεῖα ριζωμένη στὸν ἀνθρώπο ἡ ἀνάγκη τῆς προετοιμασίας γιὰ τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ζωῆς του, γιὰ τὰ μεγάλα γεγονότα τοῦ χρόνου. Τίποτα δὲν ἀφήνεται στὴν τύχη, ὅλα προετοιμίζονται προσεκτικὰ καὶ στὶς λεπτομέρειές τους. Τὸ λειτουργικὸ ξετυλίγεται ἀπαράλλακτο γιὰ νὰ προσφέρει τὴν ἀσφαλῆ ἐπανάληψη. Προσφέρει, εἶναι ἀλήθεια, μὰ κάποια ἐξασφάλιση σὲ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ ἀλλάζουν τόσο ραγδαία γύρω μας.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει τ ὅ σ ο μὴ καταπάτηση τοῦ αὐθορμητισμοῦ, τῆς πρωτοβουλίας. Οἱ διαφορὲς παραλλαγές δείχνουν ἀκριβῶς τὴ δυνατότητα ὑπάρξεως ἀσφαλιστικῶν δικλείδων ἀπὸ τὰ ἐρμητικά καὶ στεγανά μας. Ὅ σ ο ὅτι, ἡ ἀναμονὴ ἀπαιτεῖ κάποια γνωστά, ἀπὸ κοινοῦ ἀναγνωρίσιμα σημάδια γιὰ νὰ ξέρουμε ὅτι ὀρισκόμαστε στὸ σωστὸ δρόμο τῆς προϋπαντήσεως γιὰ τὴ μεγάλη συνάντηση ἐκείνου ἢ Ἐκείνου ποὺ ἔχει ἀναγγελεθῆ, ἔρχεται καὶ ὁσονούπω φθάνει .

Μιὰ ὀροσερὴ καὶ καθόλου παγανιστικὴ, θὰ ἔλεγα, ἀποψη γιὰ τὴ θαθύτερη ἀντίληψη τῆς ἀνάμονῆς τοῦ λειτουργικοῦ, μᾶς προσφέρει ὁ Antoine de Saint-Exupéry (1900 - 1944), στὸν «Μικρὸ Πρίγκιπα»,

ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀλεπουδίτσα δίνει στὸν μικρὸ πρίγκιπα σχετικὲς ὁδηγίες, γιὰ τὸ πῶς ὀφείλει νὰ προετοιμάξει καὶ νὰ προετοιμάζεται γιὰ τὶς συναντήσεις τους⁸.

«Σώπασε ἡ ἀλεπού καὶ κοίταξε πολλὴ ὥρα τὸ μικρὸ πρίγκιπα.

—Σὲ παρακαλῶ... ἡμέρωσέ με, τοῦ εἶπε!

—Θέλω βέβαια, τῆς ἀποκρίθηκε ὁ μικρὸς πρίγκιπας, μὰ δὲν μὲ παίρνει ὁ καιρὸς. Ἔχω ν' ἀνακαλύψω φίλους καὶ πολλὰ πράματα νὰ γνωρίσω.

—Δὲ γνωρίζεις κανεὶς παρὰ τὰ πράματα ποὺ ἡμερώνει, εἶπε ἡ ἀλεπού. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν πιά καιρὸ νὰ γνωρίσουν τίποτα. Τ' ἀγοράζουν ὅλα ἔτοιμα στὰ ἐμπορικά. Καθὼς ὅμως δὲν ὑπάρχουν ἐμπορικά ποὺ πουλᾶνε φίλους, οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουν πιά φίλους. Ἄν θῆς ἓνα φίλο, ἡμέρωσέ με!

—Τί πρέπει νὰ κάνω; εἶπε ὁ μικρὸς πρίγκιπας.

—Πρέπει νὰ ἔχεις μεγάλη ὑπομονή, ἀποκρίθηκε ἡ ἀλεπού. Θὰ καθίσεις πρῶτα κάπως μακριὰ μου, ἔτσι σὺ χοριτάρι. Ἐγὼ θὰ σὲ κοιτάζω μετὰ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ μου κι ἐσὺ δὲ θὰ λὲς τίποτα. Τὰ λόγια εἶναι ποὺ κάνουν τὶς παρεξηγήσεις. Ἀλλά, κάθε μέρα, θὰ μπορεῖς νὰ κάθῃσαι λιγάκι πιὸ κοντά...

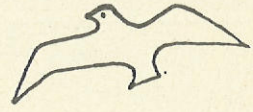
Τὴν ἄλλη μέρα ἦρθε πάλι ὁ μικρὸς πρίγκιπας.

—Θά 'ταν πιὸ καλὰ νὰ ἔρχῃσαι πάντα τὴν ἴδια ὥρα, εἶπε ἡ ἀλεπού. Ἄν ἔρχῃσαι, λόγον χάρη, στὶς τέσσερις τὸ ἀπόγευμα, ἐγὼ θ' ἀρχίζω ἀπὸ τὶς τρεῖς νὰ εἶμαι εὐτυχισμένη. Ὅσο θὰ περνᾷει ἡ ὥρα, τόσο ἐγὼ θὰ νιώθω καὶ πιὸ εὐτυχισμένη. Στὶς τέσσερις πιά, δὲ θὰ μπορῶ νὰ καθίσω καὶ θὰ τρώγομαι θ' ἀνακαλύψω τὴν ἀξία τῆς εὐτυχίας. Ἄν ἔρχῃσαι ὅμως ὅποτε καὶ νὰ 'ναι, δὲ θὰ ξέρω ποτὲ ποιά ὥρα νὰ φορέσω σὶν καρδιά μου τὰ καλά της... Σ' ὅλα χρειάζεται κάποια τελετή.

—Τί εἶναι τελετή; εἶπε ὁ μικρὸς πρίγκιπας.

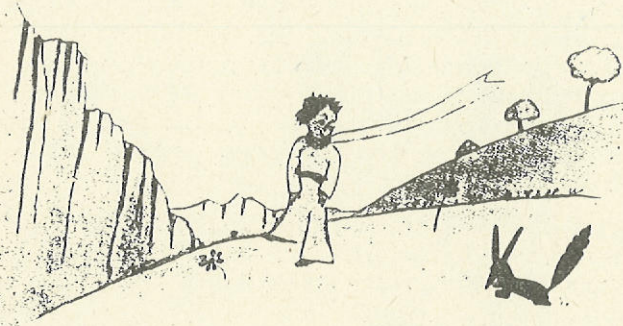
(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 281 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους.

σ ἐ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

—Εἶναι κι αὐτὸ κάτι ποὺ πολὺ παραμελήθηκε, εἶπε ἡ ἀλεπού. Εἶναι αὐτὸ ποὺ κάνει τὴ μιὰ μέρα νὰ μὴ μοιάζει μὲ τὶς ἄλλες, τὴ μιὰ ὥρα μὲ τὶς ἄλλες ὥρες. Οἱ κνηγοὶ μου, λόγου χάρη, ἔχουν μιὰ τελετή. Κάθε Πέμπτη χορεύουν μὲ τὶς κοπέλες τοῦ χωριοῦ. Γι' αὐτὸ ἡ Πέμπτη εἶναι θαυμάσια μέρα! Μπορῶ καὶ κάνω μιὰ βόλτα ὡς τ' ἀμπέλι. Ἄν χόρευαν οἱ κνηγοὶ ὅποτε καὶ νά 'ναι, ὅλες οἱ μέρες θὰ μοιάζαν μεταξὺ τους, κι ἐγὼ δὲ θὰ εἶχα καθόλου διακοπές.

Ἔτσι ὁ μικρὸς πρίγκιπας ἠμέρωσε τὴν ἀλεπού.

Ἄν ἔρχεσαι, λόγου χάρη, στὶς τέσσερις τὸ ἀπόγευμα, ἐγὼ θ' ἀρχίσω ἀπὸ τὶς τρεῖς νὰ εἰμαι εὐτυχισμένη...

Ἄναμονή ἐν προσευχῇ

Χρήσιμος δρόμος καὶ ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ἀναμονὴ τῶν Χριστουγέννων εἶναι καὶ ὁ δρόμος τῆς προσευχῆς, ἔτσι ὅπως χαράσσεται μέσα ἀπὸ τὶς ἀκολουθίες αὐτῆς τῆς περιόδου. Ὁ σχετικὸς «ὁδηγὸς» ποὺ ἔχει ἐκδώσει ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία —ἀναφερόμαστε στὸ βιβλίο «Ἐν ἀναμονῇ τῶν Χριστουγέννων», Ἀθήναι 1972, σ. 343— ἀποβλέπει στὸ νὰ βοηθήσει τὸν Ἕλληνα πιστό... νὰ ἀποκτήσει «ἐναν κ α θ η μ ε ρ ι ν ὸ ν ρ υ θ μ ὸ ν ἀ ν α π ν ο ῆ ς προσευχῆς, ἐντὸς τῆς διαγωγῆς ἀτμοσφαιρας τῆς ὀρθοδόξου ὑμνολογίας»⁹. Συμπληρωματικὰ στὴν εὐρύτερη προοπτικὴ προετοιμασίας βοηθοῦν καὶ οἱ δύο τόμοι ποὺ ἐκδόθηκαν στὴ συνέχεια ἀπὸ τὴν Ἀποστολικὴ Διακονία, «Τὸ ἅγιον δωδεκαήμερον», Τόμοι Α' καὶ Β', Ἀθήναι 1978 καὶ 1979, 184 καὶ 112 σελ.

Θὰ ἤθελα νὰ κλείσω τὸν σημερινὸ «κύκλο προετοιμασίας» ἀναφέροντας ἀκόμα ἓνα ἔργο, ποὺ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν καρδιὰ τῶν Χριστουγέννων προσεγγίζοντάς τα μὲ εἰδικές ἐπὶ μέρους μελέτες, δημοσίευση πατερικῶν κει-

μένων, προβολὴ ὕμνων καὶ εἰκόνων καὶ ποὺ μᾶς βοηθεῖ νὰ ἐμβαθύνουμε στὴν οὐσία καὶ τὸ νόημα τῆς ἐορτῆς. Πρόκειται γιὰ τὸν τόμο «Χριστούγεννα» ποὺ κυκλοφορήθηκε ἀπὸ τὶς Ἐκδ. «Ἀκρίτας» τὸν Νοέμβριο τοῦ 1982, 214 σελ.¹⁰

Ἔτσι ἐτοιμασμένοι κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴ τῆς ἀναμονῆς, θὰ εἴμαστε ἔτοιμοι νὰ ἀκούσουμε μὲ νήφοντα νοῦ τὴν πρόσκληση ἀπὸ τὸν εἰδικὸ ἀγγελιαφόρο, ποὺ σύμφωνα μὲ τὸ ἔθιμο, διέτρεχε τοὺς δρόμους τῆς Πόλης καὶ ἀγγέγγειλε τὴν ἐορτῆ:

«Καιρὸς ἐπέστη ὦ ἀδελφοὶ μου,
ἵνα προσδράμειτε τοῦ ναοῦ,
ἢ Ἐκκλησία πάλιν τηρεῖ,
τὴν θείαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.
Ἡ Ἐκκλησία μας πάλιν ἀγγέλει
τὴν θείαν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ.

Ἐγκαίρως σπεύσατε ἐν σπουδῇ...»¹¹.

6. Συνοπτικὰ μπορούμε νὰ βροῦμε τέτοια στοιχεῖα στὰ Φθινοπωρινὰ τοῦ Δ.Σ. Λουκάτου, Ἀθήνα 1982, σ. 122-129, ἀπ' ὅπου (σ. 122-123) καὶ παραθέσαμε τὸ ἀπόσπασμα. Ἐκτενέστερη ἀνάλυση καὶ ἀνάπτυξη βλ. στὴ διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς Μαίρης Μαρκαντόνη, ποὺ μνημονεύσαμε στὴν ὑποσημείωση 1. Τὸ ἐξώφυλλο τῆς διατριβῆς, ποὺ μέρος του δημοσιεύσαμε στὸ περασμένο τεῦχος, φιλοτεγήθηκε ἀπὸ τὸν γλύπτη Τάσο Μουζάκη.

7. Ἐπιστολὴ 101 πρὸς Κληδόσιον πρεσβύτερον κατὰ Ἀπολλινάριου, PG 37, 181. Γιὰ τὴν ἀρχὴ τῆς προσλήψεως βλ. Α.Μ. Σταυροπούλου, Ποιμαντικὴ προετοιμασία τῶν μελλόνων μφων, Ἀθήναι 1971, σ. 34.

8. Σὲ μετάφραση Στρατὴ Τσίρκα, Ἀθήνα, Ἐκδ. «Ἡριδανός», 1983, σ. 71-72, τὸ στίχο ἀπὸ τὴ σ. 69.

9. Ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), σ. 10-11.

10. Ἐγγράφεται σὲ σειρά καὶ ἄλλων ἀφιερωμένων στοὺς μεγάλους σταθμούς τοῦ ἐορτολογίου τῆς Ἐκκλησίας μας τόμων ἀπὸ τὸν ἴδιο ἐκδοτικὸ οἶκο, ὅπως: Σταυρὸς καὶ Ἀνάσταση, Μάρτιος 1982, 194 σ. Πεντηκοστή (τοῦ παπα Φιλίθου Φάρου), Ἀπρίλιος 1983, 104 σ. Κοίμησις, Ἰούλιος 1983, 160 σ. Μεταμόρφωση, Ὀκτώβριος 1984, 251 σ. Οἱ τόμοι αὐτοὶ συμπληρώνουν μὲ τὸν δικὸν τους τρόπο τοὺς ἐορτολογικοὺς καὶ λαογραφικοὺς κύκλους τοῦ ὀρθοδόξου ἐλληνικοῦ ἔθναυτοῦ.

11. Παραθέτω ἀπὸ μνήμης ἄκουσμα σὲ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ τοῦ πρωτοψάλτη Λυκούργου Ἀγγελόπουλου.

ΕΝΟΡΙΑΚΟΙ ΝΑΟΙ ΚΑΙ ΕΦΗΜΕΡΙΟΙ ΣΤΗ ΝΗΣΟ ΣΚΟΠΕΛΟ ΤΟ ΕΤΟΣ 1833

Τοῦ Πρεσβυτ. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ

Α. Ἡ νῆσος τῶν Βορ. Σποράδων Σκόπελος, ἡ ὁποία ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται στήν Ἱερὰ Μητρόπολη Χαλκίδος, ἔχει σήμερα ἑπτὰ ἐνοριακοὺς ναοὺς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ μὲν τέσσερις θρίσκονται στὴ Χώρα Σκοπέλου, οἱ δὲ ὑπόλοιποι τρεῖς, ἀπὸ ἕνας στὰ χωριὰ Γλώσσα, Κλήμα, Λουτράκι¹.

Γραπτὲς ἀνέκδοτες πηγὲς μᾶς πληροφοροῦν ὅμως, ὅτι τὸ ἔτος 1833 καὶ παλαιότερα ἀκόμη², ὅταν ἡ νῆσος ὑπήγετο στήν μικρὴ Ἐπισκοπὴ Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου, ὑπῆρχον εἰς αὐτὴν συνολικὰ δεκατρεῖς ἐνοριακοὶ ναοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, οἱ μὲν ἔνδεκα εὗρίσκοντο στὴ Χώρα Σκοπέλου καὶ οἱ ἄλλοι δύο στὰ χωριὰ Γλώσσα καὶ Κλήμα, ὅταν συνολικὰ ὅλη ἡ ἐπισκοπὴ εἶχε δεκαοκτὼ ἐνοριακὰς Ἐκκλησίας.

Ἀπὸ τῆς ἔνδεκα ἐνοριακῆς Ἐκκλησίας τῆς Χώρας οἱ δύο ἦσαν κλειστὰ ἀπὸ ἔλλειψιν ἐφημερίου, ἐνῶ στὶς ὑπόλοιπες ἔννεα ὑπηρετοῦσαν ἔνδεκα πρεσβύτεροι. Ἐπίσης στὴ Γλώσσα ὑπηρετοῦσαν δύο ἐφημέριοι καὶ στὸ Κλήμα ἕνας. Συνολικὰ δηλ. στὴ νῆσο Σκόπελο ὑπηρετοῦσαν δεκατέσσερις ἐφημέριοι, ἐπὶ συνόλου δεκαοκτὼ, πού διέθετε ἡ Ἐπισκοπὴ.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἔνδεκα ἐφημερίων πού συναυτοῦμε εἰς τὴν Χώραν Σκοπέλου, ὑπῆρχον ἐκεῖ καὶ δύο ἱεροδιάκονοι, γιὰ τοὺς ὁποίους θὰ γίνῃ λόγος στὴ συνέχεια.

Β. Τὴν 23ην Ἰουνίου 1833 ἡ Βασιλικὴ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Ἐκπαιδευτικῶν Γραμματεία ἀπέστειλε πρὸς τοὺς νομάρχους τοῦ Ἑλληνικοῦ Κρατιδίου τὴν ὑπ' ἀρ. 667 ἐγκύκλιον, διὰ τῆς ὁποίας ἐξίτηται πληροφορίας, σχετικὰς μὲ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ Ἐκπαιδευτικὰ καταστήματα τοῦ νομοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον προΐσταντο.

Οἱ νομαρχίες τὴν ἐγκύκλιον αὐτὴν ἐκοινοποίησαν πρὸς τῆς Δημογεροντίας μέσω τῶν Ἐπαρχῶν τους.

Ἡ νῆσος Σκόπελος ἡ ὁποία ἀνήκε τότε στὸν νομὸ Εὐβοίας, ὅπου νομάρχης ἦτο ὁ Γ. Αἰνιάν καὶ ὑπήγετο στὸ τμήμα τῆς Ἐπαρχίας τῶν Βορ. Σποράδων μὲ Ἐπαρχο τὸν Ι. Μ. Μηλαῖτη, εἶχε δύο Δημογεροντικὰς

ἀρχές. Τὴ μία στὴν Χώρα, ὅπου ἔδρευε ἡ Ἐπισκοπὴ καὶ ἡ Ἐπαρχία καὶ τὴν ἄλλη στὴ Γλώσσα³.

Οἱ Δημογεροντίες τῆς νήσου μὲ τὴν λήψιν τῆς ἐγκυκλίου, ἔσπευσαν νὰ ἀπαντήσουν στὰ ἐρωτήματα αὐτῆς, μὲ εἰδικὰς ἐκθέσεις - ἀναφορὰς⁴, στὶς ὁποῖες ἐσημείωναν μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐφημερίων.

Παράλληλα, πληροφορίες σχετικὰς μὲ τὰ ἱερὰ καταστήματα τῆς Ἐπισκοπῆς τοῦ ἔδωσε καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς Εὐγένιος μὲ μίαν ἐκτενὴ καὶ ἀρκετὰ λεπτομερῆ ἐκθεσιν - ἀναφορὰ⁵. Ἡ ἐκθεσις αὐτὴ τοῦ Ἐπισκόπου ἡ ὁποία δὲν φέρει χρονολογία, ἐπιγράφεται, «Κατάλογος περὶ Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων τῆς νήσου Σκοπέλου». Τὸ περιεχόμενόν τῆς ὅμως σχετίζεται καὶ μὲ τὰ ἱερὰ καταστήματα τῶν ἄλλων δύο νήσων, Σκιαθοῦ καὶ Λιαδρωμίου. Πάντως, πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ἡ ἐκθεσις αὐτὴ τοῦ Ἐπισκόπου μᾶς δίδει ποικίλα καὶ ἱκανὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα τυγχάνουν μοναδικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα.

Γ. Σύμφωνα μὲ τῆς πληροφορίες τῶν ὡς ἄνω ἐκθέσεων τῶν Δημογεροντιῶν καὶ τῆς Ἐπισκοπῆς οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ τῆς νήσου ἦσαν οἱ ἑξῆς⁶.

Ι. Χώρα Σκοπέλου.

α. Ἡ Γέννησις τοῦ Χριστοῦ (Μητροπολιτικός).

β. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου ἤ, ἡ Παναγία στὸν Πύργον.

γ. Ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος στὸ Κάστρο.

δ. Ὁ Ἅγιος Παντελεῖμων.

ε. Ὁ Ἅγιος Σπυρίδων.

στ. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἤ, ἡ Παναγία τοῦ Μελετίου.

ζ. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος ἤ, ἡ Παναγία Φανερωμένη (Μετόχιον τῆς Ι. Μ. Διονυσίου).

η. Ὁ Ἅγιος Μερκούριος.

θ. Ὁ Ἅγ. Νικόλαος.

ι. Ὁ Ἅγ. Μιχαὴλ Συνάδων.

ια. Οἱ Ἅγιοι Τρεῖς Ἱεράρχαι.

1. Βλ. Ἡμερολόγιον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔτους 1985 σ. 757.

2. Τὸν ἴδιον ἀριθμὸ ἐνοριακῶν ναῶν συναυτοῦμε καὶ στὸ κατάστιχον τοῦ Ἐπισκόπου Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου Εὐγενίου, τῶν ἐτῶν 1977-1815.

3. Σὲ ἄλλο ὅμως κατάστιχον, εἰς τὸ ὁποῖον περιέχεται ἡ «Ἐκθεσις ἐκ τῶν πρακτικῶν τῆς κατὰ τὸ Αἰγαῖον Πέλαγος Ἐκκλησιαστικῆς Ἐπιτροπῆς, περὶ τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν καὶ Μοναστηρίων» σημειώνεται, ὅτι τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1829 — ὅταν δηλ. διήλθε ἡ ἐν λόγῳ ἐπιτροπὴ καὶ ἀπὸ τὴν Σκόπελον — ἡ νῆσος εἶχε 704 οἰκογένειες, 10 ἐνοριακὰς ἐκκλησίας καὶ 15 ἱερεῖς βλ. Γ.Α.Κ. Ὑπ. Παιδ. φ. 19 (1829) ὅπου καὶ τὸ κατάστιχον. Φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν διέλευσίν τῆς ἡ Ἐπιτροπῆ δὲν ὑπελόγησεν τὴν Γλώσσαν καὶ τὸ Κλήμα.

3. Δημογεροντες Χώρας Σκοπέλου ἦσαν οἱ, Ἀντωνάκης Γεωργιάδης καὶ Γιαννῖος Νικολαΐδης, ἐνῶ Γλώσσης οἱ, Ἀντώνιος Σταματίου καὶ Ἀλέξανδρος Σιδέρης.

4. Οἱ ἐκθέσεις αὐτὰς εὗρίσκονται στὸν φ. 474 Μοναστηριακά, τῶν Γ.Α.Κ. Εἶναι δὲ οἱ ἑξῆς: Τῆς Σκοπέλου (Χώρας) ἡ μὲ τὸν ἀρ. 233/22 Ἰουλίου 1983 τῆς δὲ Γλώσσης ἡ μὲ τὸν ἀρ. 145/14 Ἰουλίου 1833.

5. Καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἐκθεσις - ἀναφορὰ τοῦ Ἐπισκόπου, ἡ ὁποία φέρει τὸν ἀρ. πρωτ. 1752 καὶ εἶναι ἀχρονολόγητος (τὰ διαβιβαστικὰ ἔγγραφα τοῦ Νομάρχου μαρτυροῦν ὅτι συνετάγη τὸ 1833) εὗρίσκεται στὸν ἴδιον φ. 477 Μον.

6. Γιὰ τὴν τέχνην καὶ ἱστορίαν τῶν ἐν λόγῳ ναῶν μπο

II. Γλώσσα.

α. Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου ἢ Παναγία.

III. Κλήμα.

α. Ἄγιοι Ἀνάργυροι.

1. Οἱ ἐκκλησίες τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στὸ Κάστρο καὶ τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου ἦσαν κλειστές ἀπὸ ἔλλειψιν ἱερέων. Ὅπως δὲ μᾶς πληροφορεῖ ἡ Δημογεροντία Σκοπέλου, ὁ Ἄγ. Ἀθανάσιος μέχρι τὸ 1823 ἦταν ἐν ἐνεργείᾳ ἐνοριακὸς ναὸς γιὰ τὸν Ἄγ. Μερκούριο γνωρίζουμε ὅτι τὸ 1829-30 ἐφημέριος ἦταν κάποιος ἀγιορείτης πάροικος⁷.

2. Πότε ἀνγγέρθησαν οἱ ὡς ἄνω δεκατρεῖς ἐνοριακοὶ ναοί; Ποία ἦταν ἡ παλαιότερα ἐνορία τῆς νήσου;

Δυστυχῶς οἱ εἰδήσεις, πού ἔχομε μέχρι σήμερον μᾶς πληροφοροῦν μόνον γιὰ τοὺς κάτωθι ναοὺς, τὸ πότε ἐκτίσθησαν.

α. Ὁ Μητροπολιτικὸς τὸ 1606⁸.

β. Ἡ Παναγία τοῦ Μελετίου, τὸ 1676⁹.

γ. Ἡ Παναγία ἢ Φανερωμένη τὸ 1711¹⁰.

δ. Οἱ Ἄγ. Ἀνάργυροι, στὸ Κλήμα, τὸ 1828¹¹.

Γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους γνωρίζουμε ὅτι εἶναι κτίσματα τοῦ 17ου-18ου αἰ. Πάντως ὅλοι οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ πλὴν δύο, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου στὴ Γλώσσα καὶ τῶν Ἄγ. Ἀναργύρων στὸ Κλήμα, μνημονεύονται στὸν κατάλογο τοῦ Σκοπελίτη λογίου Καϊσ. Δαπόντε¹².

Ἀναφορικὰ δὲ τὸ ποία Ἐκκλησία ἦταν ὁ πρῶτος ἐνοριακὸς ναὸς τίποτε ἄλλο δὲν ἔχομε ὑπόψη μας ἐκτὸς αὐτῶν πού μᾶς παραδίδουν οἱ γραπτὲς πηγές. Ὡς ἐκ τούτου θεωροῦμε παλαιότερα ἐνορία τῆς νήσου τὸν Μητροπολιτικὸν ναὸν, τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ¹³.

3. Ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἐπισκόπου μεγαλύτερες σὲ χωριτικότητα ἐνοριακὲς ἐκκλησίες ἦ-

ρεῖ νὰ λάβῃ γνώσιν ὁ ἐνδιαφερόμενος, ἀπὸ τὰς ἐξῆς μελέτας:

α. Π. Λαζαρίδου, Μεσαιωνικὰ Θεσσαλίαις - Σποράδων, Ἀρχαιολ. Δελτ. τ. 19 (1964) Χρον. Π, σ. 273-293.

β. Ἀδ. Σάμψαν, Ναοὶ καὶ Μοναὶ εἰς τὴν νήσον Σκόπελον, Ἀθήναι 1974.

7. Βλ. τὴν ὑπὸ δημοσίευσιν μελέτην μᾶς, Ἐνα ἀγιογραφικὸ ἐργαστήριον στὴ Σκόπελο τὸν 19ο αἰ.

8. Τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ Πρωτοσύγκελλος τῆς Ἐπισκοπῆς Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου ἱερομόναχος Ἀνανίας, ὁ ὁποῖος ἐχρημάτισε καὶ ἐφημέριος τοῦ ἐν λόγῳ ναοῦ (τοῦ Χριστοῦ) κατὰ τὸ α' ἡμῖνου τοῦ 18ου αἰ., εἰς ἐνθύμησίν του σὲ χειρόγραφον ψαλτήριον.

9. Π. Λαζαρίδου, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 274 καὶ Α. Σάμψαν, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 23.

10. Π. Λαζαρίδου, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 284 καὶ Α. Σάμψαν, ἐνθ. ἄνωτ. σ. 97.

11. Βλ. τὰς ἐκθέσεις τοῦ Ἐπισκόπου καὶ τῆς Δημογεροντίας Γλώσσης, Γ.Α.Κ. Μον. φ. 474.

12. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Καισαρίου Δαπόντε: Ναοὶ καὶ μοναστήρια, ἐξωκκλησία (sic) καὶ μονὸδρια ἐν Σκοπέλῳ, εἰς Byzantinische Zeitschrift τ. 19 (1910) σ. 91 ἐξ.

13. Ὁ Π. Λαζαρίδης σημειώνει: ὅτι ὁ Ἄγ. Ἀθανάσιος «θεωρεῖται ὡς ὁ πρῶτος Μητροπολιτικὸς ναὸς ἐντὸς τοῦ Φρουρίου τῆς πόλεως», Α.Δ. ἐνθ. ἄνωτ. σ. 279. Δυστυχῶς, σὺνδεμένα γραπτὴ πηγὴ μᾶς τὸ ἐπιβεβαιώνει αὐτὸ.

σαν, ἢ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου (Μητροπολιτικὸς) καὶ ἢ τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου (ἢ Παναγίας τοῦ Μελετίου) στὴ Χώρα, οἱ ὁποῖες διέθεταν ἀπὸ πενήντα στασίδια, γιὰ τοὺς πιστοὺς, ἢ κάθε μία.

Οἱ ἐκκλησίες τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου (Παναγίας στὸν Πύργον), τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου (Παναγίας Φανερωμένης), τοῦ Ἄγ. Παντελεήμονος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τοῦ Ἄγ. Μιχαὴλ Συνάδων, τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Γλώσσης, ἦσαν χωριτικότητος 30 πιστῶν εἰς στασίδια. Ἐπίσης οἱ ἐκκλησίες τοῦ Ἄγ. Ἀθανασίου στὸ Κάστρο, τοῦ Ἄγ. Νικολάου, τοῦ Ἄγ. Σπυρίδωνος καὶ τοῦ Ἄγ. Μερκουρίου ἦσαν χωριτικότητος 20 πιστῶν ἐνῶ ἡ μικρὴ ἐκκλησία τῶν Ἄγ. Ἀναργύρων στὸ Κλήμα χωροῦσε μόνον 15 πιστοὺς εἰς στασίδια.

4. Κατὰ κύριο λόγο οἰκονομικὰ ἐστηρίζοντο οἱ ἐνοριακοὶ ναοὶ στὰ τυχηρά, τὰ ὁποῖα ἦσαν «προσδιορισμένα καὶ ὀλίγης δόσεως» ὅπως ἀναφέρει ἡ ἔκθεσις τοῦ Ἐπισκόπου.

Τρεῖς ὅμως ἀπὸ τῆς δεκατρεῖς ἐνορίες τῆς νήσου εἶχαν καὶ μίαν μικρὴν κτηματικὴν περιουσίαν, ἢ ὁποῖα κατὰ τινα τρόπον τῆς βοηθοῦσε οἰκονομικὰ. Ἔτσι οἱ ἐνοριακὲς ἐκκλησίες τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (Μητροπολιτικὸς), τῆς Φανερωμένης καὶ τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Γλώσσης, εἶχαν τὴν ἀκόλουθον κτηματικὴν περιουσίαν, ὅπως μνημονεύεται στὴν ἔκθεσι τοῦ Ἐπισκόπου:

α. Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς εἶχε «κτήματα, δύο χωράφια τὸ ἐν μὲ εἴκοσιν ἐλαιόδενδρα φυτευμένα παρὰ τοῦ νῦν Ἀρχιερέως, τὸ ἄλλο ἀκαλλιέργητον διὰ τὴν ἀκαρπίαν του».

β. Τὸ Μετόχιον τῆς Ἀγιορειτικῆς Μονῆς τοῦ Διονυσίου¹⁴, Παναγία Φανερωμένη εἶχε ἐκτὸς τῶν δύο κελλίων τῆς, τὰ ὁποῖα ἐνοικιάζοντο «ἕνα περιβολάκι μὲ ὀλίγα δένδρα πορτοκαλλολέμονα καὶ ἐν κηπάκι».

γ. Τέλος ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου Γλώσσης εἶχε τὰ ἐξῆς, σύμφωνα μὲ τὴν ἔκθεσι τῆς Δημογεροντίας Γλώσσης: 4 ἀμπέλια «εἰς διαφόρους τόπους μὲ ἐλαίας τέσσαρας, ἀπηδίασις τρεῖς, συκιαὶς ἕξ, τὰ ὁποῖα φέρουσι καρπὸν οἶνον βαρέλας 10, λάδι ὄκ. 8, ἀπήδια ὀκτάδες 50, σῦκα ὄκ. 20». Ἐπίσης εἶχε «4 χωράφια εἰς διαφόρους θέσεις μὲ μερικὸν δάσος, ὅλα ἐπιδικετικὰ σπόρους ἕως ὄκ. τριάκοντα (30)».

5. Ἐκτὸς τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου στὸ Κάστρο ἢ ὁποῖα ἦταν «πτωχὴ ἀπ' ὅλα» ὅλες οἱ ἄλλες ἐνοριακὲς ἐκκλησίες εἶχαν τὰ ἀναγκαῖα ἱερά σκευὴ καὶ βιβλία γιὰ τὴν τέλεση τῆς Θ. Λατρίας. Μερικὲς ἀπ' αὐτὰς οἱ πιδὲ εὐρρωστες οἰκονομικὰ, διέθεταν σημαντικῆς ἀξίας ἱερά σκευὴ, ὡς καὶ ἱερά ἄμφια, ὅπως ὁ ναὸς τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ (Μητροπολιτικὸς), τῆς Κοιμήσεως Θεοτόκου (Παναγία τοῦ Μελετίου), τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος κ.λπ.

Δ. Στὶς ἑνδεκα ἀπὸ τῆς δεκατρεῖς ἐνοριακὲς ἐκκλη-

14. Ἀρχ.μ. Γαβριὴλ Διονυσίου, Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὁρειᾷ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ἁγ. Διονυσίου, Ἀθήναι 1959 σ. 185 ἐξ.

σιες τῆς νήσου ἱερουργοῦσαν οἱ ἀκόλουθοι δεκατρεῖς ἑφημέριοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν κατὰ ἐνορία.

Ἐνορία	Ὄνοματεπώνυμον	Ἐφημ.	Ἡλικία
Γενν. Χριστοῦ (Μητροπ.)	Νικόλαος Κονδύλης		50
Παναγία εἰς τὸν Πύργον	Δημήτριος Χ' τριανταφύλλου		60
Ἁγ. Παντελεήμων	Πρωτοπαπᾶς Γεώργιος		70
Ἁγ. Σπυρίδων	Ἰωάννης Τριθέλας		36
Παναγία τοῦ Μελετίου	Σακελλάριος Ἰωάννης		70 ¹⁵
	Παναγιώτης Νικολάου		57
Φανερωμένη	Νικόλαος Καριτσιώτης		60
Ἁγ. Νικόλαος	Δημήτριος ¹⁶ Κασσανδρινός		40
Ἁγ. Μιχαὴλ Συνάδων	Κωνσταντῖνος Μελισουργός		46
	Εἰσπράτιος Γκίικας		28
Τρεῖς Ἱεράρχαι	Ἐμμανουὴλ Δημητρίου		30
Κοίμ. Θεοτόκου, Γλώσσης	Ἱερομόναχος Ἀντώνιος		40
	Παναγιώτης Εἰσαθίου		35
Ἁγ. Ἀνάργυροι, Κλήματος	Ἱερομόναχος Γαβριὴλ		70

1. Ἀπὸ τοὺς δεκατρεῖς αὐτοὺς ἑφημέριους οἱ τέσσερις ἦσαν πάροικοι, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι αὐτόχθονες Σκοπελίται.

Ἔτσι, α. ὁ ἑφημέριος τῆς Φανερωμένης παπα Νικόλαος κατήγето ἀπὸ τὴν Καρδίτσα Θεσσαλίας· β. ὁ ἑφημέριος παπα Δημήτριος τοῦ Ἁγίου Νικολάου κατήγето ἀπὸ τὴν Κασσάνδρα· γ. ὁ ἱερομόναχος Ἀντώνιος, ἑφημέριος στὴ Γλώσσα ἦταν ἀγορεύτης καὶ κατήγето ἀπὸ τὰ Ἄγραφα καὶ τέλος· δ. ὁ ἱερομόναχος Γαβριὴλ ἑφημέριος Κλήματος κατήγето ἀπὸ τοὺς Σοφάδες Θεσσαλίας.

2. Δύο ἀπὸ τοὺς ἑφημέριους τῆς νήσου, οἱ Ἀντώνιος (ἑφημέριος Γλώσσης) καὶ Γαβριὴλ (ἑφημέριος Κλήματος) ἦσαν ἱερομόναχοι· οἱ ὑπόλοιποι ἕνδεκα ἦσαν ἔγγαμοι πρεσβύτεροι.

3. Γιὰ τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τῶν ἑφημερίων σαφῶς μᾶς πληροφορεῖ ἡ ἀκόλουθος παράγραφος τῆς ἐκθέσεως τοῦ Ἐπισκόπου. «Περὶ τῶν ἱερέων εἰδοποιεῖσθε, ὅτι ἂν δὲν εἶχον κτήματα ἑδικὰ τῶν νὰ τὰ δουλεύουν μόνον τῶν μὲ τὸ τζαπὶ καὶ τὸ δικέλι, δὲν ἦτο τρόπος νὰ ζήσουν μὲ τὰ τυχερὰ τῶν ἐκκλησιῶν». Τὸ αὐτὸ, ἐπίσης παρατηρεῖ καὶ ἡ ἐκθεσις τῆς Δημογεροντίας Σκοπέλου: «οἱ εἰρημένιοι ἑφημέριοι ζῶσι μὲ ὅσα λαμβάνουν ἀπὸ τὸ πετραχειλὶον τῶν λεγόμενα εἰσοδήματα, οἷον πρόσφορα, ἀγιασμούς, παρακλήσεις καὶ τὸ κυριώτερον ἀπὸ τὴν γεωργίαν τὴν ὁποῖαν οἱ ἴδιοι μετέρχονται».

Δ. Καθὼς καὶ στὴν ἀρχὴ ἐσημειώσαμεν, κλείοντες τὴν παρούσαν μελέτην, θὰ ἀναφερθῶμεν καὶ στὰ δύο πρόσωπα τῶν ἱεροδιακόνων οἱ ὁποῖοι ἔξω στὴν ἔδρα τῆς Ἐπισκοπῆς, Χώρα Σκοπέλου καὶ ἐκτὸς τῶν

15. Ὁ Ἐπίσκοπος στὴν ἐκθεσὶν του ἀναφέρει ὅτι τὸ 1833 ὁ Γέρο - Σακελλάριος - Ἰωάννης ἦτο «ἐνενηκοντούτης».

16. Στὴν ἴδια ἐκθεσὶν του ὁ Ἐπίσκοπος ἀναφέρει, ὅτι στὸν Ἁγ. Νικόλαο ἑφημέρευεν ὁ Εἰσπράτιος Κασσανδρινός, τὸ 1833.

ἐκκλησιαστικῶν τῶν καθηκόντων, εἶχαν καὶ ἄλλες ἀσχολίες.

Οἱ διάκονοι αὐτοὶ ἦσαν, ὁ μὲν ἔνας ὁ Ἱερόθεος Σκοπελίτης, ὁ δὲ ἄλλος, ὁ Διονύσιος, ἀπὸ τὴν Εὐδοία.

Σὲ μιὰ παράγραφο τῆς ἐκθέσεως τῆς Δημογεροντίας, δίδονται οἱ ἐξῆς πληροφορίες, γιὰ τοὺς δύο αὐτοὺς κληρικούς.

«Εὐρίσκονται καὶ δύο διάκονοι· ὁ εἰς Σκοπελίτης Ἱερόθεος λεγόμενος ἐτῶν τριάκοντα ὀκτώ, ὅστις ἔχει ἐνοικιασμένον τὸ μονήδριον τοῦ Τιμίου Προδρόμου, τὸ ἀνήκον εἰς τὴν Κοινότητα ταύτην...

Ὁ ἕτερος Εὐριπαιός, Διονύσιος τοῦνομα ἐτῶν ἐξήκοντα κατοικῶν ἐνταῦθα χρόνους τριαντατέσσαρας, ἀνθρωπος μετρίως παιδείας, ἀλλ' ἐντίμου καὶ ἠθικωτάτης διαγωγῆς, πρὸς τὸν ὁποῖον χρεωστεῖ ἡ κοινότης αὐτῆς μυριάς χάριτας, διότι κατέβαλε τὰ πρῶτα σπέρματα τῶν φώτων τῆς Παιδείας καὶ τῆς ἠθικῆς εἰς τὴν νήσον ταύτην, μετελθὼν ὁ ἴδιος τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα ἀπ' ἀρχῆς τῆς ἀφίξεώς του, μέχρι σήμερον, μισθούμενος ἰδιαιτέρως παρὰ τῶν μαθητῶν του, φωτίσας καὶ στολίσας ἀναριθμήτους νέους τῆς νήσου ταύτης, τὸσον διὰ τῆς παιδείας, ὅσον περισσώτερον καὶ διὰ τῆς ἠθικῆς ἀγωγῆς».

Γιὰ τὸν Διονύσιο παρατηρεῖ καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τὰ ἐξῆς, στὴν ἐκθεσὶν του. «Εἶναι καὶ εἰς Ἱεροδιάκονος ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Εὐρίπου, ὁ ὁποῖος ἔχει παρὰνυ ἀπὸ 25 χρόνους ἐδῶ. Ἀπέκτησε καὶ χτήματα καὶ ἔγινε πολίτης. Αὐτὸς ἔχει ἰδιαιτέρον σχολεῖον εἰς τὸ σπῆτι του καὶ ἔχει μαθητὰς καὶ τοὺς παραδίδει γραμματικά. Ἐχει καὶ παιδιὰ καὶ τὰ διαβάξει κοινὰ πληρώνεται ἀπὸ τοὺς ἴδιους μαθητὰς μὲ ὀλίγον μισθόν».

Περαίοντες τὴν παρούσαν, θὰ ἀναφερθῶμεν καὶ στὸ πρόσωπον τοῦ Σκοπελίτου Ἱεροδιακόνου Ἱεροθέου Λοῖζου¹⁷. Αὐτὸς ἐγεννήθη στὴ Σκόπελο τὸ 1795· τὸ 1822-23 διαδέχεται τὸν Ἀναγνώστη Κωνσταντῆ καὶ γίνεται Νοτάριος τῆς νήσου. Τὴν θέσι αὐτῆ τοῦ κοινοτικῶ ἀξιωματοῦχου κράτησε μέχρι τὴν 3ην Φεβρουαρίου 1829¹⁸.

Ὅταν εὐρίσκετο στὴ νήσο ὁ ὄπλαρχηγὸς Α. Γάτζος, ὁ Ἱερόθεος διετέλεσε γραμματεὺς του¹⁹. Ὅπως, ὑπῆρξε, ἐπίσης καὶ γραμματεὺς τοῦ τελευταίου Ἐπισκόπου Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου Εὐγενίου Οἰκονόμου²⁰.

17. Τὴν πληροφορία ὅτι ἐκαλεῖτο, Ἱερόθεος Λοῖζου, ὀφείλομε στὸν Καθηγητὴ Νικ. Γ. Γεωργάρα, βλ. μελέτη του εἰς σσμ. 20.

18. Βλ. χφον 187 Γ.Α.Κ., φ. 2006 ὅπου ἡ ἀκόλουθος σημείωσις. «Κατὰ τὴν Τρίτην τρέχοντος Φεβρουαρίου παρέδωσα πρὸς τὸν διορισθέντα παρὰ τῆς Προσωρινῆς Διοικήσεως Σκοπέλου, ἀντὶ ἐμοῦ, Μελαχροινὸν Γιαννιοῦ ἐπτά βιβλία συνεχῆ τῶν πράξεών μου καὶ εἰς ἐνδειξὴν ἀποφαίνομαι. Ἱερόθεος Διάκονος».

19. «Ὁ νοτάριος τῆς Σκοπέλου... ἐστάθη γραμματεὺς τοῦ Γκάτζου», βλ. Δ. Θεμελῆ - Κατηφόρη, Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Θαλασσιῦ Δικαστηρίου 1828-1829, εἰς Ἐπετ. Κέντρου Ἐρεύνης τῆς Ἱστορίας Ἑλλ. Δικαίου, τ. 20-21 (1973-74) σ. 423.

20. Ν. Γ. Γεωργάρα, Ὁ Βυζαντινὸς ναὸς τῆς Ἐπισκοπῆς Σκοπέλου, ἐν Ἐπετ. Παρνασσῶ, τ. 9 (1905) σ. 27.

ΠΩΣ Ο ΘΕΟΣ ΜΙΛΑΕΙ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

Τοῦ κ. ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΕΡΟΥΣΗ

Ἀκριβῶς αὐτὸ δὲν τὸ ἀγνόησαν καὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, πού με τὴ δίψα τῆς καλύτερης ἔκφρασης τοῦ χριστιανικοῦ δέοντος, καὶ κινημένοι ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἔρευνας καὶ τῆς διαμόρφωσης τοῦ δόγματος, χρησιμοποίησαν τὴν κλασικὴ θεώρηση καὶ ἐποπτεία, γιὰ νὰ τὸ πετύχουν. Ὁ Μέγας Βασίλειος ἐπιγραμματικὰ τόνισε πῶς: «Τοῦ λόγου τὴν χρῆσιν δέδωκεν ἡμῖν ὁ κτίσας ἡμᾶς Θεός, ἵνα τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν ἀλλήλοις ἀποκαλύπτωμεν, καὶ διὰ τὸ κοινωνικὸν τῆς φύσεως ἕκαστος τῷ πλησίον μεταδιδῶμεν, ὡσπερ ἕκ τινων ταμείων, τῶν τῆς καρδίας κρυπτῶν, προσφέροντες τὰ βουλεύματα».

Αὐτὸ σημαίνει πῶς ὁ διάλογος εἶναι συνεχῆς πορεία γιὰ συνάντηση: «ἐξέλθωμεν εἰς συνάντησιν αὐτοῦ». Εἶναι μιὰ ἐλεύθερη αὐτοδιάθεση με σκοπὸ νὰ ἀνακαλύψουμε, νὰ ἐρευνήσουμε, νὰ πλησιάσουμε τὸν «ἄλλο», σὲ μιὰ διαρκῆ ἀναχώρηση καὶ ἐπιστροφή. «Μακάριοι οἱ ζητοῦντες...».

IV. Ἰδιαίτερα ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία πίστεψε ἀκράδαντα, μέσα στοὺς αἰῶνες, στὴν ἀναγκαιότητα τοῦ διαλόγου, τοῦ πνευματικοῦ συμπίσμου. Καὶ σύνδεσε ἀρρηκτα τὴν ὑπαρξὴ τοῦ κάθε μέλους τῆς, με τὴν ἐλεύθερη ἔκφραση, τὴν ἀναγνώριση, τὴ μαρτυρία, πᾶνν σὲ θέματα πίστεως καὶ ζωῆς. Ἡ δίψα γιὰ περισσότερη κατανόηση τῆς πίστεως καὶ τοῦ δόγματος, στάθηκε κίνητρο ἀσίγαστο, πού ἐνισχύθηκε μάλιστα, γιὰ νὰ ἐλευθερώσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ ψεύδους καὶ τῆς πλάνης. «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς».

Ἐμπιστεύτηκε στὸ λόγο ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ ποτὲ δὲν ἀλυσόδεσε τὸν ἄνθρωπο ἢ τὸ στοχασμὸ του, γιὰ νὰ τὸν ὀδηγήσει με τὴ βία, στὶς πηγές τῆς ἢ στοὺς σκοπούς τῆς. Γιατὶ πᾶνν ἀπὸ κάθε δόγμα τῆς βρίσκεται ἡ ἐλευθερία τοῦ προσώπου. Ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς. Ὁχι ὁ ἄνθρωπος γιὰ τὸ Σάββατο, μὰ τὸ Σάββατο, γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Γιατὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας εἶναι μιὰ κατάκτηση τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἐνα συνεχῆς γίγνεσθαι. Μιὰ καθημερινὴ διαμόρφωση καὶ ἀπάντηση τοῦ πιστοῦ. Ἐνα ἀνοδικὸ «ναί» στὴν ἀδιάπτωτη θεία κλήση.

«Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία δὲν ἔστησε ποτὲ ἀγχόνας, δὲν ἤναψε πυράς, δὲν ἐγκατέστησε τὴν Ἱερὰν Ἐξέτασιν εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν φρουρίων τῶν μεγιστάνων τῆς, διότι οὔτε μεγιστάνας εἶχε ποτὲ, οὔτε φρούρια, οὔτε ὑπόγεια. Ἐτίμησε τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως ὡς κορυφαίαν εἰς τὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν αὐτὴν ἐσεδάσθη τὸν ἄνθρωπον με ὅλην τὴν ἐσωτερικὴν ἀγωνίαν καὶ τὰς ἀντιφάσεις του» (Λουκῆς Ἀκρίτας).

Ἡ σταύρωση τοῦ ἑαυτοῦ μας, πού εἶναι ὁ μοναδικὸς δρόμος τῆς ἀγάπης καὶ τῆς τελειότητάς μας, δὲν εἶναι

μιὰ τέλεση ἐπιβολῆς καὶ βίας. Ἀλλά, μέσα ἀπὸ ἀγωνία, εἶναι ἡ ἐνατένιση τῆς ἀλήθειας. Ἡ κατανόηση καὶ τὸ βάθεμα τῆς πίστεως, τῆς ποτισμένης ἀπὸ δάκρυα, ἀμφιβολίες, κεραυνούς παθῶν καὶ συγκρούσεων, μέσα σ' ἕνα πυρπολούμενο διάλογο. Γι' αὐτὸ καὶ τίμησε πάντοτε τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν ὕψωση ὡς κεντρικὴ ἰδέα τῆς ἡ Ὁρθοδοξία. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἀρνήθηκε τίς μαρτυρίες, πού με ἀγωνία στοχασμοῦ πρόσφεραν τὰ μέλη τῆς, συμβολὴ ἱερή, στὸ δράμα τῆς καὶ στὴν ἐρμηνεία, στὴν ἀποκάλυψη τῶν δογμάτων τῆς.

Ἀκολούθησε ἀπαρέγκλιτα τὴν κορυφαία διδασκαλία τοῦ Θεοανθρώπου, ὅτι κανένα ἀντάλλαγμα δὲν ὑπάρχει γιὰ τὴν ἀξία τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Γιὰ τοῦτο καὶ ποτὲ δὲν ἔθεσε περιορισμούς στὴ σκέψη, στὴν ἠθικὴ κατάρτιση, στὴ συμμετοχὴ στὰ Μυστήρια τῆς. Γιὰ τοῦτο δὲν κλήθηκε ποτὲ ἀπὸ τὴν ἱστορία ἡ Ὁρθοδοξία, γιὰ νὰ ἀπολογηθεῖ γιὰ φραγμούς καὶ περιορισμούς. Μάλιστα οἱ Πατέρες οἰκοδόμησαν μιὰν ὀλόκληρη θεολογία καὶ κοινωνιολογία με φιλελεύθερη δομὴ, με τὸ λόγο, με τὴν συμπαραστάση τοῦ διαλόγου. Καὶ ἐκφράστηκαν με φιλοσοφικὴ θεώρηση καὶ σὲ πλαίσια δημοκρατικά.

Μέσα στοὺς αἰῶνες ἡ Ὁρθοδοξία ὑψώνει σύμβολο τὴν ἔρευνα καὶ τὴν διαλεκτικὴ. Ἡ ἐλευθερία κινεῖ τὰ θέματα τοῦ στοχασμοῦ τῆς. Ὁ πιστὸς ἀνέρχεται στὴν τελείωση δίχως βία ἢ ἐξαναγκασμὸ, γιατί ὅπως τονίζει καὶ ὁ Μπερδιάγιεφ, «Ἡ ἐλευθερία δὲν δύναται νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἐνός ἐξαναγκασμοῦ, ἔστω καὶ ἂν ὁ ἐξαναγκασμὸς αὐτὸς εἶναι τοῦ Θεοῦ».

Ἐξἄλλου, θὰ ἦταν δύσκολο πολὺ νὰ φτάσει στὶς ὕψιστες κορυφές στοχασμοῦ καὶ διανοημάτων ἡ Ὁρθοδοξία, ἂν εἶχε ὑψώσει γύρω τῆς πνευματικὰ ἐμπόδια. «Ὁ διάλογος ὠθεῖ τὸ πνεῦμα ὄλο πρὸς τὰ ἐνδότερα, πρὸς ἐπιτευξίεις καὶ συνθέσεις πού νὰ δείχνουν καλύτερα, ἀρτιώτερα τὸ πνευματικὸ πρόσωπο τοῦ ἀνθρώπου». Καὶ αὐτὸ ἔγινε μέσα στὴν Ὁρθοδοξία. Δέχτηκε τὴν πνευματικὴ ἀνησυχία καὶ κρεῖ, στὴν σφαίρα τῆς ἀγωνιώδους προσευχῆς καὶ τῆς ἐπικοινωνίας τῶν Μυστηρίων, ὅπου συναντιοῦνται τὸ θεῖο καὶ τὸ ἀνθρώπινο, ἄφησε ἐλεύθερο τὸν ἄνθρωπο νὰ πετύχει τὴ σωτηρία του. Νὰ κάνει τὴν πίστη δόγμα καὶ τὸ λόγο ἀλήθεια. Ἐκεῖ μέσα, σὲ ἀπλότητα, ἐλευθερία καὶ ταπεινοφροσύνη, ἡ Ὁρθοδοξία ἀνακαλύπτει διαρκῶς τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ ἀποκαλύπτει στὶς ψυχές τὰ καινούργια πλάτη καὶ τίς νέες ἐκτάσεις τοῦ χριστιανικοῦ δέοντος. Ἐκεῖ μέσα ὁ πιστὸς γνωρίζει καὶ συνομιλεῖ με τὸν πάσχοντα Χριστό. Τοῦ προσφέρει τὴν καλὴ πίστη καὶ δέχεται τὴ χάρι Του. Ἡ μισαλλοδοξία βρίσκεται σὲ πλήρη ἀντίθεση «... πρὸς τὸ ἄκρως φιλελεύθερον πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ὁποία ἐδοξάσθη ἀπὸ τὸν συνεχῆ λόγον καὶ ἀντίλογον, τὸν συγκροτοῦντα τὴν φιλοσοφι-

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 287 τοῦ ὑπ' ἀρ. 22 τεύχους.

ΟΙ ΑΘΛΟΙ ΤΟΥ ΣΑΜΨΩΝ*

(Κριτ. ιγ' 1-1στ')

Τοῦ ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ(†)

Τὰ πράγματα — και στοῦ Σαμψών τὴν περίπτω-
ση — τὸ δοῦσαν.

Τί καρδιά εἶχε αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος; Ἀπορεῖς, Δα-
λιδά. Καὶ σὺ βέβαια δὲν τοῦ μιᾶς εἰλικρινά, ἄθωα,
ἄδολα. Ἀλλὰ διαφέρετε σὲ κάτι. Ἀποσκοπεῖς σ' ἕναν
ιερό σκοπό. Θέλεις νὰ ὠφελήσεις τοὺς Φιλισταίους.
Ποῦ τόσες ντροπὲς και ἄλλες ζημιὲς παθαίνουν ἀπ'
αὐτόν. Ἐγὼν ἐγώστη και ἐπιδεικτικὸ ἀσίκη, ποῦ και
τοὺς συμπατριῶτες του βλάπτει. Γιατὶ πολλοὶ ἀπ' αὐ-
τοὺς τὸν θαρροῦν ὀλετήρα και ὄχι σωτήρα τοῦ ἔθνους
τους, μὲ τὰ καμώματά του τὰ ἀσυλλόγιστα.

Γενικεύοντας, ἄς δοῦμε στὰ πρόσωπα τοῦ Σαμψών
και τῆς Δαλιδάς δυὸ αἰώνια ἀντίμαχες δυνάμεις, ὅπως
μᾶς τις προβάλλει, κατὰ περιόδους, ἡ Ἱστορία. Τίς δυ-
νάμεις ποῦ φωτίζονται και ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ Πνεῦμα
και ἐκείνες ποῦ εἶναι ὑποχείριες στὸν Πονηρό.

Μιὰ ἀπὸ τίς διαφορὲς μεταξὺ τους εἶναι και τὸ ὅτι
οἱ πρῶτες ξέρονται σὲ τί ἐγκρίεται ἢ ἀποδοτικότητα τῶν
ἄλλων, ἐνῶ αὐτὲς οἱ τελευταῖες εἶναι ἀνύποπτες γιατὸ
ἴδιο πράγμα, ὅσον ἀφορᾷ τίς ἀντίπαλές τους.

Ἡ ὑπερφυσικὴ σωματικὴ ἀλκή τοῦ Κριτῆ τοῦ Ἰσα-
ραὴλ εἶναι ἄγνωστο στὴ Δαλιδά ποῦ ὀφείλεται. Περι-
εργη νὰ τὴν πληροφορηθεῖ οὔτε γενικὰ στὴν κατεύθυ-
ση ὅπου βρίσκεται δὲν τὴν ἀναζητεῖ. Μᾶλλον σὰν μιὰ
λεπτομέρεια τεχνικῆς τὴν ὑποθέτει. Σὰν ἕνα μυστικὸ
ἀνθρώπινης γνώσης. Ἀγνοεῖ ὁ κόσμος τῶν Φιλισταίων,
μὲ τὰ μάτια τῆς ἡδονόχαρης ἐκείνης γυναίκας τῆς Γά-
ζας, μὴ πιστεύοντας στὸ Θεὸ τοῦ Ἰσραὴλ, τὴν ὑπαρξή
του. Καὶ ψάχνει ἄλλοῦ.

Ἐμεῖς οἱ χριστιανοί, τέκνα τοῦ νέου Ἰσραὴλ, γνω-
ρίζουμε τὴν πηγὴ δυνάμεις τῶν Φιλισταίων τοῦ καιροῦ
μᾶς, τῶν σημερινῶν ἐχθρῶν μᾶς, αὐτῶν ποῦ μὲ μιὰ
λέξη ἢ Καινὴ Διαθήκη ἀποκαλεῖ «κόσμο». Εἶναι ὁ Διά-
βολος.

Στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, φαίνεται νὰ εἶναι τὰ πράγμα-
τα δυσχερέστερα γιατὸ τὴν παράταξη τοῦ Θεοῦ ἀπ' ὅ,τι
ἦταν ἄλλοτε. Τῆς εἶναι πιὸ δύσκολο νὰ συγκρατήσῃ
τίς ψυχὲς ποῦ τῆς ἀνήκουν και νὰ ἐλκύσει ὅσες βρί-
σκονται ἀπέναντί της. Οἱ λόγοι αὐτῆς τῆς δυσάρεστης
κατάστασης ὑπάρχουν και μέσα στὸ Χριστιανισμὸ και
γύρω του.

Οἱ παρούσες ὥρες, μὲ τὴ ραγδαία πρόοδο τῆς ἐπι-
στήμης και τῆς τεχνολογίας και τὴν εὐρύτατη ἐξάπλω-
ση τῆς ὑλοφροσύνης, προσέδωσαν στὸν ἀπ' ἀρχῆς ἀντί-
παλο τοῦ Χριστιανισμοῦ, τὸν κόσμον, σημαντικὰ πλεονε-
κτῆματα. Ἐτσι, ἢ μεταξὺ τους διεκλυστίνδα γιατὸ τὴν

ἀπόκτηση τοῦ Ἀνθρώπου εἰσηλθε πιά σὲ μιὰ πολὺ κρί-
σιμη γιατὸ μᾶς φάση.

Και ἡ κρισιμότητα αὐτὴ προέρχεται ὄχι μόνο ἀπὸ
τὴν πρόσθετη ἰκμάδα ποῦ ἔχει ὁ κόσμος, ἀλλὰ και ἀπὸ
τὸ ὅτι ἡ πίστη μέσα στὸ Χριστιανισμὸ εἶναι μιὰ φλόγα
ἐξασθενημένη, ἀν συγκριθεῖ μὲ ὅ,τι συνέβαινε στὸ πα-
ρελθόν. Βέβαια, δὲν λείπουν και τώρα οἱ ὄντως ἄγιες
ψυχὲς στὸ στρατόπεδο τοῦ Κυρίου. Ἀλλὰ εἶναι ἀραιό-
τερες — δὲν τὸ βλέπουμε; — ἀπὸ ἄλλοτε. Ποτὲ ὁ Χρι-
στιανισμὸς δὲν εἶχε τόσο μεγάλη καθήκοντα στὴν Ἱ-
στορία ὅπως εἶναι ἐκεῖνα τοῦ παρόντος. Καὶ ποτὲ δὲν
φάνηκε τόσο ἀνίσχυρος.

Ἄς μὴ μᾶς θαμπῶνουν οἱ περιορισμένες ἀναλαμ-
πές. Ἄν κοιτάξουμε τίς ἀντικειμενικὲς ἀναλογίες του
τὸν ἀγῶνα ἀνάμεσα τίς Ἐκκλησίες και τίς ἀντίθε-
τες πνευματικὲς και ἠθικὲς ἀξίες, ὅπως ξετυλίγεται
μπροστὰ στὰ μάτια μᾶς, θὰ δοῦμε ἀποκαρδιωτικὸ
συμπέρασμα. Τὴν περίοδο ποῦ διανύουν οἱ τρεῖς γενεές
τοῦ κ' αἰῶνα, ἢ ἀπερχόμενη, ἢ μεσήλικη και ἢ ἀνα-
τέλλουσα, τὴ διακρίνουν προτοῦσα ἀθεοότητα και ὑπο-
χωροῦσα μεταφυσικὴ νοσταλγία.

Ὁ Προφήτης θὰ μπορούσε νὰ ἐπαναλάβει γιατὸ μᾶς
τὸ «κατεπόθη Ἰσραὴλ, νῦν ἐγένετο ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὡς
σκεῦος ἄχρηστον» (Ὡσ. η' 8). Ἡ πραγματικότητα
εἶναι ποικίλη κατὰ τόπους, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ ἐμπνέει
δυσάρεστα αἰσθήματα. Τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν ἐπη-
ρεάζεται ἀπὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου παρὰ σὲ μι-
κρὸ βαθμὸ. Καί, ἐδῶ και ἐκεῖ, ἢ ἐπίδραση αὐτὴ γίνε-
ται ἀσθενέστερη. Ἄν πᾶμε ἔτσι, εἶναι βέβαιο ὅτι, κατὰ
τὸ κοντινὸ μέλλον, ἢ παλινδρόμηση τοῦ κόσμου στὸ ἔ-
δαφος ὅπου κυμάτιζε ἡ εὐαγγελικὴ σημαία ἐπὶ τὸς αἰῶνες,
θὰ εἶναι σχεδὸν μιὰ πλήρης ἐπανάκτηση. Ἦδη
ἀπὸ τώρα, ὁ νέος Ἰσραὴλ εἶναι στὴν κοινὴ αἴσθηση
τῶν λαῶν «ἄχρηστον σκεῦος», ἰδέα ποῦ δὲν φαίνεται
πιά νὰ ἔχει ἄλλο μέρος νὰ διαδραματίσει στὴν Ἱστορία.

Ἀλλὰ ὁ Γιὸς τοῦ Θεοῦ δὲν ἦλθε στὴ γῆ μάταια.
Ἡ φοβερὴ ὑποτροπὴ ποῦ ζοῦμε, δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι
ὀριστικὴ κατάσταση. Ὁ Χριστὸς ἦλθε στὸν πλανήτη
μᾶς γιατὸ νὰ ἐκβάλλει τὸ σφετεριστὴ Διάβολο και θὰ τὸν
ἐκβάλλει ὅπως ὀδηγεῖ. Ἦλθε γιατὸ νὰ νικήσει τὸν κόσμον,
τὸ ἀντίθεο καθεστῶς τοῦ Ἐωσφόρου. Καὶ τὴ νίκη αὐ-
τὴ θὰ τὴν καταγάγει, ὅπως τὴν κατήγαγε και ἐναντίον
τῶν Φιλισταίων, στὰ χρόνια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Τώρα, τὸ μικρὸ ποίμνιο τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὄντως
πολὺ μικρὸ. Ἀλλὰ δὲν πρόκειται νὰ ἐξαφανισθεῖ ἢ νὰ
μείνει γιατὸ πάντα κάτω σὰν ἀσήμαντη μειονότητα. Οἱ
ἡμέρες ποῦ δὲν ἦλθαν ἀκόμη, εἶναι χριστοφόρες. Τὸ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 255 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19 τεύχους.

ΜΕ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΧΡΟΝΟ

Τοῦ κ. ΜΑΝΩΛΗ ΜΕΛΙΝΟΥ

Στὴ γοητεία τῶν ἡμερῶν αὐτῶν, διακρίνεται ἡ πορεία τῶν σοφῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴ Βηθλεέμ. Λυτρωτικὴ καὶ ἡ στροφή τῆς ψυχῆς μας πρὸς τὸ σημεῖο πού διαδραματίστηκε τὸ κοσμοϊστορικὸ γεγονός τῆς Θ. Γεννήσεως. Μέσα στὴ φτωχικὴ φάτνη, πραγματοποιήθηκε ἡ συνάντηση τῆς αἰωνιότητος μετὰ τὸ χρόνο.

Ἀ γ ά π η

Μπροστὰ στὸ ἱερὸ σύμπλεγμα τῆς Θεοτόκου μετὰ τὸν «νηπιάσαντα Θεό», ἃς ἀποθέσουμε κι ἐμεῖς τὰ δῶρα τῆς ἀγάπης μας. Ὁχι χρυσάφι μὰ λατρεία κι εὐγνωμοσύνη στὸ Θεὸ καὶ ἀδελφικὰ αἰσθήματα στὸν ἄνθρωπο. Τὸ δεύτερο ἀποτελεῖ πάντα ἐγγύηση γιὰ τὸ πρῶτο. Ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη εἶναι (κατὰ τὸν Παλαμᾶ) «λατρείας προσφορά εὐλαδική». Ἡ θυσία εἶναι τὸ φυσικὸ σχῆμα τῆς ἀγάπης. Ἀγάπη εἶναι ἡ ἐπιστήμη νὰ κάνεις τὸν ἄλλον εὐτυχισμένο. Ὁ μεγάλος ἀνατόμος τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, τονίζει ὅτι «ὁ ἐλεῶν (μετὰ τὴ Χριστιανικὴ δεοντολογία) οὐκ

εὐ ποιεῖ ἀλλ' εὐ πάσχει... τῷ τὴν ψυχὴν φιλόσοφον γίγνεσθαι καὶ ὑψηλὴν καὶ πλουσίαν». Ὁ ἄνθρωπος «εἶναι πραγματικὰ θνητὸς ὅταν κλαίει τὰ δικά του βάσανα. Ὅταν ὅμως πονᾷ γιὰ ξένους καύμους, τότε εἶναι πράγματι σὰν Θεός». Σὲ κάθε μας βῆμα συναντοῦμε τοὺς «ἀθλίους» συνοδοιπόρους τῆς ζωῆς. Τοὺς ἀντικρύζουμε ὄντας ψυχροὶ σὰν τὸ μάρμαρο καὶ σκληροὶ σὰν τὸ γρανίτη. «Ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ» τονίζει λακωνικὰ δίχως φιλοσοφικοὺς ἀκροβατισμούς, ὁ μαθητὴς τῆς Ἀγάπης.

Ζοῦμε σὲ μὰ ἐποχὴ παντοειδῶς κρίσεως ὅπου «ἐφύγη ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν». Οἱ καιροὶ εἶναι παράλληλοι. Καὶ σήμερα, ἀγωνία πιέζει τὸ στήθος τοῦ ἀνθρώπου. Πολὺς καὶ βαθὺς ὁ πόνος γύρω μας. Μεγάλος σὲ ἐκταση καὶ ἔνταση πολύμορφος. Τὸ πνεῦμα τοῦ κακοῦ βρυχάται ἀπαίσια. Ὁ ἔλεθρος ἀπειλεῖ τὰ πάντα.

Ε ἰ ρ ῆ ν η

«Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...» (Λουκ. 6' 14). Οἱ ἄγ-

μέλλον ἀνίκει στὸ Θεὸ καὶ ὄχι στὸ Διάβολο, στὴν Ἐκκλησία καὶ ὄχι στὸν κόσμο.

Τὰ καινούργια εἶδωλα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ὑλικῆς εὐημερίας θὰ ὀδηγήσουν ἐκεῖ πού πῆγαν τοὺς ἄνθρωπους καὶ τὰ παλιά, ἐκεῖνα πού ἡ νεαρὴ Ἐκκλησία γκρέμισε καὶ συνέτριψε μετὰ τὸ λόγο τῶν Ἀποστόλων καὶ μετὰ τὴν πύρινη πίστη τῶν τέκνων τῆς. Ἡ ψυχὴ μας μετὰ τίποτε ἄλλο δὲν μπορεῖ νὰ ἰκανοποιηθεῖ ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ Θεό, πού τὴν ἔκτισε γιὰ νὰ τὸν ἀγαπᾷ καὶ νὰ ὀρίσκει σ' αὐτὴ τὴν ἀγάπη μακάρια χαρά.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ συμπέσει ἡ ὥρα αὐτῆς τῆς ἀνάληψης μετὰ τὴν καθαρὴ προσφορά τοῦ μηνύματος πού κόμισε ὁ Ἰησοῦς στὴ γῆ, πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι φανερὴ ἀπὸ παντοῦ. Καὶ αὐτὸ θὰ συμβεῖ ἂν ἡ ἔννοιά τῆς ἀποσαφηθεῖ στὴ σημερινὴ καὶ τὴν αὐριανὴ χριστιανοσύνη. Παῖα ἔννοιά τῆς; Ἐκείνη πού ὑπῆρχε στὰ πράγματα ὅταν ἡ χριστιανοσύνη δὲν ἦταν κομματιασμένη καὶ δὲν τὴ σκίαζε κατὰ μεγάλες ἐκτάσεις ἡ πλάνη. Ἡ ἔννοια τῆς Μιᾶς Ἀγίας, πού διώνεται ἕκτοτε μονάχα ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία. Ὅσο ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἀντιλήψεις καὶ διώματα πού δὲν ἔχουν σχέση μ' ἐκείνη, θὰ εἶναι ἀδύνατο νὰ κερδίσει τὸν κόσμο. Γιατί, σὲ ὅ,τι διαφέρει ἀπὸ τὴν Ὁρθοδοξία, εἶναι σύμμαχος καὶ ὄχι ἀντίπαλος τοῦ κόσμου.

Ἡ ἔκταση λοιπὸν τῆς διελκυστίνδας ἀνάμεσα στὸ χριστιανισμὸ καὶ τὸν κόσμο —πρέπει νὰ τὸ φωνάξουμε μετὰ τυρρηνικὲς σάλπιγγες καὶ ἃς ποῦν ὅ,τι θέλουν— συνδέεται μετὰ τὸ θρίαμβο τῆς Ὁρθοδοξίας.

«Ἴδιον καὶ πρεπῶδες... Θεῶ», λέει ὁ Ἅγιος Εἰρηναῖος, «... τὸ τὰ ἔργα σώζειν ἑαυτοῦ ἂν εἰς κίνδυν-

νον διαφθορᾶς καταφέρηται». Ὁ Θεὸς θὰ κατατροπώσει τίς δυνάμεις τοῦ Πονηροῦ, πού διαμορφώνουν τὴ σημερινὴ σκιερὴ εἰκόνα. Ἀλλὰ ἐμεῖς οἱ ὀρθόδοξοι πρέπει νὰ ξέρουμε καὶ νὰ συναισθανόμαστε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἡ Ἐκκλησία. Ὅτι αὐτὴ ἡ Ἐκκλησία περιέχει ὅσα διψᾷ ἡ ἀνθρώπινη φύση καὶ ὅσα ὁ Θεὸς προσφέρει στὴν ἀνθρώπινη φύση. Ἡ νίκη τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι νίκη τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ μέσα στὸ χριστιανισμὸ καὶ ἔξω ἀπ' αὐτόν.

Ἡ σύγχρονη Δαλιδᾶ, ὁ κόσμος τοῦ καιροῦ μας, ἀποδύεται σὲ μίαν αἰσθητὴ προσπάθεια. Νὰ μοιράσει τὴν ἀντοχὴ τοῦ χριστιανισμοῦ. Νὰ μάθει σὲ τί ὀφείλεται ἡ ἐπίδοσή του σὲ ἄθλους, πού, ὅσο λίγοι καὶ ἂν εἶναι, ἐντυπωσιάζουν καὶ προκαλοῦν ἀνησυχίες.

Εἶναι μιὰ Σφίγγα πού, καθισμένη μπροστὰ στοὺς Οἰδίποδες τοῦ καιροῦ μας, ρωτᾷ, περιμένοντας ἀπόκριση, τὴ λέξη ἄνθρωπος. Ὅποιος δὲν τὴ δώσει, εἶναι, γι' αὐτὴν, χαμένος.

Τί κάνουν οἱ Οἰδίποδες πού ἀνίχουν στὴ σφαῖρα τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως; Τῆς ἀπαντοῦν σωστά; Ἡ, μοιάζοντας τοῦ Σαμφών, τὴν περιάγουν σὲ ἀπογοητευση; Δὲν τῆς φανερώνουν τὸν ἀληθινὸ ἄνθρωπο. Τῆς δείχνουν ἀπλῶς ὅτι αὐτὸς ὑπέρκειται κάθε φορὰ τῆς δικῆς τῆς ἀντίληψης. Τὸ μεγαλεῖο του, ὅπως τὸ διώνει ἡ Ἐκκλησία, εἶναι αἰνίγμα πού ἀποκρίνεται σὲ αἰνίγμα. Ὁ ὀρθολογισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ διαβάσει. Γιατί ξεφεύγει ἀπὸ τὰ μέτρα του. Εἶναι ἕνα φοβερὸ «κάτι ἄλλο».

(Συνεχίζεται)

γελοι ύμνουν τὸ Θεὸ πὸ ἐκδηλώνεται μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εὐμένειά Του γιὰ τὸν ἄνθρωπο (εὐδοκία) καὶ φέρνει σὰν καρπὸ εὐχυμο τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπου. Ἡ μελωδία τοῦ Ὑμνου προκαλεῖ στὴν ψυχὴ τοῦ θνητοῦ, τὸ ρίγος τοῦ αἰωνίου. Στὸν αἰῶνα τοῦ ἐπιστημονισμοῦ πὸ ζοῦμε (μολογῶντι ὁ Ὑμνος τῶν ἀγγέλων ἔχει — μὲ τὴ θεολογικὴ του σημασία — πραγματοποιηθεῖ, ἔχει ἐπέλθει δηλαδὴ εἰρήνη μεταξύ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων) ἡ εἰρήνη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων παραμένει ἀσύλληπτο νοστάλγημα τῶν ὀρθοφρονούντων. Ἡ λέξη εἰρήνη, σὰν τραγικὴ εἰρωνία ἡγεῖ στ' ἀφτιά τῆς μεθυσμένης ἀνθρωπότητος πὸ φαντάζει ἀπαίσια μέσα στὰ ποτάμια αἵματος καὶ δακρῶν. Ἀκονίζονται συνεχῶς οἱ λόγχοι τοῦ πολέμου πᾶνω στὶς πέτρες τοῦ γαοῦ τῆς εἰρήνης. Γύρω μας «πόλεμοι καὶ ἀκοαὶ πολέμων» (Ματθ. κδ' 6) ἀφ' ἐνός, «συνοχὴ ἔθνων ἐν ἀπορίᾳ... φόβος καὶ προσδοκία τῶν ἐπερχομένων τῆ οἰκουμένη», ἀφ' ἑτέρου. Ἡ εἰρήνη ἀραχνοῦφαντη, προπέτασμα ἀνομολόγητων ὑλικῶν συμφερόντων, βλέπει τοὺς βωμούς τῆς νᾶ σωριάζονται κάτω ἀπὸ τὶς ἐπευφημίες λαῶν πὸ παραφρόνησαν καὶ παραπαίουν ψυχικά. Τὸ φάσμα τοῦ πολέμου πιέζει καὶ πάλι τὴν ἀνθρωπότητα.

Εἶναι τόσο σοβαρὸ καὶ πρωταρχικὸ τὸ ζήτημα τῆς εἰρήνης, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ο.Η.Ε., ὅπως καὶ οἱ παρόμοιοι τὴν τοποθετοῦν στὴν κορυφὴ τῆς πυραμίδας τῶν ἀξιών τους. Κανένας ὅμως ὀργανισμὸς δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ τὴν ἐγκαθιδρύσει οὐσιαστικά, ἀν δὲν προϋπάρξουν «παρατάξεις εἰρηνοποιῶν», ἐπὶ μέρους ἄτομα καὶ ομάδες δηλαδὴ, πὸ θ' ἀποφασίσουν νὰ ζοῦν εἰρηνικά. Θ' ἀναλάβουν ἔτσι, ἐμπρακτα τὸν ἀγῶνα τῆς ἐμπνεύσεως καὶ διαδόσεως τοῦ πνεύματος τῆς εἰρήνης.

Στὶς ἐπικίνδυνες μέρες μας, ἐκεῖνο πὸ περισσότερο ἀπὸ κάθε τι ἄλλο μπορεῖ νὰ μιλήσει στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ, εἶναι τὸ εἰρηνοποιὸ Μήνυμα τῶν Χριστουγέννων. «Μέρα τῶν μεγάλων νοσταλγιῶν» ἔχει χαρακτηριθεῖ ἡ Ἐπέτειος τῆς Θ. Γεννήσεως. Ἡ ἀνατολὴ τοῦ «Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης» μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ἡ διατήρηση τῆς εἰρήνης περιέχει τὴν ἔννοια τῆς δικαιοσύνης. Στὴν γνωστὴ αὐτονομία τῆς θεωρίας μεταξύ εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης, ἀπαραίτητο νὰ προστεθεῖ ὅτι καὶ θεωρητικὰ στὴν ἔννοια τῆς πραγματικῆς εἰρηνικῆς τάξεως πραγμάτων — τῆς πραγματικῆς, αὐτόνομης καὶ λαοπρόβλητης εἰρήνης — ὑπάρχει ἡ ἰδέα τῆς δικαιοσύνης. Ἡ ἰδέα τῆς ἀγάπης δηλ. τοῦ ἐνός μέλους τῆς κοινωνίας πρὸς τὸ ἄλλο καὶ τῆς φιλίας, ὅπως χαρακτηρίσει τὸ βασικὸ γνώρισμα τῆς συνοχῆς κάθε κοινωνίας ὁ Ἀριστοτέλης στὰ «ἠθικὰ νικομάχεια». Γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ μόνιμη εἰρήνη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀνάγκη νὰ προηγηθεῖ ἡ εἰρήνη μεταξύ αὐτῶν καὶ τοῦ Θεοῦ! Σ' ὅποια καρδιὰ ὑπάρχει τόπος γιὰ τὸν Θεό, ἐκεῖ καὶ γιὰ τὸν συνάνθρωπο θὰ ὑπάρξῃ σίγουρα τόπος. Ἀπαιτεῖται γιὰ τοῦτο «ἀνασύνδεση σχέσεων μὲ τὸν οὐρανό»!

Δὲν εἶναι ἀπλῶς δύσκολα καὶ πικρὰ τὰ χρόνια πὸ μᾶς φιλοξενοῦν. Εἶναι αὐτόχρονη τραγικὴ ἡ ἐποχὴ μας. Ἡ θανάσιμη ἀγωνία καὶ τὸ ἄγχος γιὰ τὴν κυκλικὴ κρίση καὶ τὴν ἔλλειψη αἰσθήματος ἀσφαλείας, συνέχουν ἄτομα καὶ κοινωνίες. Ἀπόλυτα ἐπίκαιρος ὁ προφητικὸς λόγος «σύντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς

ὁδοῖς αὐτῶν, καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν». Ὁ κόσμος γύρω μας μεταβάλλεται μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα. Ἀλλοίμονο στοὺς ἡγέτες πὸ δὲν συνειδητοποιοῦν τὴ φοβερὴ αὐτὴ συμπίκνωση τοῦ χρόνου.

Χ ρ ό ν ο ς — Π ό ν ο ς

Κάθε λεπτό, ὅλες τὶς ὥρες τοῦ χρόνου, δεκαοχτὼ ἄνθρωποι «βλέπουν τὸ φῶς» σὲ κάποια γωνιὰ τῆς ὕδρωγειοῦ. Ταυτόχρονα, ἐννιά ἄτομα πεθαίνουν (τὰ πέντε τουλάχιστον ἀπὸ τὴν πείνα, τὸ κρύο, τὴν ἔλλειψη ἱατροφαρμακευτικῆς περίθαλψης).

Εἶναι ἀμφίβολο ποῖ εἶναι τὸ χαρμόσυνο γεγονός γιὰ τοὺς σύγχρονους διαβάτες τοῦ πλανήτη μας. Γι' αὐτοὺς, ὁ θάνατος εἶναι «λύτρωση». Γιὰ κείνους πὸ γεννιοῦνται — γιὰ τοὺς μισοὺς, σήμερα, πολὺ περισσότερους αἴριο — ἡ ζωὴ εἶναι μιὰ ὑπόσχεση δυστυχίας. Ἡ εἰρήνη, τότε, βουτηγμένη στὸ ἀχνιστὸ αἶμα χιλιάδων νηπιῶν. Ἡ εἰρήνη, τώρα, σκιαγραφημένη στὰ δουρκοιμένα μάτια προσφύγων καὶ πληγωμένων. Τί τραγικὴ εἰρωνία γιὰ τὸ σημερινὸ ἄνθρωπο τὸ Θ. μήνυμα: «Εἰρήνη ὑμῖν. Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν».

Ὁ συγκλονισμένος μέχρι τὰ μύχια κόσμος τοῦ 1985 μ.Χ., βεβαιώνει μὲ ὑπογραφή αἵματος καὶ δακρῶν, ὅτι στὴν ἀνευ προηγουμένου αὐτὴ κρίση μᾶς ὀδηγεῖ ἡ ἔλλειψη σωστοῦ προσανατολισμοῦ, ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν κοσμοθεωρία καὶ βιοθεωρία πὸ τὸ Βηθλεεμικὸ ἀστέρι ἔδειξε στοὺς θνητοὺς. Γι' αὐτὸ ἐκεῖνο πὸ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο μπορεῖ νὰ μιλήσει στὴν ἀνήσυχη ψυχὴ τώρα, εἶναι τὸ ἐνθαρρυντικὸ καὶ λυτρωτικὸ μήνυμα τῶν Χριστουγέννων πὸ προβάλλει τὸν μοναδικὸ Εἰρηνοποιό. Ἀνάγκη στροφῆς καὶ ἐπιστροφῆς στὸ νοσταλγημένο Θεό. Καιρὸς πιά εἶναι ὁ ἀκοιμήτος πόθος γιὰ λύτρωση ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο, νὰ πάρει τὴ συγκεκκριμένη του μορφή. Ἀνασύνδεση σχέσεων μὲ τὸν οὐρανό. Ἀνασύνταξη τῆς ζωῆς μας μὲ βάση τὸ νόμο τοῦ Θεοανθρώπου.

Ὁ ἀρνητῆς Ρενάν εἶχε τὴν εἰλικρίνεια, ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν, ν' ἀπευθύνει τὴν ἐξῆς φράση πρὸς τὸν Οὐρανό:

«Ὁ κόσμος θὰ σωθεῖ μόνον ὅταν ἐπανέλθει πρὸς Σέ»!

«ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ»

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία μὲ τὸ εἰδικὸ ἱεραποστολικὸ περιοδικὸ «Πάντα τὰ Ἔθνη»

* πληροφορεῖ ὑπεύθυνα γιὰ τὸ ἱεροποστολικὸ ἔργο πὸ ἀσκεῖ σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία,

* περιγράφει τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖο ἀσκεῖται ἡ ἱεροποστολή.

«Ὅσοι ἐπιθυμοῦν νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομητὲς μποροῦν νὰ στείλουν τὴν ἐτήσια συνδρομὴ τους (200 δρχ.) στὴ διεύθυνση:

Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Πάντα τὰ Ἔθνη», Ἰω. Γενναδίου 14, 115 21 Ἀθήνα. Τηλ. 7212.112.

Ε Π Ι Κ Α Ι Ρ Α

«*Ἡ Παρθένος σήμερον...*».

ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ νὰ σωματιήσουμε στὴ μελωδία καὶ τὴν ποίηση τῶν ὕμνων. Αὐτὸ τὸ σήμερον τοῦ λεγόμενου «λειτουργικοῦ» ἢ «συμπικνωμένου» χρόνου τῆς ὀρθόδοξης λατρείας θὰ πρέπει νὰ γίνῃ ζωντανὴ πραγματικότητα στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός, πείρα προσωπικῆ. Εἰσέρχεται στὸ χρόνο ὁ ἄχρονος, ἀλλὰ καὶ στὴ ζωὴ μας ὁ Σωτήρας. Ἐπομένως ἔχουμε Γέννηση τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου.

Χρειάζεται ὄχι ἀπλῶς νὰ συγκινηθεῖ —μὲ ἢ χωρὶς εἰσαγωγικά— ἀλλὰ νὰ συγκλονιστεῖ ὡς τὰ μύχια ἢ ψυχὴ μας.

Θὰ χρειαστεῖ ν' ἀναχριστιανιστοῦν οἱ χριστιανοί, γιὰ νὰ μὴ περάσουν καὶ τὰ φεινὰ Χριστοῦγεννα —ἀλλοίμονο— *χωρὶς Χριστό*.

«*Ἄς προσευχηθοῦμε ἰδιαίτερα γι' αὐτούς!*»

ΜΕΣΑ στὴ γιορταστικὴ ἀτμόσφαιρα καὶ τὴ χαρὰ τῶν Χριστοῦγέννων, δὲν θὰ πρέπει νὰ λησμονήσουμε καὶ ἐκεῖνους πὸν μᾶς λείπουν: τοὺς ναυτικούς μας καί, γενικότερα, ὅλους τοὺς ξενητεμένους. Ἰδιαίτερα σήμερα, ὅλοι αὐτοί, θὰ νοσταλγήσουν τὴν πατρίδα, τοὺς δικούς τους. Ἄς τοὺς προσφέρουμε τὸ στοχασμὸ μας καὶ τὴν προσευχὴ μας. Εὐχὴ μας τὸ Θεῖο Βρόφος νὰ γεννηθεῖ στὴ φάτιν τῆς ψυχῆς τους. Ἄς σκεφτοῦμε ἀκόμα τοὺς ἀρρώστους, πὸν θὰ βρεθοῦν κατὰ τὴν Ἁγία Νύχτα τῆς Γεννήσεως στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου. Ὁ Κύριος ἄς εὐδοκήσῃ: στὴν ψυχὴ τους νὰ γεννηθεῖ ἡ ἐλπίδα καὶ νὰ τοὺς χαρίσῃ σύντομα τὴν πολυπόθητη ὑγεία.

Σὲ ὅλους ὅσοι θρῖσκονται στὰ πέρατα τῆς γῆς ἀλλὰ καὶ κοντὰ μας, ἀπευθύνουμε τὸ χριστογεννητικὸ χαιρετισμὸ τῆς ἀγάπης μας.

Δραματικὴ διαπίστωση.

ΤΗΝ ὑποβλητικὴ σιγή τῆς Ἁγίας Νύχτας διακόπτει ἡ ἁρμονία τῶν Ἀγγέλων. Εἰρήνη ἤλθε νὰ φέρῃ σιτοὺς κατοίκους τοῦ πλανήτη μας ὁ «Ἄρχων εἰρήνης»: τὸ γλυκὸ ὄνομα καὶ δράμα, ἀλλὰ καὶ ἀσύλληπτο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους πράγμα.

Εἰρήνη ἀκοῦμε καὶ εἰρήνη δὲν βλέπουμε. Ὁ τραγικὸς ἀπολογισμὸς τῆς γνωστῆς τουλάχιστον ἀνθρώπινης ἱστορίας, παρουσιάζει μέχρι σήμερα πολλὰς χιλιάδες πολέμους καὶ ἰσάριθμους συνθήκες εἰρήνης. Ἀπὸ

τὸ 1945 μόνο μέχρι σήμερα κηρύχθηκαν πάνω ἀπὸ 50 πόλεμοι! «Καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν»...

Τί δραματικὴ διαπίστωση γιὰ τὴν τραγικὴ ὄντως ὑπαρξὴ μας. Καὶ πόσο παράδοξος θὰ ἤχησῃ καὶ φέτος ὁ ἁρμονικὸς ὕμνος τῶν ἀγγέλων μέσα στὴν παρρωφονία τῶν πολέμων, θεσμῶν καὶ ψυχρῶν ἢ καὶ τὰ δύο: μὲ φάσεις ἐναλλασσόμενες, μὲ ἀγωνία καὶ σύγχυση καὶ φοβικὴ, μὲ αἵματα καὶ δάκρυα «ἀλλύτων ὀλλυμένων», μὲ ὀρυμαγδὸ τρομοκρατικὸ, ἀληθινὸ ὀρυμαγεδῶνα, σ' ἓνα κόσμον πὸν ψυχροραγεῖ, ὅπου ἡ ὁσμὴ τοῦ πολέμου —θανάτου ὁσμῆ— σὲ κάθε στιγμή ἀναδύεται ἀποπνικτικὴ ἀπὸ ἐρείπια ὑλικά καὶ ψυχικά.

Ἐδρόγειος, τέλη 1985 μ.Χ.

ΦΟΙΤΗΤΑΙ Πανεπιστημίου τῶν ΗΠΑ ζήτησαν ἀπὸ τὶς ἀρχὲς τοῦ Πανεπιστημίου νὰ ἀποθηκεύσουν χάπια μὲ ὑδροκνάνιο, γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσουν σὲ περίπτωση πυρηνικοῦ πολέμου».

«Κάτιοι ἐνὸς μικροῦ ἀγγλικοῦ χωριοῦ ἀποφάσισαν νὰ αὐτοκτονήσουν μὲ χάπια μορφίνης, μπροστὰ στὸν κίνδυνον ἐνὸς πυρηνικοῦ πολέμου».

—«Πῶς νὰ ζήσεις, ἄγγελέ μου, σ' αὐτὸ τὸν ἄλλιο κόσμον;». Μ' αὐτὴ τὴ σκέψη ὁ Χάιγουελ Ρόουλαντς, 34 ἐτῶν, ἔδωσε μιὰ ἰσχυρὴ δόση ναρκωτικῶν στὸ κοριτσάκι του, ἀφοῦ πρῶτα ἔγραψε τὸ τελευταῖο τῆς προάμμου, καὶ μετὰ πέταξε τὸ νεκρὸ κορμάκι του στὸ ποτάμι.

—Ἴσως τὴν ἀγαποῦσα ὑπερβολικά. Ἦταν ὁ ἄγγελός μου. Ἐπρεπε νὰ τὸ κάνω. Δὲν ὑπάρχει μέλλον σ' αὐτὸ τὸν κόσμον, τὸν γεμῆτο ναρκομανεῖς, πόρνες καὶ πυρηνικὰ ὄπλα».

Ἐδρόγειος, τέλη 1985 μ.Χ....

Στὴ γλώσσα ἐπιβάλλεται πλέον (γιὰ τὶς μεγαλοστομίες) σιωπὴ. Ὁ λόγος στὸ νοῦ, στὴν καρδιὰ τοῦ καθενός καὶ στὶς *π ρ ἄ ξ ε ι σ...*

Ἐκκλησία καὶ φεμινισμὸς.

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΝ τὴν Ἐκκλησίαν γι' ἀναχρονισμὸ. Ἰσχυρίζονται πὸς μένει ταμπουρωμένη πίσω ἀπὸ τὸ σιγητῶ μερικῶν αἰῶνων. Πὸς ἀρνεῖται συστηματικὰ νὰ παρακολοθηθεῖ («τὸ σήμερον»). Πὸς ἀδιαφορεῖ «τὶ τέξεται ἢ ἐπαύριον»...

Δυὸ χιλιάδες χρόνια πίσω —ἐποχὴ πὸν ἡ συν-

τριπλή πλειονότητα τῶν λαῶν ζοῦσε τρεφόμενη ἀπὸ τὸν ὀμφάλιο λῶρον τοῦ παρελθόντος—ὁ Ἄρχηγός τῆς Πίστεως μας π ρ ὠ τ ο ς θρονιοφώνησε μὲ τὸ προφορικό κήρυγμα καθὼς καὶ μ' ἐκεῖνο τοῦ παραδείγματός Του, πὼς ἀπέναντί Του ἄνδρας καὶ γυναῖκα δὲν ἔχουν διαφορὰ τιμῆς. Εἶναι γνωστὴ ἡ θέση τῆς γυναίκας σὶν τότε γνωστὸ κόσμῳ...

Καὶ σήμερα, γιὰ πολλοστὴ φορὰ, ἡ Ἐκκλησία διατρανώνει τὶς ὑγιεῖς διαιωνίες θέσεις τῆς. Σὲ πρόσφατη Συνεδρία τῆς, ἡ Δ.Ι.Σ., ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ, ἄκουσε ἐμπνευσμένη εἰσήγηση τοῦ Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδοῦλου, σχετικὴ μὲ τὸ ἀναφερόμενο θέμα. Ὁ Σεβ. τοποθέτησε τὰ πράγματα σὶς ὀρθὲς βάσεις τους. Τὶς πάντα πρωτοποριακὰς καὶ ἐπίκαιρας.

Κατηγοροῦν τὴν Ἐκκλησία γι' ἀναχρονισμό...

Ζητεῖται «Σαμαρείτης».

ΚΑΙ ΤΟΥΤΟ τὸ σχόλιο ἄς τὸ ἀντιλήσουμε ἀπὸ τὸν Τύπο: «Τοξικομανῆς ἡλικίας 29 ἐτῶν, εὗρισκετο νεκρὸς ἀπὸ τριήμερον κάτω ἀπὸ θάμνον εἰς τὸ κηπάριον τῶν προπυλαίων τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, χωρὶς κανεῖς νὰ τὸν ἀντιληφθῇ. Ἀνεκαλύφθη τελικῶς ἀπὸ τὴν φοβερὰν δυσοσμίαν, τὴν ὅποιαν ἀνέδιδε τὸ πτώμα του. Ἐπρόκειτο διὰ τὸν Ι.Π., 29 ἐτῶν. Ὁ θάνατός του ὀφείλεται εἰς εἰσποῆν ὑγραρίου, μὲ τὸ ὅποιον προσεπάθησε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ ναρκωτικόν».

Ἄς ἀφήσουμε τὴν τραγικότητα τῆς ὅλης ἱστορίας εἶναι τόσο εὐγλωττη. Ἀξίζει νὰ σταματήσουμε σὲ μιὰ λεπτομέρεια: Στὸ ὅτι ἀπὸ κανένα δὲν θρέθηκε ἡμιθανῆς ἢ ἔστω νεκρὸς, ἔγκαιρα ὅμως.

Τὸ σκηνικό θυμίζει κάπως τὴν παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη. Τότε, μερικοὶ «εἶδαν» καὶ «ἀντιπαρῆλθαν». Τώρα, κι ἐδῶ εἶναι τὸ δράμα, «δὲν εἶδαν» ἀπλῶς ἀντιπαρῆλθαν.

—Ποῦ τὰ περιθώρια σὶς μέρες μας γιὰ «καλὸ Σαμαρείτη»...

Ἐν ὄψει τῆς τρίτης χιλιετηρίδας!...

ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ἀμφιβολία. Ἀρκετοὶ χριστιανοὶ εἶναι προληπτικοί. Ἀποφεύγουν νὰ κάνουν διττὴν Τρίτη καὶ Παρασκευή, νὰ παρακαθῆσουν σὲ τραπέζι μὲ 13 συνολικὰ συνδαιτημόνες, νὰ τοποθετήσουν σταυρωτὰ τὰ μαχαιροπήρουνα, ν' ἀνάγουν τρία κηροπήγια, νά... κουρεφτοῦν σὲ «χάσιμο τοῦ φεγγαριοῦ»! Ὁχλοῦν ἂν χυθεῖ λάδι, ἀλάτι, ἢ κρασί σὲ τραπέζι, ἂν βουίξει τὸ ἀριστερό τους αὐτί, ἂν σπάσει ὁ καθρέφτης, ἂν περάσει μιὰ μαύρη γάτα ἢ νεκροφῶρα πρῶτὸ Δευτέρας καὶ τὰ παρόμοια.

Ἄν τοὺς ρωτήσουμε, δηλώνουν κατηγορηματικὰ ὅτι θεωροῦν γελοῖα ὅλ' αὐτὰ. Φροντίζουν ὅμως θγαίροντας ἀπὸ τὸ σπῆτι τους νὰ πατήσουν πρῶτα μὲ τὸ

δεξι, ν' ἀκουμπίσουν τὴν καμπούρα κάποιου («γιὰ τὸ καλόν»), νὰ «χτυπήσουν» ξύλον» διὰν ἀκούσουν ἢ ποῦν κάτι δυσάρεστο...

Κι ὅλα αὐτὰ ἐν ὄψει τῆς τρίτης χιλιετηρίδας!

Ἄνθρωποι δυστυχεῖς. Θύματα ἀγνοιῶν ἀλλὰ καὶ θύματα τοῦ ἑαυτοῦ τους.

Ἡ ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία δημιουργεῖ τὰ συμπλέγματα αὐτὰ. Δημονοῦν ὅτι «ὁ ἄνθρωπος δὲν ζεῖ χωρὶς Θεόν». Ὅπου δὲν ὑπάρχει τὸ Φῶς τοῦ Χριστοῦ—ποῦ μᾶς λούζει μὲ τὴν συγχρὴ μυστηριακὴ ζωὴ—βασιλεύει τὸ σκοτάδι καὶ τὰ παράγωγά του. Βέβαια ὑπάρχουν μέρη ποῦ τὸ φῶς ὑπάρχει, λιγοστὸ ὅμως (μὲ δική μας ὑπαυτιότητα φυσικά). Πιστεύουμε χλιαρὰ. Διακατεχόμεστε ἀπὸ «οσορῆ θρησκευτικότητι».

Οὔτε ξόρκια, οὔτε τὰ χαιμαλιὰ βοηθοῦν. Ἐνας μικρὸς σταυρὸς σὲ σιῆθος—νὰ τὸν πιστεύουμε ὅμως κι ὄχι νὰ τὸν φοροῦμε σὰν κόσμημα—εἶναι ὑπεραρκετὸς νὰ «τραυματίσει» μυριάδες λεγεῶνες δαιμόνων. Εἶναι ἱκανὸς νὰ διαλύσει τὶς διάφορες προκαταλήψεις ποῦ ρίζωσαν μέσα μας. Προλήψεις ποῦ σιῆν... ἰδανικότερη περίπτωση μᾶς κάνουν ἀντικείμενα πειραγμάτων καὶ ἀσεισμών, ἐνῶ σὶ χειρότερη, τραγικοὺς τρόφιμους ψυχιατρειῶν.

Νέες ἐκδόσεις τῆς ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἄγιου Γρηγορίου
ΛΟΓΟΙ Εἰς τοὺς Μακαρισμοὺς
(Μετάφραση - Σχόλια ἀρχιμ. Π. Μπρούσαλη)

★

Μιχάλη Μακράκη
Ἡ ΛΥΤΡΩΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ
ΣΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΡΓΟ
ΤΟΥ Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ

★

Π. Β. Πάσχου
Ο ΓΛΥΚΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

★

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη
ΑΝΘΕ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

★

Πιρίνας Τσιμικάλη
Ο ΧΑΡΤΑΕΤΟΣ
ΚΑΙ Η ΚΟΚΚΙΝΗ ΟΜΠΡΕΛΛΑ

★

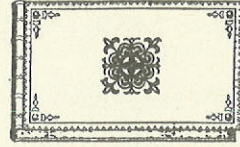
Νίκου Ἀρβανίτη
ΤΟ ΑΙΓΑΙΟ ΣΤΙΣ ΦΛΟΓΕΣ

★

Κασσιανῆς Πανουτσπούλου
ΓΟΡΓΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΤΑΥΡΑΕΤΟΙ
(Λαογραφικὰ παραμύθια)

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

“Όσο ποτέ άλλοτε, βιβλία ήθικής και χριστιανικής δεοντολογίας, γραμμένα για ένα ευρύτερο άγνωστο κοινό, είναι απαραίτητα, σήμερα, να προσφέρονται, καθώς, πολυσήμαντα θέματα όπως ή πολιτική, τέμνουν καθοριστικά όδους ζωής και πνευματικού προσανατολισμού.

“Ο σ. είναι από τους πιο ειδικούς που μπορούν να διαπραγματευθεί αυτό το ζήτημα ἀγκαλιζοντας όλο το φάσμα του προβληματισμού και των παραμέτρων του. Γι’ αυτό δέν χρειάζεται να υποδείξουμε την ἀνάγνωσή του, παρά μόνο να αναφέρουμε μερικούς τίτλους από τα περιεχόμενά του:

λιτικά συστήματα. Κράτος και καλλιτεχνική ελευθερία. Χριστιανική πολιτική δεοντολογία.

Απαραίτητο είναι να τονίσουμε ότι το βιβλίο είναι έκδοση του «Εκκλησιαστικού Έπιστημονικού και Μορφωτικού Ίδρυματος Ιωάννου και Εριέττης Γρηγοριάδου», Άλωπεκής 23, 106 75, Άθήνα, που έχει εκδόσει κι άλλες παρόμοιες, επίκαιρες και πολυσήμαντες μελέτες.

Παναγιώτου Ι. Μπούμη
ΘΕΩΡΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΓΑΜΟΥ

Η θέσπιση του πολιτικού γάμου και στην πατρίδα μας τό 1982, όχι μόνο τάραξε τή ήσυχια νερά —στον τομέα μιάς πατροπαράδοτης ζωής αιώνων, αλλά έφερε σέ σύγκρουση και μεγάλες δυνάμεις.

Σιγά, σιγά όμως κατασταλάζει ό σάλος. Ο θεσμός παίρνει τις πραγματικές διαστάσεις του στον κοινωνικό και προσωπικό χώρο. Και ή ψύχραιμη και αντικειμενική μελέτη έρχεται να ξεκαθαρίσει τή πράγματα και να δώσει τις αληθινές διαστάσεις και προεκτάσεις στο θέμα.

“Ο κ. Π. Μπούμης, προσεχτικός παρατηρητής και ψύχραιμος μελετητής του πολιτικού γάμου, έρχεται με τό βιβλίο του αυτό, ακριβώς, να διαρθρώσει τό ζήτημα με αυθεντικά κείμενα και κανονικά δεδομένα και να αποδείξει ότι, στο χώρο της Όρθοδοξίας, πριν από κάθε γνώμη, άποψη, θέση ή άπόφαση πρέπει να συμβουλευόμαστε τις πηγές.

Και για μιά ακόμη φορά, με τό προσεγμένο και καλοτυπωμένο, στή τυπογραφεία της Άποστολικής Διακονίας, βιβλίο του, αποδειχίνει, ότι ή έπιστοφή στη ζωή και στην Κανονική τάξη της αρχαίας Έκκλησίας των έπτά Οικουμενικών Συνόδων, είναι ή «λύδια λίθος» της λύσης και της διευθέτησης πολλών προβλημάτων και καταστάσεων της Έκκλησίας. Και όχι μόνο της Όρθόδοξης, άλ-

λά και του διεκκλησιαστικού χώρου.

“Ο σ. παραθέτει στο τέλος της αξιόλογης αυτής και πρωτότυπης μελέτης, έπιλογή βιβλιογραφίας —έλληνικής και ξένης— που βοηθάει όποιον θέλει μεγαλύτερη έμβάθυνση στο θέμα.

Γαλάτειας Γρηγοριάδου - Σουρέλη
ΚΑΥΤΕΣ ΜΝΗΜΕΣ ΑΠΟ ΤΗ
ΣΜΥΡΝΗ

“Ενα ακόμη βιβλίο, από τις εκδόσεις «Φιλιππίτης», που φέρνει μνήμες και πόνο από τον άνειπωτο ξεριζωμό της Μικρασίας, έρχεται να τάραξει, να συγκλονίσει την καρδιά μας. Είναι οι «καυτές μνήμες από τη Σμύρνη», της Γαλάτειας Σουρέλη, που ή προσφορά της, ιδιαίτερα στη νεοελληνική, παιδική λογοτεχνία, είναι πολυσήμαντη και άδιαμφισβήτητη.

Πάνω από τό 20 βιβλία έχει γράψει ή Σουρέλη, τή περισσότερα θραβευμένα, που ἀγκαλιάζουν όλους, τούς όρατους και άγνωστους όρίζοντες, που με την καρδιά και την φαντασία τους ψηλαφούν τή παιδιά και οι νέοι. Κι όλα βρίσκονται στίς πρώτες προτιμήσεις των ἀναγνωστών τους.

Γι’ αυτό και τιμήθηκε από την Άκαδημία Άθηνών με τό θραβείο Ούράνη (1980).

Τό νέο βιβλίο της Σουρέλη είναι κι αυτό μιά σκληρή μαρτυρία της άγρυπνίας και της άγωνίας της. «... Είναι διηγήματα έμπνευσμένα από τις στερές στιγμές της καταρρέουσας Σμύρνης. Μέσα από τις προσωπικές ιστορίες άπλών ανθρώπων που ζούν στο έπικεντρο του φοβερού χαλασμού, δίνεται —με έξοχη δύναμη άναπαράστασης— ό έπιθανάτιος σπασμός της φλεγόμενης πόλης.

Λόγος μεστός, εϊκόνης καθαρές, χαρακτηρισές ύπαρκτοι, γλώσσα πλούσια, διάλογος ούσιαστικός, αίσθημα βαθιάς ανθρωπιάς, κάνουν τις «καυτές μνήμες» προσφορά στο χώρο του διηγήματος».

Φς

Τό «κράτος του πολιτισμού». Δημοκρατικό ιδεώδες και πολιτική ελευθερία. Πολιτικές διαστάσεις της χριστιανικής βιοθεωρίας. Άθειςτικά κοινωνικοπο-

**«ΔΙΑΚΟΝΩΝΤΑΣ ΤΑ ΝΕΙΑΤΑ
ΤΟΥ 2.000»**

Συνέδριο Στελεχών Νεανικού Έργου της Έκκλησίας συγκαλείται το προσεχές έτος, με θέμα «Διακονώντας τα νειάτα του 2.000», μετά από σχετική απόφαση της Διαρκούς Ιεράς Συνόδου (3.10.85). Με το Συνέδριο αυτό θα επιδιωχθεί —κατά τη Συνοδική απόφαση— η αυτοκριτική της Έκκλησίας πάνω στα πεπραγμένα της για τη νεότητα ή αναζήτηση και υπόδειξη νέων μεθόδων προσπελάσεως στο χώρο της νεολαίας ή προετοιμασία μιας πανελληνιας έκδηλώσεως της χριστιανικής νεολαίας, για την ένισχυση των ορθοδόξων νέων. Προς το σκοπό αυτό μελετάται η πραγματοποίηση, το έτος 1986, εορταστικής έκδηλώσεως με πανελληνία συμμετοχή νέων, στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Για την υλοποίηση της απόφασεως αυτής, η Δ.Ι. Σύνοδος απέστειλε στους Σεβ. Μητροπολίτες την υπ' άρ. 2415)13.11.85 εγκύκλιό της, με την οποία γνωστοποιείται το γεγονός και ορίζεται ότι την 8 - 9 Φεβρουαρίου 1986 θα συνέλθει στην Αθήνα (Διορθόδοξο Κέντρο) το Συνέδριο στελεχών - αντιπροσώπων των Ι. Μητροπόλεων Ηπείρου, Στερεάς, Πελοποννήσου, Εύβοιας, Κυκλάδων, Ίονιου, Σάμου, Χίου, Λέσβου και Λήμνου και στη Θεσσαλονίκη (Ι. Μητρόπολη) των Ι. Μητροπόλεων Θράκης, Μακεδονίας και Θεσσαλίας, την 25 - 26 Ιανουαρίου 1986.

Οι Ι. Μητροπόλεις κλήθηκαν με την εγκύκλιο αυτή να ορίσουν και 1-3 εκπροσώπους, που να έχουν ειδική εμπειρία στα θέματα νεότητας, προκειμένου να συμμετάσχουν στο Συνέδριο.

**ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ
ΙΕΡΟΨΑΛΤΩΝ**

Η προύπηρεσία των υπαλλήλων ως τακτικών ή έκτακτων Ιεροψαλτών ή Ιεροκηρύκων υπολογίζεται για μισθολογική εξέλιξη των υπαλλήλων (μισθολογικό κλιμάκιο και χρονοεπίδομα), με την προϋπόθεση ότι έχει παρασχεθεί κατά κ ό ρ ι ο

Του κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

**ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΛΗΡΙΚΩΝ
Ι. Μ. ΝΙΚΑΙΑΣ**

Μετά τις εργασίες του Γενικού Ιερατικού Συνεδρίου (11 και 12 Νοεβρίου 1985) των Κληρικῶν της Ι. Μητροπόλεως Νικαίας, που περιλάμβανε εισηγήσεις στα θέματα «ανάζωπυρση του χαρίσματος της Ίερωσύνης» και «αγωνία διά το ποίμνιον», εκδόθηκε όμοφώνως Ψήφισμα, στο όποιο οί Κληρικοί, μεταξύ άλλων:

«Διαμαρτύρονται για την επιχειρουμένη απογύμνωσι της ελληνικής κοινωνίας από τους ήθικους φραγμούς. Ειδικότερα διαμαρτύρονται για το έτοιμαζόμενο νομοσχέδιο νομιμοποίησης του φρικτοτέρου των εγκλημάτων, του εγκλήματος των εκτρώσεων. Δηλοῦν, ότι θ' άγωνισθοῦν με όλες τις δυνάμεις και με όλα τα μέσα για ν' αποτραπή ή ψήφισις του εγκληματικού νόμου υπέρ των άμβλώσεων.

»Υποβάλλουν υϊκήν παράκλησιν στην Σεπτή Ίεραρχία της Ελλάδος να μη υποχωρήση στις απαιτήσεις της κοσμικής έξουσίας για δήμεισι της έκκλησιαστικής περιουσίας. Πιστεύουν, ότι έχει ή Έκκλησία δυνατότητα αξιοποίησης της έκκλησιαστικής περιουσίας τόσο για τη συντήρησι των εκατοντάδων έκκλησιαστικών Ίδρυμάτων, όσο και για την ανακούφισι των άναγκών του πτωχού λαού.

»Ενώνουν τη φωνή τους με όλους τους αγωνιζόμενους υπέρ της ελληνικής Κύπρου και των Ελλήνων της Βορείου Ηπείρου. Θεωροῦν άπαράδεκτον για την εποχή μας να καταπατώνται τόσο θάνασσα τά ανθρώπινα δικαιώματα στις δύο αυτές ελληνικές περιοχές.

»Παρακαλοῦν τους άρμοδίους του Ύπουργείου Παιδείας να περιστείλουν το κακό της άθειςτικής προπαγάνδας στα Σχολεία μας».

βιοποριστικό έπάγγελμα και κατά π λ ή ρ ε ς ώ ρ ά ρ ι ο εργασίας, σύμφωνα με την υπ' άρ. 388)1984 απόφαση της Ολομέλειας του Έλεγκτικού Συνεδρίου.

Τά παραπάνω βεβαιώνονται στο πιστοποιητικό προύπηρεσίας που εκδίδεται βάσει αποδεικτικών στοιχείων (αποφάσεις προσλήψεως, απολύσεως κ.λπ.), που αναφέρονται στις διατάξεις του Α.Ν. 2200)40 άρθρο 64 και όχι βάσει πιστοποιητικών των Σεβ. Μητροπολιτών που εκδίδονται έπειτα από άπλές ή και ένορκες βεβαιώσεις που προσκομίζουν οί ενδιαφερόμενοι.

Τά άνωτέρω περιέχονται στο υπ' άρ. 92780)3442)15.10.85 έγγραφο του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους προς το Ύπουργείο Παιδείας.

**ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΦΗΜΕΡΙΩΝ -
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ**

Στο υπ' άρ. ΔΙΚΠΡ)Φ 341)93)10652)17.9.85 έγγραφο του Ύπουργείου Προεδρίας Κυβερνήσεως αναφέρονται τά επόμενα, που άφοροῦν στο θέμα μεταθέσεων των Έφημερίων Έκπαιδευτικών:

«Τόσο οί διατάξεις της περ. 6' της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 1256)1982, όσο και ή εξαίρεση της περ. α' της παρ. 5 του άρθρου 16 του ίδιου νόμου, για τους Ίερείς - Έκπαιδευτικούς που υπηρετοῦν σε κοινότητες κάτω των 3.000 κατοίκων, ύστερα μάλιστα από τη νομολογία του Σ.τ.Ε. (άπ. 4045/1983, 1030/1985) με την όποια κρίθηκε ότι οί περιοριστικές διατάξεις του ν. 1256)1982 δέν έχουν εφαρμογή στους Ίερείς - έκπαιδευτικούς, έχουμε τη γνώμη, ότι το ύφιστάμενο καθεστώς μεταθέσεως των λειτουργῶν αυτών δέν έχει θιγεί και συνεπώς, είναι δυνατή ή μετάθεσή τους και σε κοινότητες κάτω των 3.000 κατοίκων, χωρίς να χρειάζεται τροποποίηση των σχετικών διατάξεων του ν. 1256/1982».

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΛΔ' ΤΟΜΟΥ (1985) ΤΟΥ "ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ,"

ΠΑΤΕΡΙΚΑ

Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Τὰ ὑλικά στοιχεῖα καὶ σύμβολα στὴν Ὁρθοδοξία, σ. 49. — Ἡ Κυριακὴ τῶν Βαΐων, σ. 81.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ

Ἄλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Ἐνα ἔτος, μία πρόκληση, σ. 8. — Συναντήσεις ζωῆς, σ. 24. — Ἡ συνάντηση, σ. 41. — Πανεπιστήμιο καὶ ζωὴ, σ. 56. — Τῆς Ἱερωσύνης, σ. 72. — Ὁρθόδοξη πνευματικὴ ζωὴ καὶ γάμος, σ. 96. — Συζητώντας γιὰ τὸ γάμο, σ. 120, 136. — Πρεσβυτέρους τοῦ καιροῦ μας, σ. 160. — Δημητρίου Βικέλα, Ὁ παππᾶ-Νάρκισσος, σ. 162. — Ἄλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου, Μετὰ δεκαπέντε ἔτη, σ. 184. — Παραλειπόμενα, σ. 200. — Ἡ ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τῆς ἀθεΐας, σ. 216. — Σχεδιάγραμμα πνευματικῆς γεωγραφίας, σ. 231. — Ταξιδιωτικοὶ ὁδηγοί, σ. 248, 264. — Προσεόρτια, σ. 280, 304.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ

Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Ἡ ἐκτενὴς ἱεεσία τῆς Κλημεντίου θείας Λειτουργίας, σ. 4. — Ἰωάννου Φουντούλη, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς, κανονικὲς καὶ ἄλλες ἀπορίες, σ. 10, 22, 36, 52, 66, 85, 118, 134, 149, 181, 198, 214, 227, 245, 262, 278, 296. — Ἀρχιμ. Παύλου Ἀθανάτου, Τὸ Τριώδιον, σ. 43, 53, 69, 88. — Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Ἡ Ε' Ἑβδομάς τῶν νηστειῶν, σ. 65. — Οἱ ἅγιοι Κύριλλος καὶ Μεθόδιος ὡς σκαπανεῖς λειτουργικῆς κινήσεως, σ. 114. — Ὁ ἑορτασμός τῆς Ἀναλήψεως καὶ τῆς Πεντηκοστῆς στὰ Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ «Ὁδοιπορικόν» τῆς Αἰθιοπίας, σ. 130. — Στοιχεῖα θεομητορικῆς Λειτουργικῆς, σ. 210, 226, 242, 258, 274. — Μανώλη Μελινοῦ, «Τῶν θλιβομένων ἡ χαρά», σ. 215.

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ

Εὐαγγέλιου Δ. Θεοδώρου, Σχέσεις στρατευομένης καὶ θριαμβευομένης Ἐκκλησίας, σ.

ΠΩΣ Ο ΘΕΟΣ ΜΙΛΑΕΙ ΜΑΖΙ ΜΑΣ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σελίδα 309)

κὴν τῆς θεμελίωσιν καὶ ἐξέθρεψε τὴν Δημοκρατίαν» (Λ. Ἀκριτάς).

V. Ὡστόσο ἡ ἀξία τοῦ διάλογου καὶ σήμερα εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἀναπόφευκτη. Τοῦ διάλογου ἐκείνου ποὺ γίνετα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, μέσα στὴν Ἐκκλησία, γιὰ τὴν Ἐκκλησία.

Πῶς μποροῦν νὰ ὑποχωρήσουν οἱ ἀσυμφωνίες, ὁ διχασμός καὶ ἡ ἀβεβαιότητα, ποὺ παίρνουν μορφή ἀγοραῖα κάποτε, ἀν δὲ δεχτοῦμε δλοκληρωτικὰ καὶ μὲ ἐμπιστοσύνη τὴν εὐεργετικὴν χρῆση τοῦ διάλογου, ποὺ κάθε φορὰ μᾶς δίνει ἓνα μέρος ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψη τῆς Ἀλήθειας; Τῆς μόνης ἀναντίλεκτης Ἀλήθειας; Ποιὸ ὄργανο, ποιὰ Ἐκκλησία τοπικὴ καὶ ποιὰ θεολογία μπορεῖ νὰ ἀποφανθῆ στὸ ὄνομα τῆς Μιᾶς Καθολικῆς καὶ Ἀδιαίρητης Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ; Ποιὸς μπορεῖ νὰ μιλήσει στὸ ὄνομα τῆς Ὁρθοδοξίας ἀνέγδοτα, ἀδιάσειστα καὶ ἀναμφίβολα; Ὑστερα ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ τὴν Συνόδου, ποιὸς ὀρθοτομεῖ τὸ λόγο τῆς ἀλήθειας, μὲ καθολικὸ κῆρος καὶ ἀποδοχὴ οἰκουμενικῆ; Ποιὸς, μὲ σιγουριά, μπορεῖ νὰ δίνει ἀπάντηση στὰ καυτὰ προβλήματα πίστης, ἠθικῆς καὶ δεοντολογίας, στὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας;

Ἡ ἀφόρητη πολυφωνία, ἡ ἀνευθυνολογία, ἡ σύγχυση, ὁ ἄκαιρος δογματισμός, κούρασαν πιστοὺς καὶ κα-

λοπροαίρετους. Οἱ ἡγέτες τῶν Ἐκκλησιῶν, θεωρητικοὶ καὶ πρακτικοὶ ὁδηγοί, συγκροτοῦνται καὶ χάνουν τὸ ποιμνιο, μὲ τὸν κουραστικὸ μονόλογό τους. Μὲ τὴν ἀπομάκρυνσή τους ἀπὸ τὴν οὐσία τῶν σύγχρονων προβλημάτων.

Ὡστόσο ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ ἐρευνᾶται καὶ νὰ ἀποκαλύπτεται, κάθε φορὰ. Ἡ Ὁρθοδοξία πρέπει νὰ δίνει τὸ φῶς τῆς, τὴν ὑπεύθυνη μαρτυρία τῆς, ζωντανή, ἠρωϊκὴ καὶ ἐπίμονη, γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. «Ὁ Χριστὸς θὰ βρισκεται σὲ ἀγωνία ἕως τῆ συντέλεια τοῦ κόσμου. Δὲν πρέπει νὰ κοιμηθοῦμε σ' αὐτὸ τὸν κόσμο» λέει ὁ Πασκάλ. Κι αὐτὸ θὰ πεῖ, πῶς πρέπει νὰ γίνετα καθημερινὴ κατάντηση τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας, μέσα ἀπὸ ἓνα τραγικὸ διάλογο. Μέσα ἀπὸ μιὰ πορεία ἐλευθερίας, ἀγάπης, πίστεως, πόνου, προσευχῆς καὶ σωτηρίας, ποὺ πρέπει νὰ βαδίσουμε. Μέσα ἀπὸ μιὰ καθημερινὴ ἐπικοινωνία νὰ βαδίσουμε. Μέσα ἀπὸ μιὰ καθημερινὴ ἐπικοινωνία ἐξομολόγησής καὶ μυστηριακῆς ἐπικοινωνίας, φωτὸς καὶ χάριτος. Οἱ Ἐκκλησίες καὶ ἰδιαίτεροι ἡ Ὁρθοδοξία, ἔχουν ἀνάγκη νὰ ἐμπιστευθοῦν σ' αὐτὸ τὸ λόγο, σ' αὐτὴ τὴν μυστικὴ ἐλευθερὴ σύνδεση μὲ τὴ σάρκα τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ ἐμπνεύσουν καὶ πάλι τοὺς ἀνθρώπους σ' ἓνα τρόπο ζωῆς μὲ ὑψηλὴ ἀντίληψη, μὲ χριστιανικὸ προορισμό.

(Συνεχίζεται)

33. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ἐπὶ τὸ φίλημα τῆς προδοσίας στὸ φίλημα τῆς ἀγάπης, σ. 86. — Ἀρχιμ. Συμεὼν Κούτσα, Ἰωάννης Χρυσόστομος, ὁ ἀπαραμίλλος ἱεροκέρυξ, σ. 282. — Πρωτοπρ. Δημ. Νίκου, Θεολογικὴ θεμελίωση τῆς ἐποικοδομητικῆς συνομιλίας, σ. 299. — Μαν. Μελινοῦ, Μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν εἰρήνη μέσα στὸ χρόνο, σ. 311.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Ἰ. Μ. Χατζηφώτη, Στὴ βασιλεύουσα, σὺν σὲ ὄνειρο, σ. 59, 74, 139, 153, 252, 267. — Δημ. Φερούση, Ραδιόφωνο καὶ Ἐκκλησία, σ. 61, 76, 103, 126, 141, 170, 190, 206, 222. — Ἀρχιμ. Εὐθυμίου Ἐλευθεριάδη, Τὸ τρύβλιον τοῦ Μυστικῆς Δείπνου, σ. 87. — Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπίδη, Στὸν Πατριάρχη Γρηγόριο Ε', σ. 92. — Δημοσθ. Σαβράμη, Ὁ διάλογος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, σ. 135. — Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος στὰ Ἱεροσόλυμα, σ. 177. — Ἡ Ἀθηνιώτισσα Κυρά, σ. 209. — Δημ. Σαβράμη, Ὁ ἔορτασμός στὴ Γερμανία τῆς 1.100ῆς ἐπετείου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, σ. 263. — Γρ. Θ. Στάθη, Οἱ «Μαϊστοροὶ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης» στὴν Πολωνία, σ. 284. — Πρεσβ. Κ. Ν. Καλλιάνου, Ἐνοριακοὶ ναοὶ καὶ ἐφημέριοι στὴ νῆσο Σκόπελο τὸ ἔτος 1833, σ. 306.

BIBΛΙΚΑ

Βασ. Μουστάκη (†), Οἱ ἄθλοι τοῦ Σαμψών, σ. 14, 29, 46, 75, 106, 123, 156, 188, 199, 219, 236, 254, 310.

ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ

Πρεσβ. Ἀντωνίου Ἀλεβιζοπούλου, Οἱ ἀνέες αἱρέσεις» στὴν Εὐρωβουλή, σ. 13, 30, 45, 94, 143, 163, 186, 203, 221, 237, 250, 270.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ (ΣΧΟΛΙΑ)

Θεοφάνεια ἢ Ἐπιφάνεια ἢ τὰ Ἅγια Φῶτα. — Μετανοεῖτε... — (μετὰ πάντων ὑμῶν). — Ὁ ὄλεθρος τῆς Μποπάλ. — Οἱ μελουργοὶ καὶ ψάλτες τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, σ. 16. — Δράμα σὲ δύο πράξεις. — Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι. — Καλλιτέχνες ψυχῶν. — Δίχως σάρκα. Μὲ ὄστᾱ!, σ. 28. — Νούμερο 061117. — Τὸ νόημα τῆς νηστείας. — Βασίλειος Νικολαΐδης (†4.1.85). — Ἡ ἀχόρταγη πείνα, σ. 47. — Χωρὶς εἰσαγωγικά. — Μὲ εἰσαγωγικά. — Χρόνια πολλά! — Ἀπάντηση στὸ Διογένη. — Λάβετε θέσεις..., σ. 64. Ἐδῶ ραδιοφωνικὸς σταθμός... — Σταυροφόροι στὴν 20ῆ αἰώνα. — Συμεὼν ὁ νέος θεολόγος. — Ἄνοιξη, πνοὴ ζωῆς, σ. 79. — Ἡ ὑμολογία τῆς Μεγ. Ἐβδομάδος. — Ὁ Παράδεισος εἶναι γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. — Ἀπάντηση ἀποστοματικῆ. — Χωρὶς σχόλια, σ. 95. — Βγῆκα μὲ ἓνα πλακάτ! — Μελλοθάνατος προτοῦ γεννηθεῖ. — Ὁ Χριστὸς στὴ δημοκρασία. — Μιὰ δύση πρὶν τὴν ἀνατολή, σ. 119.

— Πόσοι οἱ θρηνωδοί; — Δύσκολο νὰ τὸ πιστέψεις! — Ὁ ΟΗΕ ἀσχολεῖται μὲ τὰ ναρκωτικά, σ. 142. Ἀποχαιρετισμὸς στὰ πέντε (αντάν). — Ἀπάντηση στὸ Διογένη. — Βρῆκε τὴν εὐτυχία μετὰ τὰ ἐξήντα. — Ὁ Θεὸς κάτω ἀπὸ τὴ γῆ!, σ. 159. — Ὁ Θωμᾶς διὰ μέσου τῶν αἰώνων. — Πρωτότυπα καὶ ἀντίτυπα. — Τὸ μισὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ. — Θέμα ἢ ... κόλαση, σ. 192. — Ἀπὸ τὴν ἀερογαλιὰ στὴν Disco. — Σαράντα χρόνια μετὰ. — Δολοφονήθηκαν οἱ αἰῶνες. — «Παράτησα τὸ σχολεῖο καὶ παίρνω ἡρωϊνὴ», σ. 208. Μεταμορφώσεις... ἀντιστρόφως ἀνάλογες. — Τῆς ἔδωσαν 800 ὀνόματα. — Ἀνάπαυση-ἀνάταση. — Ἀπὸ τὴ χάρη Σου ἡ χαρά, σ. 224. — Κλινῶν Ἄστου! — Θάνατος στὰ παιδιὰ. — Στ' ὄνομα τοῦ Διαβόλου, σ. 230. — Ἀθήνα τοῦ Περικλῆ καὶ τοῦ Παύλου. — Μόλις «παγώσει» τὸ σῶμα. — Τὴν ἔκλαψε μὲ τὸ δικό της... μάτι. — Ταρσίζιοι στὸν 20ὸν αἰώνα, σ. 256. — Τῆς θεωρίας οἱ σπόνδυλοι. — 9.000.000 περιμένουν τὸ θάνατο. — Αἶμα καὶ λουλούδια, σ. 288. — «Ἡ Παρθένος σήμερον...» — Ἄς προσευχηθοῦμε ἰδιαίτερα γι' αὐτούς. — Δραματικὴ διαπίστωση. — Ὑδρόγειος, τέλη 1985 μ.Χ. — Ἐκκλησία καὶ φεμινισμός, σ. 313. — Ζητεῖται Σαμαρείτης. — Ἐν ὄψει τῆς Γ' χιλιετηρίδας, σ. 314.

ΟΜΙΛΙΑΙ — ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Μητροπ. Πατρῶν Νικοδήμου, Ἡ Ὁδὴ τῆς Θεοτόκου, σ. 5, 19, 34, 50, 66, 82. — Τοῦ αὐτοῦ, Θεομητορικὸν ἑορτολόγιον, σ. 115, 131, 147, 179, 195, 211, 227, 243, 259, 275, 293. — Ἀρχιμ. Συμεὼν Χατζῆ, Τὸ διδασκτικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας σήμερα, σ. 11, 23, 39, 54. — Πρεσβ. Νικολάου Σκιαδάρεση, Γενικὴ θεώρηση τῆς ποιμαντικῆς διακονίας στὸ σύγχρονο κόσμος, σ. 100, 124, 140, 151. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Τὸ μυστήριον τοῦ Εὐχέλαιου, σ. 146, 178, 194. — Πρωτοπρ. Νικ. Στασινοπούλου, Ἐνοριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, σ. 228, 246, 266. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Διακονία ἀγάπης, σ. 290.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ ΤΟΥΣ ΕΦΗΜΕΡΙΟΥΣ

Εὐαγγέλου Π. Λέκκου, Αὐξηση συντάξεων τοῦ TAKE. — Μνημόσυνο κληρικῶν ἀγωνιστῶν. — Ἀντιδράσεις γιὰ προσβολή. — Ἱερατικὲς συνάξεις στὴ Βέροια. — «Ὁρθόδοξος Ἐπιστολία» 30 χρόνια, σ. 32. — Θέσεις νοσηλείας ἀσφαλισμένων TAKE. — Οἱ Κληρικοὶ στὸ ἐνιαῖο μισθολόγιο. — Ἐπίδομα σπουδῶν ἀποφοίτων ἐκκλησιῶν. Σχολῶν, σ. 48. — Οἱ ἄδειες ἀνεγέρσεως ἱερῶν ναῶν. — Διαμαρτυρία κληρικῶν Ἱ. Μητροπόλεως Πατρῶν. — «Ἡ ἐνοριακὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μας». — Ἐνίσχυση τοῦ Ἰδρύματος βυζαντινῆς Μουσικολογίας, σ. 80. Ἐφαρμογὴ τοῦ ἐνιαίου μισθολογίου στοὺς διαβαθμισμένους Κληρικούς, σ. 110. — Ζητεῖται ἱερεὺς γιὰ τὴν Καλκούτα. — «Ἡ Ἐκκλησία στὴν πρωτοπορία», σ. 111. — Αὐξηση στὶς συντάξεις ἱερέων. — Ἐκδήλωση τοῦ νυκτερικοῦ ἐκκλησιῶν. Λυκείου Ἀθηνῶν. —

"Αρση αδικίας τῶν εκπαιδευτικῶν Κληρικῶν, σ. 112. — Κατανομή θέσεων λαϊκῶν ὑπαλλήλων. — Ἀναγνώριση χρόνου ὑπηρεσίας στὸν ΟΣΕ καὶ Ἀγροφυλακή. — Οἱ μαθητικὲς λειτουργίες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ἡλείας. — Γιὰ τὴν ἀποφυλάκιση κρατουμένων, σ. 128. — Ὁ Ι.Σ.Κ.Ε. κατὰ τῆς προβολῆς τοῦ «Ἄβε Μαρία». — Ἡ λήξη μαθημάτων τῶν Κατηχ. Σχολείων. — Ἐκδρομὴ στὴν Καππαδοκία. — Ἀξιόλογο ἐνοριακὸ δελτίο ἀφιερωμένο στὸν Ἅγιο Κοσμᾶ, σ. 144. — Θὰ ἀυξηθοῦν οἱ θέσεις λαϊκῶν ὑπαλλήλων στὶς Ἱ. Μητροπόλεις. — Ἐρώτημα ἱεροδιδασκάλου. — Τὰ βραβεῖα ἱερέως, διδασκάλου καὶ ἀδελφῆς νοσοκόμου, σ. 176. — Οἱ ἀπόφοιτοι ἐκκλησ. Λυκείων. — Παπᾶδες στὸ γιαπί! — Διαμαρτυρία ἱερέων Ρόδου. — Ἀκώλυτος ὁ διορισμὸς Κληρικῶν σὲ δημόσια θέση. — Οἱ ὑπάλληλοι τῶν Ἱ. Μητροπόλεων. — Βοηθήστε νὰ καταγραφοῦν οἱ «Γέροντες», σ. 240. — Τὰ τέλη καθαριότητος τῶν ἱ. ναῶν. — Μεγάλη δωρεὰ ἱερομονάχου. — Ἱερεῖς εκπαιδευτικοὶ καὶ χρονοεπίδομα. — Δήλωση ὑπουργοῦ γιὰ τὴν πολυθεσία. — Αὐξηση συντάξεων τοῦ TAKE. — Τὸ Φιλόπτωχον ταμεῖο Ἁγ. Νικολάου Χαλανδρίου, σ. 272. — «Διακονώντας τὰ νειάτα τοῦ 2.000». — Προϋπηρεσία ἱεροφαιτῶν. — Μειαθέσεις ἐφημερίων — εκπαιδευτικῶν. — Ψήφισμα κληρικῶν ἱ. Μητροπόλεως Νικαίας, σ. 316.

ΝΕΟΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ ΤΟΥ TAKE

Στις σελ. 32, 48, 80, 112, 128, 144, 176, 240.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Μνημόσυνο γιὰ πεσόντες Κληρικούς στὴν ἐθνικὴ ἀντίσταση, σ. 17. — Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ὁ ὑπαρξισμὸς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, σ. 18. — Στυλ. Παπαδοπούλου, Ὁφειλὴ στὸ Βασίλει Μουστάκη, σ. 27. — Μανώλη Μελετινοῦ, Ἀπονομὴ λογοτεχνικῶν βραβείων, σ. 31. — Μητροπ. Ἰδρας, Ἱεροθέου, Ἱερεὺς Ἀναστάσιος Δραπανιώτης, σ. 37. — Φς, Ἡμερολόγιον 1985 Ἱ. Μητρ. Κεντρῶς Ἀφρικῆς, σ. 62. — Κέντρο Νεότητος σὲ ἐνορία τῆς Ἀθήνας, σ. 63. — Προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὴν Αἰθιοπία, σ. 129. — «Πεντηκοστὴν ἐορτάζομεν», σ. 145. — Δημόσθ. Σαβράμη, Ἡ «δεύτερη γέννησι» μιᾶς ἄθεης, σ. 150. — Γοῦ αὐτοῦ, Οἱ ἐνορίες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Γερμανίας, σ. 183. — Μιχαὴλ Μπακνανᾶς, ὁ Ἀθηναῖος, σ. 193. — Παντ. Μ. Σταματογιαννάκη, ἱερέως, Εὐχαριστήριο, σ. 235. — Φροντιστήριο ὑποψηφίων Κατηχητῶν, σ. 261. — Δημ. Φερούση, Πῶς ὁ Θεὸς μιλάει μαζί μας, σ. 251, 287, 309. — Οἱ φοιτητὲς τοῦ Ποιμαντικῶν στὴν Παλαιστίνη (22.4.—6.5.85), σ. 268. — Δημ. Σαβράμη, «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ», σ. 279. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἀφοπλισμὸς τῆς καρδιάς, σ. 297. — Π. Α. Γιαννοπούλου, Ὁ Ἀργολίδας Χρυσόστομος Β', σ. 298.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Δημ. Φερούση, Τ. Μιχαλᾶ, Στὴν Πόλη στὴν Ἁγία Σοφία, σ. 76. — Ε. Π. Α., Ἐνδιαφέρου-

σες ἐκδόσεις, σ. 78. — Δημ. Φερούση, Τὸ θεϊκὸ λυχνάρι, σ. 109. — «Σύναξη», σ. 12, 109. Ε. Θ., Εὐαγγ. Π. Λέκκου, Ἐκτρώσεις καὶ ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας, σ. 109. — Φς, Εὐαγγ. Δ. Θεοδώρου, Ἡ φιλοσοφία τῆς Ὁρθοκείας τοῦ Κάρολ Μάρξ, σ. 127. — Φς, Ἀλεξ. Παπαδιαμάντη, Ἄπαντα, σ. 127. — Φς, Ἰω. Φουντούλη, Λογικὴ Λατρεία, σ. 169. — Φς, Ὁρθοδοξία καὶ Μαρξισμὸς, σ. 169. — Φς, Εὐαγγ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ. — Παναγ. Μπούμη, Θεώρηση καὶ προβλήματα τοῦ πολιτικοῦ γάμου. — Γαλ. Σουρέλη, Καυτὲς μνήμες ἀπὸ τὴ Σμύρνη, σ. 315.

ΕΙΚΟΝΕΣ—ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Θεοφάνεια 1985, σ. 3. — Ἐμβλημα Διεθνούς ἔτους Νεότητος 1985, σ. 8. — «Καὶ δε εἰς ἐάν δέξεται παιδίον...», σ. 9. — Μνημόσυνο γιὰ τοὺς πεσόντες Κληρικούς στὴν ἐθν. Ἀντίσταση, σ. 17. — Ἱερεὺς Ἀθανάσιος Δραπανιώτης, σ. 37. — Γιώργος Θεοτοκάς, σ. 40. — Ὁ παπᾶ-Τύχων, σ. 41. — Γέροντες, ἓνα διαφορετικὸ Ἐθνικὸ Σύστημα Ὑγείας, σ. 57. — Ὁ Οἶκου. Πατριάρχης με ἐπισκέπτες ἐξ Ἑλλάδος, σ. 59. — Ὁ Οἶκου. Πατριάρχης μας κ. Δημήτριος, σ. 60. — Ὁ πρωτοψάλτης Σπύρος Περιστέρης με τὴν παιδικὴν χωρῶν τῶν 1961, σ. 61. — Κέντρο Νεότητος στὴν Πλάκα, σ. 63. — Ἡ ποιμνικὴ τέχνη ἐνημερώνεται καὶ ἐκσυγχρονίζεται..., σ. 73. — Ἡ κλειστὴ πύλη ἀπ' τὴν ὁποία ἀπαγχονίστηκε ὁ πατριάρχης Γρηγόριος ὁ Ε', σ. 74. — «Καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπέφερετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος», σ. 96. — Γλυπτὸ τῆς Emmy Roeder, σ. 99. — Οἱ ραδιοθάλαμοι τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, σ. 105. — Οἱ φωτισταὶ τῶν Σλάβων, σ. 113. — Ὁ Μακ. Ἀθηνῶν κ. Σεραφεῖμ ὑπογράφει ἐπιταγὴ γιὰ τὰ παιδιά τῆς Αἰθιοπίας, σ. 129. — Κεντρομόλα καὶ κεντροφυγὴ κίνηση, σ. 137. — Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, σ. 139. — Ἀρκουδιάρης με τὰ ζῶα του κ' ἓναν ὀρθόδοξο Κληρικό, σ. 139. — «Πεντηκοστὴν ἐορτάζομεν», σ. 145. — Παναγιὰ ἡ Μουχλιώτισσα (ναῆς), σ. 155. — Ὁ ναὸς τῆς Παμμακαρίστου, σ. 155. — Τὸ νηεὶ τοῦ παπᾶ Νάρκισσου, σ. 161. — Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος με τὸν ἀρχιγραμματέα τῆς Δ.Ι.Σ. καὶ τὸν Χρ. Θεοδωρόπουλο, σ. 172. — Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος στὰ Ἱεροσόλυμα, σ. 177. — Μιχ. Ἀγγέλου, ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, σ. 185. — Μιχαὴλ Μπακνανᾶς ὁ Ἀθηναῖος, σ. 193. — Ἡ συνάντησι τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης, σ. 200. — Συνάντησι τοῦ Ἰωσήφ με τὴν Ἀσυνέθ, σ. 201. — Κ. Παρθένη, τὸ ἐκκλησιδᾶνι, σ. 202. — Ἡ ἀθηνιώτισσα Κυρά, σ. 209. — Ἱ. Μονὴ Μεταμορφώσεως Κύμης, σ. 216. — Ἀ' Παγκόσμιον συνέδριον ἀποδήμων Ἑλλήνων, σ. 225. — Ἅγιος Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης, σ. 241. — Ἡ Ἁγία Σοφία 1875, σ. 252. — Ἡ Ἁγία Σοφία ὡς τζαμί (1787), σ. 253. — Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ πείνα, σ. 249. — Ἁγία Αἰκατερίνη, σ. 273. — Τὸ Μαρτύριο τοῦ Ἀγίου καὶ Ἀποστόλου Φιλίππου, σ. 280. — Ἡ θυσία τοῦ Ἁγ. Φιλίππου, σ. 281. — Οἱ Ἀμαύστορες τῆς φαλτικῆς Τέχνης στὴν Πολωνία, σ. 284, 285.

“ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ,”

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1985 ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΤΟΥ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

† Ο ΠΑΤΡΩΝ ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

† Ο ΓΔΡΑΣ ΠΕΡΘΕΟΣ

Π. Α. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗΣ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΣΑΒΡΑΜΗΣ

ΓΡ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

ΑΔΕΕΑΝΔΡΟΣ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΘΕΟΤΟΚΑΣ (†)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ (†)

ΑΡΧΙΜ. ΠΑΥΛΟΣ ΑΘΑΝΑΤΟΣ

» ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ

ΑΡΧΙΜ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

» ΣΥΜΕΩΝ ΚΟΥΤΣΑΣ

» ΣΥΜΕΩΝ ΧΑΤΖΗΣ

ΠΡΩΤΟΠΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΟΔ. ΝΙΚΟΥ

» ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΕΣΒ. ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

» Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΣ

» ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΕΛΙΝΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

Ι. Μ. ΧΑΤΖΗΦΩΤΗΣ